

1425
2008

არსენალი

საქართველოს
არსენალი

2 (45). 25 იანვარი - 7 თებერვალი, 2008. „კვირის პალიტრა“, სამხედრო-ინჟინერიული ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი

**ოღარნიშებული
პართული ბანკები
საქვასიანი სუპრათესონი
ქნებინან**

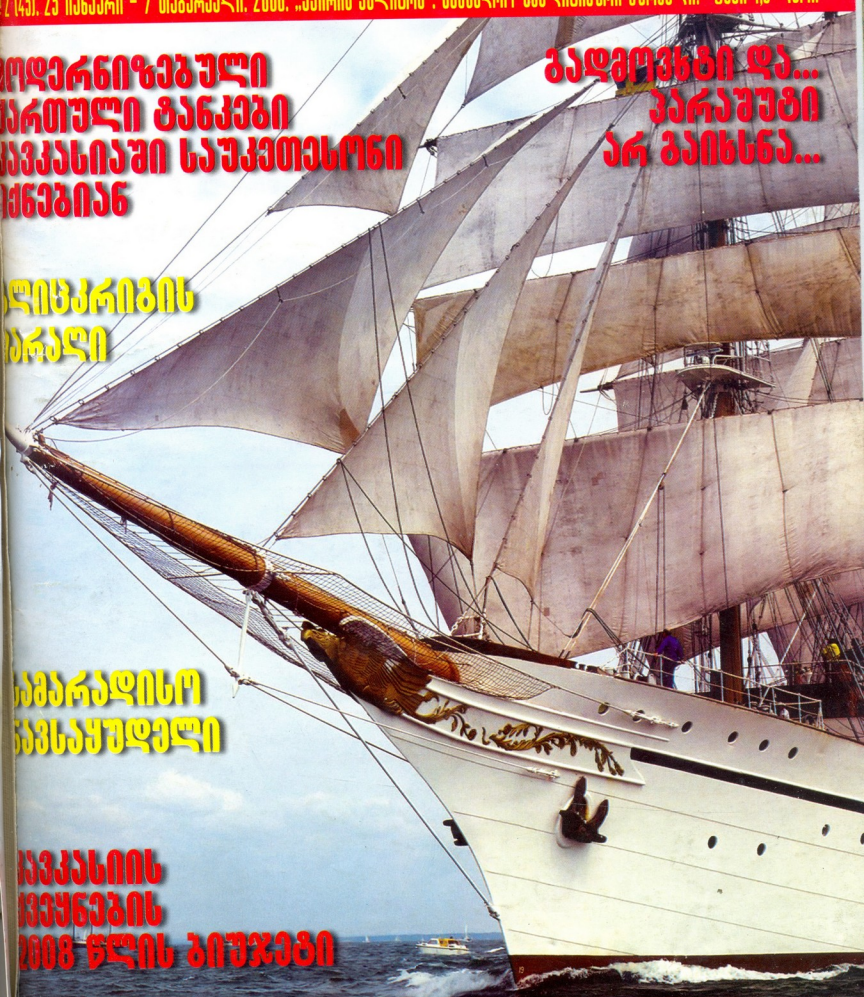
**გადმოვხები და...
პარაშუტი
არ გაიხსნა...**

**ლიფტკრიბის
არალი**

**საპარადისო
სავსაყუდალი**

**საქვასიის
ქვეყნების
2008 წლის ბიუჯეტი**

„არსენალი“ თვეში ორჯერ გამოდის

„... გელმუხები
და აარაუზები
არ გეისხნა...“

30

„შავი
შაუხანის“
„შვილოგილი“
ქართულ ჯარებში

52

გეგების
სამარადისო
საყოფელი

33

მოდერნიზებული
ქართული
T-72-ები კავკასიაში
საუკეთესონი იქნებიან

8

გლიხკრიგის
იარაღი

40

„ჯაღონური
ცხესლი“
გეროკისებების
წინააღმდეგ

24

სარჩევი

- კალენდოსკოპი
- 4 უცხოური ამბები
- მოდერნიზაცია
- 6 მოდერნიზებული ქართული T-72-ები ავჯასიაში საუკეთესონი იქნება
- ოფიციალური გვერდი
- 9 ახალი სამხედრო ბაზა გორში
- საფრთხე
- 10 რუსეთს დღესაც რჩება დიდი როლდენობით ქიმიური იარაღი
- მდიდის როლი
- 13 ერთი ფოტოს ისტორია
- კარტოგრაფია
- 15 ამერიკელი ექსპერტები ქართველი კარტოგრაფების მიერ შედგენილი რუკებით სარგებლობენ
- სპეცსამსახურები
- 18 ოცდაათ ვერცხლად გაყიდული სამშობლო
- 20 ჩინეთის სპეცსამსახურები
- სპეცოპერაციები
- 24 „ჯადოსნური ცეცხლი“ ტერორისტების წინააღმდეგ
- იარაღი
- 26 ებრაული GRADLAR-ის დახმარებით ქართული არტილერია
- 45 კმ-ზეც მისწვდება მტერს
- პროფესიონალი
- 30 „... გაღმოვხბი და ჰარაშუტი არ გაიხსნა...“
- ფლოტი
- 33 სამარადისო სამყოფელი
- თეგენდა
- 40 ბლიცკრიგის იარაღი
- შეიარაღება
- 44 ავჯასიის ქვეყნების 2008 წლის სამხედრო ხარჯები
- მუზობლო კარისაო
- 48 ჩრდილოავჯასიის სამხედრო ოლქის გეგმები
- კროსკორდი
- 51 არსენალტვიორდი
- არსენალის იარაღის მალაზია
- 52 ამერიკელი „შავი შაშხანის“ „შვილობილი“ ქრისტე

კვლევითი სკანი

გორის ახალ სამხედრო ბაზაზე ქართველი სამხედროების ხელში საბჭოთა „კალაშნიკოვების“ ამერიკული ავტომატური კარაბინებით M4-ებით შეცვლას უფრო დემონსტრაციული და პოლიტიკური ხასიათი ჰქონდა, მაგრამ, მეორე მხრივ, ვინც კი ბოლო დროს შესულა ქართული არმიის შეიარაღების ფარეხებში ან დაუთვალა იერებია ყაზარმების საიარაღო ოთახები, დარწმუნდებოდა, რომ საბჭოთა სტანდარტების შეიარაღების შეცვლა თანამედროვე დასავლური წარმოების იარაღითა და შეიარაღებით მართლაც მიმდინარეობს და არცთუ ისე მცირე ტემპით.

ეს კი უდავოდ მისასაღებებელია, რადგან ქართული არმიის არსენალში თანდათანობით შემოდის ის შეიარაღება, რითაც მსოფლიოს წამყვანი ქვეყნები დღეს ამობენ.

ირაკლი ალაფაშვილი
გიორგი შორაშვილიანი

წარუღწეა!
ხშირია შემთხვევა, როდესაც ჩვენი მეითხველი სხვადასხვა მიზეზის გამო ვერ ასწრებს ჟურნალის ყიდვას პრესის ჯიხურებში. ამიტომ გირჩევთ, გამოიწეროთ „არსენალი“ და მიიღოთ შინ, ყოველი თვის დასაწყისში.
ტელ: 42-43-40

რედაქციის დაუითხვავად მასალების გადაბეჭვლა აკრძალულია

ჟურნალ „არსენალის“ ძველი ნომრების შექნა შეგიძლიათ რედაქციაში

გაზეთ „კვირის პალიტრის“ დამატება ©
რედაქციის მისამართია: თბილისი, იოსებძის ქ. №49.
ტელ: 38-37-47

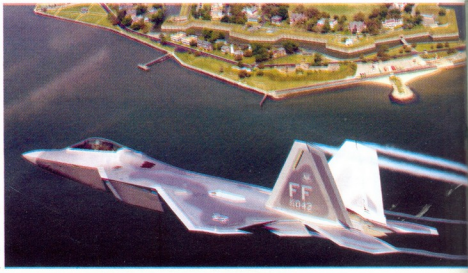
email: arsenal@kvisripalitra.com
ჟურნალი გამოდის თვეში ორჯერ

საქართველოს
კარგადმცნობის
მედიის ცენტრი

2008

გენერლები F-22-ის წარმოების დაჩქარებას ითხოვენ

აშშ-მ უნდა დააჩქაროს გამანადგურებელ F-22-ის წარმოება F-15-ების დროულად შესაცვლელად. სამხედრო-საჰაერო ძალების წარმომადგენელი აზრით, ქვეყნის საბრძოლო პოტენციალის შესანარჩუნებლად აშშ-მ სულ ცოტა 381 F-22 უნდა შეიძინოს იმისათვის, რომ წინ აღუდგეს პაერსაწინააღმდეგო თავდაცვის გაძლიერებასა და რუსეთისა და ჩინეთში ახალი გამანადგურებლების გამოჩენას. გენერლების აზრით, ყოველწლიურად 32 ერთეული F-22-ის წარმოება (20-ის ნაცვლად) საშუალებას მისცემთ მომავალ ათწლეულში F-22-ის საჭირო რაოდენობა იყიდონ, რაც თითოეული თვითმფრინავის ღირებულებას 32 მლნ დოლარით შეამცირებს. ამჟამად

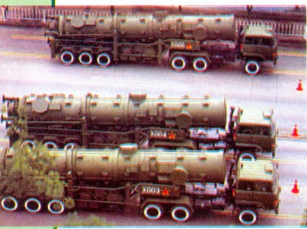
F-22-ის ღირებულება 300 მლნ-ს აჭარბებს.

ისრაელი ფრენის სიმორის უზრდის დასაპროექტებელ გამანადგურებლებს

ისრაელს დაგეგმილი აქვს გაზარდოს გამანადგურებელ F-35-ის ფრენის სიმორე. F-35 ქვეყნის სამხედრო-საჰაერო ძალების შემადგენლობაში შემდეგ ათწლეულში შევა. F-35-ის მოქმედების საპროექტო რაოდენობა, რომელიც 1100 კოლომეტრს შეადგენს, ისრაელის სამხედრო-საჰაერო ძალების მოთხოვნებს არ შეესაბამება. ამ ნაკლის გამოსასწორებლად განზრახულია კიდელი საწვავის ავზების გამოყენება, რომლებიც სავანებოდ ამ ტიპის თვითმფრინავებისათვის მუშაობდა. კომპანია SYCLONE AVIATION სთავაზობს ტრადიციული დამატებითი ავზების გამოყენებას, რომლებიც თვითმფრინავს ფრთების ქვეშით ეკიდება. კომპანია IAI კი აშუშავებს კონფორმულ ავზებს, რომლებიც სტანდარტულებისგან განსხვავებით თვითმფრინავს ნაკლებმეჩქვნივლიაზს არ უკარგავს. მსუბუქი გამანადგურებელი F-35 LIGHTNING II მუშაობდა F-16-ის შესაცვლელად. ვარაუდობენ, რომ ახალი თვითმფრინავი აშშ-ისა და მისი მოკავშირეების სამხედრო-საჰაერო ძალების საფუძველი გახდება უახლოეს ათწლეულში. F-35-ების მიწოდება 2013-15 წლებში უნდა დაიწყოს.

ჩინეთი სომალდსაწინააღმდეგო ბალისტიკურ რაკეტებს ამუშავებს

ამერიკელი და ტაივანელი სამხედრო ანალიტიკოსების ერთი ნაწილის მტკიცებით, 2009-2012 წლებში ჩინეთი დაიწყო ბალისტიკური რაკეტა DF-21-ების სომალდსაწინააღმდეგო ვარიანტის გაშლას. როგორც იუწყებიან, ახალი რაკეტის თავის ნაწილებს შეუძლია მოძრავი სამიზნის განადგურება. ამგვარი რაკეტების გამოყენება ჩინელებს საშუალებას მისცემს გაანადგურონ ავიამხიდეტი, მთუნდაც სახომალდო გაერთიანების მძლავრი პაერსაწინააღმდეგო თავდაცვისა. როგორც სპეციალისტები აღნიშნავენ, პაერსაწინააღმდეგო თავდაცვის თანამედროვე სახომალდო საშუალებებს არ შეუძლია ბალისტიკური რაკეტების, რომლებიც სამიზნეს ვერტიკალურად წამში რამდენიმე კოლომეტრის სიჩქარით ეცემა, განადგურება. ბალისტიკური რაკეტების, როგორც სომალდსაწინააღმდეგო, პირველი გამოცდები საბჭოთა კავშირში 70-იან წლებში გაიმართა, მაგრამ მარცხით დასრულდა. თანამედროვე ტექნოლოგიები ბალისტიკური რაკეტის ქობინის რადიარით ან დამიზნების ინფრაწითელი სისტემით აღჭურვის საშუალებას იძლევა, რაც უზრუნველყოფს მოძრავი სამიზნეების განადგურებას.

აშშ-მა არაბებს 72 მილარდ-ის იარაღი მიჰყიდა

1981-დან 2006 წლამდე აშშ-მა ექვს არაბულ სახელმწიფოს – საუდის არაბეთს, ქუვეითს, ბაჰრეინს, კატარს, არაბთა გაერთიანებულ საამიროებსა და ომანს (სპარსეთის ყურის არაბული სახელმწიფოების თანამშრომლობის საბჭოს წევრი-ქვეყნები) 72 მილარდ დოლარის ღირებულების იარაღი მიჰყიდა. ამერიკული იარაღის მქონე ქვეყნებში უმეტესად პირველ ადგილზეა საუდის არაბეთი, რომელმაც ამ წლებში 57 მილარდ დოლარის ღირებულების იარაღი იყიდა აშშ-ისგან. თითო სახლის განცხადებით, საუდის არაბეთს ასევე მაინოლებზე 900 ცალ თანამგზავრული დამზადების JDAM ზეუსუსტ პომბს, რომელიც 123 მილარდ დოლარი დაჯდება. ადრე ასეთი პომბები მხოლოდ ისრაელს, არაბთა გაერთიანებულ საამიროებსა და ომანს მიეწოდებოდა. 2007 წლის აგვისტოში ბუმის აღმინისტრაციამ კონგრესს აუწყა, რომ სპარსეთის ყურის არაბული სახელმწიფოების თანამშრომლობის საბჭოს წევრ ქვეყნებს დამატებით მიეწოდება 11,5 მილარდ დოლარის ღირებულების ამერიკული იარაღი. როგორც აღმინისტრაციის წარმომადგენლებს განმარტეს, მიწოდების საერთო მოცულობამ ამ ქვეყნებში, შესაძლოა, 20 მილარდ დოლარი შეადგინოს.

ინდოეთმა რუსული წყალქვეშა ნავი დაიწუნა

ინდოეთისა და რუსეთის სამხედრო თანამშრომლობა ახალი სკანდალით დაიწინაურდა. ახალი წლის პირველ დღეებში ცნობილი შეიქნა, რომ ოფიციალურმა დელიმ უარი თქვა გემომშენებელი ქარხანა „ხეილზონიკას“ მოდერნიზებულ დიზელურ წყალქვეშა ნავზე „სინდუვიკაი“ (პროექტი 8773KM, კლასი „ვარშავიანკა“). სუბმარინაზე ახალი ზომილსაწინამდებლო სარაკეტო კომპლექსის „კლას-ს“-ს დაყენებამ პრობლემას წარმოშვა. მეტიც, ინდოეთის სამხედრო-სახლავო ძალებმა უკან გაიწვია რუსეთში სუბმარინის ჩასაბარებლად ჩასული ზომილსის ეკიპაჟი. ასეთი დემონსტრაციული დემარში რუსული სამხედრო ტექნიკის უმსხვილეს შემკვეთს ვერ არ გაუკეთებია. თუმცა ეს ერთადერთი და პირველი ინციდენტი არ არის. რამდენიმე თვის წინ დელიმ უარი თქვა მოსკოვისგან სადაზვერუო კომპლექსიანი მოდერნიზებული წყალქვეშაწინამდებლო თვითმფრინავზე Ил-38 იმის გამო, რომ თვითმფრინავი არ შეესაბამებოდა ინდოეთის ვარის ტაქტიკურ-ტექნიკურ ამოცანას. გრძელდება კონფლიქტი „სეგამპრედარატივისთან“, – ქარხანამ დროუ-

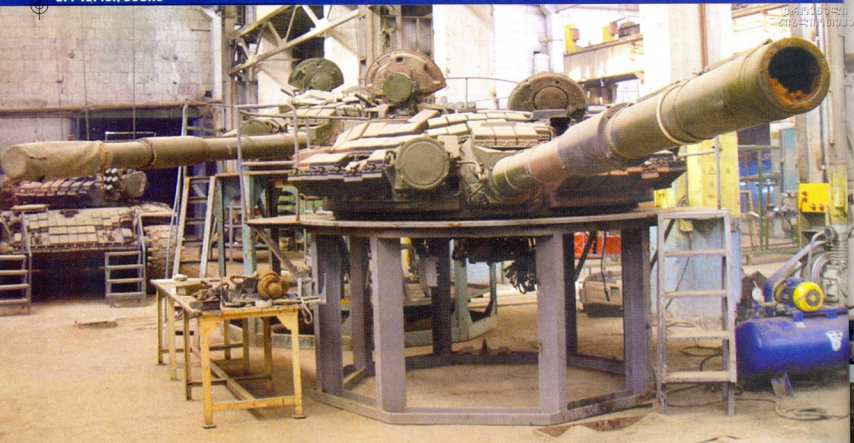
ვად ვერ დაასრულა ინდური ავიამზიდის გარშემო“) გადაწყვიტა. ქარხანა სამუშაოების დასაბოლოებლად სულ ცოტა 1,5 მილარდ დოლარს ითხოვს, ინდოელი აღმირალები კი ერთი ცენტის გადახდას არ აპირებენ არ გაემსახურებოდნენ. უთანხმოება ასევე TALWAR-ის კლასის გემების თითბაზეც. საქმე ის არის, რომ რუს კონსტრუქტორებს გაუჭირდათ ინდური ელექტრონული სისტემების ინტეგრირება სამამული საიარაღო ელემენტებთან. იგივე მოხდა სუბმარინა „სინდუვიკაის“ შემთხვევაშიც. რაც მოავარია, პრობლემას ისიც არის, რომ ძალზე დედა რუსული თავდაცვითი საწარმოების არა მარტო ინჟინერ-ტექნიკური პერსონალის, ასევე მუშების კვალიფიკაციის დონეც ვარდა ამისა, დაკარგულია ბევრი უნიკალური ტექნოლოგია, რის გამოც რუსეთს აღარ შეუძლია მაღალხარისხიანი საბრძოლო ტექნიკის უზრუნველყოფის პროგრამის შესრულება.

ნავსაწინამდებლო ავიაციის პრობლემები

აშშ-ის სამხედრო-სახლავო ძალებმა შეაჩერა 39 ნავსაწინამდებლო თვითმფრინავ P-3C ORION-ების ფრენა მათ კონსტრუქციამო ძალური ელემენტების გაუმართაობის აღმოჩენის შემდეგ. 39 თვითმფრინავი, რომელიც ამ ტიპის მანქანების პარკის დაახლოებით მეთოხედს შეადგენს, დეტალურად შემოწმდება და გარემონტდება. პენტაგონის წარმომადგენლების ცნობით, ექსპლუატაციამშენებელ ყველა „ორიონს“ აქვს დაზიანება, რაც ბზარების გაჩენის საფრთხეს უქმნის თვითმფრინავის ფრენის. ერთი თვითმფრინავის შემოსწმა და დაზიანების გამოსწორება 18-დან 24 თვეს მოითხოვს. თვითმფრინავების რაოდენობას, რომლებიც ერთდროულად მოწოდდება, არ ახმაურებენ. თვითმფრინავ P-3 ORION-ებს აშშ-ის სამხედრო-სახლავო ძალები იყენებენ გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან. „ორიონები“ NATO-სა და აშშ-ის რამდენიმე მოკავშირის ნავსაწინამდებლო და საპატრულო საბაზო ავიაციის საფუძველია.

მოღარნიჭი ქართული T-72-ები კავკასიაში საუკეთესონი იქნებიან

თბილისის სატანკო ქარხანაში ქართულ T-72-ებს ისეთივე თანამედროვე ოპტიკურ და რადიოელექტრონულ აპარატურას უმონტაჟებენ, როგორებიც ებრაულ „მერკავეზს“ აქვთ

ქართული არმიის შეიარაღებამს გასული წლიდან მხოლოდ სხვადასხვა მოდიფიკაციის T-72 ტიპის ტანკებს რჩება. ოთხ ათეულამდე მოძველებულ T-55 ტიპის ტანკი დაკონსერვებულა მათ ნაწილს, ალბათ, უტრლიზაცია წაუტარება.

საქართველოს შეიარაღებული ძალების ოთხივე ქვეითი ბრიგადის ჯავშანსატანკო ბატალიონების შეიარაღებამი მხოლოდ T-72 რჩება, ისევე როგორც ცალკეულ ჯავშანსატანკო ბატალიონში. ჩამოყალიბების სტადიაში მყოფ მუხუთე ქვეითი ბრიგადაც მხოლოდ T-72-ებით დაკომპლექტდება.

ამ ეტაპზე ქართული არმიის შეიარაღებამი 160-ზე მეტი სხვადასხვა მოდიფიკაციის T-72-ია (კონკრეტულ ციფრს არ დაჯიკონრეტებთ, თუმცა ეს არ წარმოადგენს სამხედრო საიდუმლოებას).

პირველი T-72-ები საქართველოს ხელისუფლების ვანკარგულებამი 1993 წლის ოქტომბერში გამოხინდნენ, როდესაც ქუთაისში ჯერ კიდევ მდგარ რუსეთის ყოფილმა 31-ე საარმიო კორპუსის მეთაურებამ შევარდნაძის ხელისუფლებას ათიოდე T-72 გადასცა ზედდისტების წინააღმდეგ საბრძოლველად მანის ეს ტანკები შინავანმა ჯარამ და „მხედრიონმა“ გადაიბარა. მათგან ერთი სამტრედიაში აფეთქქეს ზვიადის ტბამ. ათი T-72-იდან დარჩენილი რეტანკი მუხრანში ჯერ იგორ გიორგაძის უშიშროების სამინისტროს ს

მძლავრ-მეკანიკოსი ამ ეკრანზე ღამით გზას 800 მ-ის სიშორეზე ხედავს

მძლავრ-მეკანიკოსის თბოვიზორი ხელსაწყო

ამ თბოვიზორი ხელსაწყოთი მეშინე მტრის ტანკს ღამით 8 კმ-ის სიშორეზე აღმოაჩენს

მის 130 ცალი სხვადასხვა მოდიფიკაციის T-72 იქნა შესყიდული.

რა დასაძლია და, ქართული T-72-ების ასაკი მათი ეკიპაჟების წევრების ასაკს უტოლდება თუ არ აჭარბებს კიდევ.

აქედან გამომდინარე, ბუნებრივია, საჭირო იყო ქართული სატანკო პარკის გაახლება. ეს ორი გზით შეიძლება მომხდარიყო, – ან შეგვეძინა დასავლური წარმოების ახალი ტანკები, ან მოდერნიზება ჩაგვეტარებინა ჩვენი ტანკებისთვის.

ახალი გერმანული „ლეოპარდი“ 2 მლნ დოლარზე მეტი ღირს. უფრო ძვირია ფრანგული „ლეკლერკი“, რომ აღარაფერი ფიქვით ებრაული „მერკაფას“ ბოლო, მკითხვე მოდიფიკაციაზე, რომლის გასაყიდი ფასი 7 მლნ დოლარს აჭარბებს (საერთოდ, ებრაელებს „მერკაფები“ ჯერ არავისთვის მოუყიდათ).

აქედან გამომდინარე, უფრო ოპტიმალური გახლდათ არსებული T-72-ების

ეცდანიშნულების ბრიგადას ჰყავდა, შეძლებ ეს ნაწილი შინაგან ჯარებს გადაეცა, 2004 წელს კი ამ ტანკების პატრონი თავდაცვის სამინისტრო გახდა.

გარდიცო ნაღობების თავდაცვის მინისტრობის დროს ახალქალაქის მოტომსროლელი დევიზიდან რუსეთმა 31 ცალი T-72 გადმოგვცა. ამ ტანკების ახალქალაქიდან გამოყვანის დროს ადგილობრივი სომეხი ეროვნების წარმომადგენლებმა კინაღამ ყუმბარსატყორცნები დაუშინეს ტანკების ქართულ ეკიპაჟებს, – ეს ჩვენი ტანკებია და რატომ მიეკუთვნო(?)!

ვარდების რევოლუციის დროს ქართული არმიის შეიარაღებაში 39 ცალი T-72 თუ იყო, დღეს კი მათი რიცხვი 160-ზე მეტია, გამოდის, ამ შუალედში თითქ

ბრძოლის მართვის სისტემის ბორტკომპიუტერი

მოდერნიზაციის დაწყება.

საბედნიეროდ, ამის შესაძლებლობა გვაქვს, რადგან თბილისში აგრძელებს ფუნქციონირებას ტანკსარემონტო ქარხანა.

ქართული T-72-ების მოდერნიზაცია, ძირითადად, ხუთი მიმართულებით მიმდინარეობს, რომლის შემდეგაც ჩვენი ტანკები საბრძოლო შესაძლებლობებით ნამდვილად გაასწრებენ რუსულ T-72-ებს და დაუახლოვდებიან თანამედროვე დასავლურ ტანკებს, – ამერიკულ „აბრამსებს“, გერმანულ „ლეოპარდებს“ და ებრაულ „მერკავეს“.

მოდერნიზაცია შეეხება T-72-ის ცეხლის მართვის სისტემას. მასში მონტაჟდება შესწორების შეტანის ავტომატური ბლოკი, რომელიც განსაზღვრავს ქარის მიმართულებას, სიჩქარეს, პერის ტემპერატურას. ასევე იზიოება ჭურვისა და მუხვის ტემპერატურაც. ყველა ეს მონაცემი ავტომატურ რეჟიმში უსწრაფესად მუშავდება და კეთდება ზუსტი გასროლა.

ტანკში მონტაჟდება დამინებისა და დათვალიერების ელექტროოპტიკური ხელსაწყოები, როგორც ტანკის მემ-იზინისთვის, ისე მძლავრ-მექანიკისთვის.

ახალი თბოვიზორი სამიზნე მონტაჟდება მემიზინის საბრძოლო ნაკვეთურში. მისი საშუალებით მემიზნე მოწინააღმდეგვის ტანკს ღამით 8 კმ-ის სიშორეზე, ხოლო ცუდი ხილვადობის პირობებში კი 5 კმ-ის სიშორეზე აღმოაჩენს.

მძლავრ-მექანიკის ტრიპლექსი იხსნება და მის მაგივრად მონტაჟდება თბოვიზორი ხელსაწყო. მძლავრ-მექანიკის პატარა თხევადკრისტალიან ეკრანზე უყურებს გზას, ღამით არანაკლებ 800 მ-ის დისტანციაზე. დღისით, როდესაც თბოვიზორი ხელსაწყო საჭირო არ არის, ის რამდენიმე წუთში იხსნება და ტრიპლექსი თავის ადგილზე დაყენდება.

ტანკში დამონტაჟდა გლობალური საწვავით სისტემა GPS, რომლის შემდეგაც ეკიპაჟს რამდენიმე წამში შეუძლია ვაიგოს ტანკის უზუსტესი ად-

გილმდებარეობა, საით უმიზნებს ქვეყნის ლულა და საით არის მრდილოელი.

ყველაზე დიდი ცვლილება ბრძოლის მართვის სისტემას შეეხო. მასში დამონტაჟდა ახალი, მძლავრი ბორტკომპიუტერი, რომელშიც დიდი მოცულობის ინფორმაციაა ჩატვირთული. ახალი ბრძოლის მართვის სისტემის საშუალებით ტანკების ეკიპაჟებს შეუძლიათ ოპერაციის დაგეგმვა და ერთმანეთში, ისევე როგორც მართვის პუნქტთან, ინფორმაციის ავტომატურ რეჟიმში გაცვლა.

ძველი საბჭოთა რადიოსადგურების ნაცვლად, ტანკში ჩააყენეს თანამედროვე დასავლური წარმოების ციფრული რადიოსადგური, რომელიც 18 კმ-ის რადიუსში ამყარებს დახურულ რადიოკავშირის სიხშირეების მუდმივი ცვლილებით. ბრძოლის მართვის სისტემასა და ციფრული რადიოსადგურის მეშვეობით მოქმედებს ულტრაბანამედროვე ამოცნობის სისტემა „ჩემი – სხვისი“. თუკი ქართული ტანკის ეკიპაჟმა შეცდომით სამიზნეში თანამომხე ამოიღო, ეკიპაჟის ყურსასმენებში გაისმის აუტანდელ წივილი, რითაც ეკიპაჟს სახიფათო შეცდომას აცხობინებს.

თუკი ყველა ქართულ ტანკს ჩაუტარდა საფუძვლიანი მოდერნიზაცია, მაშინ საქართველოს შეარაღებული ძალების სატანკო პარკი მთელი თავით მაღლა დადგება სომხეთისა და აზერბაიჯანის ჯავშანსატანკო ძალებზე, ისევე როგორც ჩრდილო კავკასიაში განთავსებულ რუსულ T-72-ებზე, რომ აღარაფერი ვთქვათ სეპარატისტების მოძევლებულ ტანკებზე.

ირაკლი ალადაშვილი

ახალი სამხედრო ბაზა გორში

ზა. ის 4000-მდე სამხედრო მოსამსახურეზე გათვლილი და 70-ზე მეტ ჰექტარს მოიცავს.

ოფიციალურად ბაზა 18 იანვარს გორში საზეიმოდ გაიხსნა. ღონისძიებას საქართველოს პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი, თავდაცვის მინისტრი დავით კეზერაშვილი და შეიარაღებული ძალების გაერთიანებული შტაბის უფროსი, პოლკოვნიკი ზაზა გოგავა დაესწრნენ.

საქართველოს სახელმწიფო პიმნის მოსმენის და დროშის აღმართვის შემდეგ, საქართველოს პრეზიდენტმა სამხედროებს სიტყვით მიმართა. მიხეილ სააკაშვილმა საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში განხორციელებულ რეფორმებზე, ინფრასტრუქტურის განვითარებასა და ახალ შეიარაღებაზე ისაუბრა. დღევანდელი უმაღლესმა მთავარსარდალმა სამხედრო მოსამსახურეებს ახალი ავტომატური იარაღი M4 პირადად გადასცა და აღნიშნა, რომ მალე ქართულ შეიარაღებულ ძალებში სამხედრო ტექნიკის და საფრენი აპარატების სრული მოდერნიზაცია მოხდება.

როგორც ცნობილია, M4 ამერიკული იარაღია და ის საქართველოში რუსული წარმოების კალაშნიკოვის ტიპის იარაღს ჩაენაცვლება.

თვდაპირველად ამ ავტომატით საქართველოს შეიარაღებული ძალების სპეციალური ოპერაციების დაჯგუფება აღიჭურვა.

როგორც შეიარაღებული ძალების გაერთიანებული შტაბის უფროსმა, პოლკოვნიკმა ზაზა გოგავამ აღნიშნა: „საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში ტექნიკური აღჭურვილობის მოდერნიზაციის პროცესი დაიწყო. საბჭოური იარაღი ეტაპობრივად NATO-ს სტანდარტის შესაბამისი აღჭურვილობით შეცვლება. ამის მაგალითია ცეცხლსასროლი ავტომატური შაშხანა M4. ეს ცვლილება აუცილებლად გააუმჯობესებს ტექნიკური მონაცემების ამპლუბას საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში. ეს იარაღი ერთერთი უთანამედროვესაა მსოფლიოში და ის წამყვანი ტექნიკის შეიარაღებული ძალების შეიარაღებაშია.“

გორის სამხედრო ბაზაზე I კვეთით ბრიგადის ის ნაწილი განთავსდა, რომელიც ამჟამად საქართველოში იმყოფება. ბრიგადის 2000 სამხედრო მოსამსახურე კი ცოტა ხნის წინ ერავის ისლამურ რესპუბლიკაში სამშვიდობო მისიის შესასრულებლად გაემგზავრა. მანამდე I ბრიგადა ვაზიანში იყო დისლოცირებული.

გორის სამხედრო ქალაქი ქართულმა კომანდა „DTS“-მა ააშენა.

რუსულად ციხაპურიძე თავდაცვის სამინისტროს ადმინისტრაციის საზოგადოებრივ სააგენტო დეპარტამენტის საზოგადოებასთან და მასმედიატან ურთიერთობის სამართმეველო უფროსი.

გორში ახალი სამხედრო ბაზა გაიხსნა. სამხედრო ქალაქი ცენტრალურ მაგისტრალიან ახლოს მდებარეობს. ბაზის მშენებლობა 2006 წლის ზაფხულში დაიწყო. ამ ხნის განმავლობაში ბაზის ტერიტორიაზე ყაზარბები, შტაბის შერობა, 5000 კაცზე გათვლილი სასადილო და სპორტული მოედნები, საბილიარდო, ღაზართი და საწყობები აშენდა. სამშენებლო სამუშაოები სრულდება საცურაო აუზსა და ოფიცრების საცხოვრებელ კორპუსებშიც. ევროსტანდარტების შესაბამისი სამხედრო ქალაქი, პოსტ-საბჭოთა სივრცეში ყველაზე თანამედროვე ბა-

რუსეთს დღესაც რჩება დიდი კომუნობით ქიმიური იარაღი

რუსეთის ფედერაციას აქვს ქიმიური იარაღის უზარმაზარი მარაგი მთელ მსოფლიოში. ამ ფაქტს ყოველთვის ასაიღუმლოება კრემლი. ადამიანებს ასწავლიდნენ აირწინაღისა და ქიმიური დაზვერვის ხელსაწყოების მოხმარებას, იპრიტისა და ციანბაგვას განსხვავებას სუნით, ხოლო მოსახლეობას მუდმივად ჩასწინებდნენ, რომ ქიმიური იარაღი პქინდათ მხოლოდ იმპერიალისტებს. მხოლოდ 1987 წელს აღიარა გორბაჩოვმა ქიმიური იარაღის შეიარაღებაში არსებობის ფაქტი. მოგვიანებით კი რუსეთი შეუერთდა ექვსეის კონვენციის მოთხოვნას ქიმიური იარაღის განაარაღების თაობაზე. რუსეთის ღუმამ კი მიიღო კანონი „ქიმიური იარაღის განადგურებაზე“. მაგრამ არაფერი თქმულა მისი დამზადება-წარმოების, დაგროვების, შენახვისა და გამოყენების აკრძალვაზე.

რუსეთი ქიმიური შეიარაღების შეჯობრებაში ჩაერთო 1915 წელს. საკუთარი წარმოება არ პქინდა – მოკავშირეები აძარაგებდნენ. საბრძოლო მასალების უდიდესი ნაწილი ინახებოდა საწვობებში 30-იანი წლების ნახევრამდე – არანაკლებ 420 ათასი ქიმიური ჭურვი. ბოლშევიკების ამისთვის კარგა ხანს არ ეკვალათ და ეს ამბავი მიჩუმდებოდათ იყო. შემდეგ გაახსენდათ და არ დააყ-

ოვნეს მისი საქმეში გამოყენება. 1919 წელს ზემო დონთან ანტიბოლშევიკურმა კახაკურმა ამბოხებამ იფეთქა და 1919 წლის 17 მარტს წითლების დამსჯელი ნაწილები იღებენ ბრძანებას: „მიიღეთ ცველაზე ენერგიული ზომები აჯანყებულთა გასანადგურებლად. ქიმიური ჭურვები უკვე გამოვიგზავნეთ. კნიაგინცკი, ბარიშნიკოვი“. 18 მარტს ზამბურსკის პოლკის ფოსკუნის ჭურვები უკვე კახაკთა რიგებში ფეთქებოდა. 1921 წელს წითელმა არმიამ პირველმა გადაწყვიტა მსოფლიოში ქიმიური ჯარების ორგანიზება. უნდა შეექმნათ საკუთარი წარმოება, დასაწყისში დავმანია დაეხმარათ, ეს უკანასკნელი ცდილობდა ვერსალის ხელშეკრულების გვერდის ავლით საბჭოთა ტერიტორიაზე შეექმნათ მშ-ის (მოშწამლავი ნივთიერება) წარმოებისა და მისი გამოყენების ტექტიკა. გერმანია დაეხმარა პოლიტონებისა და სამხედრო ქიმიური სასწავლო დაწესებულებების შექმნაში, მაგრამ ტექნოლოგიის შექმნამ თვითონ მოუწიათ. 1924 წლის 30 აგვისტოდან 3 სექტემბრამდე მოსკოვის ექსპერიმენტულ ქარხანა „ანილტრესტში“ დამზადდა იპრიტის პირველი სამრეწველო პარტია – 18

ფუთი. ოქტომბერში იმავე იპრიტით აღიჭურვა პირველი ათასი „წითელი“ ქიმიური ჭურვი. მშ-ის წარმოება ინტენსურად დაიწყო მოსკოვში, შემდეგ ქალაქ ჩაპაევსკში, მაგრამ საქმე ვერ მიდიოდა კარგად, მუშახლი მწყობრიდან გამოვიდა – უსაფრთხოების ტექტიკის მოთხოვნებს არ სრულდებოდა. გახშირდა უბედური შემთხვევები. წითელი არმიის ქიმიური სამმართველოს უფროსის, პოლკოვნიკ მელნიკოვის 1939 წლის 5 ოქტომბრის მოხსენებებში ნათქვამია: „სასწავლო ველს იპრიტის ორთქლით აკვლების მსმენელი“

მაიორ ვლადიმირ პეტრენკოვი საბრძოლო-ტოქსიკური 85 გამოსცადეს

ფრინდან 3 წუთის შემდეგ გემის ეკიპის მიჰყავს ისინი დასნებოვნებულ ადგილებზე. დანაშაულებრივი ცდა დამთავრდა იმით, რომ 8 კაცი პოსპიტალში აღმოჩნდა.

შხანიას ცენტრალურ სამხედრო-ქიმიურ პოლიგონზე უნდა გადაეწყვიტათ მეტად მნიშვნელოვანი ამოცანა, — ექსპერიმენტულად დაეგნებინათ, შეაღწევს თუ არა მწ ტანკში დასნებოვნებულ მინავეთზე გადაადგილებისას. ტანკებს აგზავნიდნენ იპრიტით დასნებოვნებულ ადგილებს და უშუკებდნენ მწ-ის კვალის ტვალას პერიდან. დასკვნა: „შეიძლება ჩაითვალოს დადგენილად, რომ ტანკის ეკიპაჟი დაზიანდება იპრიტის ორთქლით“.

რუსული საინფორმაციო წყარო გამოთქვამს აზრს, რომ ასეთი პრაქტიკა 90-იან წლებამდე გაგრძელდა. უაღრესად საინტერესო ცნობას გვაწვდის საბჭოთა არმიის ყოფილი მაიორი ვლადიმერ პეტრენკო, რომელზეც საბრძოლო ტოქსიკური მომწამლებელი ნივთიერება გამოცადეს 1982 წელს. „სპეციალური ქსოვილით შემთხვევს თავი, გარდა ცხვირისა, საზე გამჭვირვალე საკანში შეყვავი და სპეციალური აპარატით გაუშვეს მწ. შეგრძნება ისეთი იყო, თითქმის დამარტყეს და ფილტვებიდან პაივი ამომცალეს. ამწვევა ცხვირი, თვალებიდან ცრემლი

ღვარად მომდიოდა; ამით სუნთქვა გაგრძელდა ერთ წუთს, სანამ არ გასცეს შეწყვეტის პრძინება“. შემდეგ ექიმები, ანალოზები, კარდიოგრაფები, ასვე სროლა ტრინში — რეაქციის შემოწმება. იმ წელს დაახლოებით 40-მდე ასეთი ცდა ჩატარდა. აღამიანებზე ცდების პროგრამას ხელმძღვანელობდა პოლკოვნიკი ანატოლ კუნცეკვიჩი, რომელიც მოვლენებით გენერალზე გახდა, მერნაცა აკადემიკოსის სამეცნიერო წოდება და მიიღო ქიმიური ვარჯიშის სარდლის მოადგილის თანამდებობაც.

რა თქმა უნდა, მაიორი პეტრენკო ერთადერთი არ ყოფილა, გაკვირვებას მხოლოდ ის იწვევს, როგორ ვადაიტანეს ადამიანებმა ასეთი დანაშაულებრივი განუცხოხობა. ქიმიურ იარაღის გამოყენებზე პოლშევიკებს ჰქონდათ დევიზი: „დაარტი შეზინანებს, რომ ეშინოდეთ სხვებს“ და მათი საცქეები სრულად პასუხიოდა მას.

1965 წელი — მომწამლებელი ნივთიერების წარმოების ნარჩენების კატასტროფული ჩანინება მდინარე ვოლგაში ქალაქ ვოლგოგრადის ქიმიური ქარხნიდან; მთელი ვოლგა ვოლგოგრადიდან ასტრახანამდე ზედაპირზე მოტივტივე დახოცილი თევზებით გაივსო. ცნობები დაზიანებუ-

ჩაბაევსკის ქიმიკატების ქიხანა: 60 წლის წინ აქ მზადდებოდა არც ისე უწყინარი ნივთიერებები — იპრიტი, ლუზიტი...

ბი მასობრივად მოიწამლენ“, თავდაცვის მინისტრის მოსხვედრაში კი აღნიშნულა: „მწ მსმხელი, პედაგოგი და მომსახურეთა შეგადგენლობა იპრიტის ორთქლით მოიწამლენ. ეს პირველი შემთხვევა არაა და მეტიარებისა და უფროსების დანაშაულებრივი გულგრილობისა და გაუნათლებლობის შედეგია“.

იყო შემთხვევა, როცა პიონრთა ბანაკის ბავშვებიც მოიწამლენ იმის გამო, რომ ახლოს მდებარე კლდეები ინსტიტუტში არ ჰქონდათ მწ-ის არც ფილტვები და არც დამჭერი საშუალებები.

უაღრესად საინტერესოა რუსული დევიზის მეტიარე სტანდარტის მოსხვედრა თავდაცვის კომისარ ვიროშნიკოვისადმი. აი, რას წერს იგი: „სრულიად საიდუმლოდ. 1930 წლიდან 1935 წლამდე ჩატარებულია დაახლოებით 6000 ცდა სხვადასხვა მოქმედების მწ-ის მიმართული ღოზებით ადამიანის კანზე. ჩატარდა ასევე ცდები ადამიანებზე გამიიზიანებული მწ-ის მიმართული და ზეზღვრული ღოზებით. მთელი რივი ახალწარმოადგენილი კანისა და გამიიზიანებული მოქმედების რეკტებულებების გამოცდის სასწრაფო არეცეულობის მიზნით, ვთხოვეთ ნებართვა, რათა განვაახლოთ ადამიანებზე ცდები“. ცდისპირად, ბუნებრივია, ჰყვადით წითელარმიელები და პატირები, რომლებზეც მწ გამოცადეს მოსკოვში. ყველა საცდელი იბეჭეტი პატიმარი დაღუპა.

ექსპერიმენტები საბრძოლო-ტოქსიკური მწ-ის გამოყენებით ტარდებოდა მთელ რივ სამხედრო ნაწილებში. გაკვირვებას იწვევს ის შშრალი სტრატეგები, რომლებიც ვივებთ, როგორ ვადიან წითელარმიელები აირწინაღობა და ქაღალდის მოსასხამით აღჭურვილიან ნანძვილი იპრიტით დასნებოვნებულ ადგილს ქალაქ იჩაკოვის მახლობლად მხოლოდ იმის დასადგენად, რომ ქაღალდის მოსასხამი ვერ გამოადგება დენსანტს დაცვის საშუალება.

1934 წლის აგვისტო რუსეთის ისტორიაში მდიდარია სამხედრო ქიმიური ექსპერიმენტებით: ნაღმოსან „კარლ მარქსი“ თვითმფრინავიდან დაასხურეს იპრიტი. მიზანი: დადგინდეს ადამიანის კანის საფარველზე მდგრადი მინის მოქმედება. გემის ეკიპაჟიდან გამოყვეს 4 მებრძოლი, რომელთაც ჰქონდათ კარგი ვანძროთლობა და ვანსაღი კანი. საბრძოლო ვანგაშის სივნალზე მათ უნდა სემოდათ იპრიტის საწინააღმდეგო კოსტუმი, რომელშიც გაკეთებული იყო 8X8 სმ-ის ნახვრეტი. თვითმფრინავის ვადა-

ლი ადამიანების რიცხობრივ რაოდენობაზე, რაც აუცილებლად იქნებოდა, გასაიდუმლოებულია დღემდე;

1974 წლის 28 აპრილი - ძლიერი ხანძარი ნიუიორკკასკის მომწამლებელი ნიუიორკების ქარხანაში, ცეცხლისგან თანმიმდევრებით ფეთქებოდა ნერვულ-პარალიტიკური VX გაზით სავსე საეი-აციო ბომბები და ჭურვები. მნ-ის კოლოსალური გაფრთვა, დახვდილია რიცხვი გასაიდუმლოებულია;

1978 წელი - ისევ ნიუიორკკასკის ქიმიური ქარხანა, ჰაერში VX-ის გაფრთვა;

1980 წელი - მოსკოვი, დიდი ხანძარი ენოუხისტების გზატკეცილზე მებრუნე მომწამლებელი ნიუიორკების ინსტიტუტში, ატმოსფეროში გაიტყორცნა VX გაზი.

წითელმა არმიამ 1929 წელს იპირიტი ავღანიშიც გამოიყენა. საბჭოთა არმია ხალხის-გოლითანაც მზად იყო გამოეყენებინა ქიმიური იარაღი.

1939 წლის დეკემბერსა და 1940 წლის იანვარში, როცა ჯარმა შეკონება დაიწყო „მანერჰაიმის ხაზთან“, ვადაწყვედა,

ვარდევითის გამოეყენებინათ საბრძოლო მნ, მაგრამ ტემპერატურა - 40 გრადუს ცელსუსამდე დაეცა, ხოლო იპირიტაც და ლუიზიტაც ასეთ ტემპერატურაზე კარგავენ საბრძოლო ქიმიურ თვისებებს.

50-იან წლებში საბჭოთა სამხედრო სპეციალისტები ასწავლიდნენ ვეტანამულებს იპირიტის გამოყენებას და მათაც მოსწავლეს ფრანგ ჯარისკაცებზე. მახლ-ვარგარიული სპეციალისტები ამტკიცებენ, რომ საბჭოთა ჯარებმა ქიმიური იარაღი გამოიყენეს ავღანეთში, მნ გამოიყენეს 80-იანი წლების დასაწყისში ეთიოპიასა და ანგოლაში კუბის თუ საბჭოთა ჯარებმა (ზუსტ ინფორმაციას, თუ რომელმა გამოიყენა, წყარო არ იტყობინება). ტაბელური საჯარისო ქიმიური იარაღი CS და ქლორაცეტოფენონი (CN) გამოიყენეს თბილისშიც 1989 წლის 9 აპრილს, რასაც უამრავი მსხვერპლი მოჰყვა. დანივალდა უამრავი მშვიდობიანი მოქალაქე.

ვარაუდობენ, რომ რუსეთმა ჩქნეთის ომშიც გამოიყენა ქიმიური იარაღი, თუმც კრემლი კატეგორიულად უარყოფს ამას

და არც გამოძიებაზე თანახმაა რუსეთის ფაქტზე ვერსად გაეცეკვან, რომ ჩქნეთი მართლაც იყვნენ რუსული ქიმიური ნაწილები.

უნდა გაეხსენოთ „ნორდ-ოსტის ტრაგედიაც, სადაც რუსებმა გამოიყენეს ნამდვილი საბრძოლო ტოქსიკური მონწამლებელი ნიუიორკება, რასაც დიდი მსკერპლი მოჰყვა.

რუსმა სპეცდანიშნულების დანაყოფებრძობლებმა დახვრიტეს 52 მძინარტეროსტი, მაშინ როდესაც თავისუფლად შეძლიათ მათი აყვანა. ასე რომ კრემლის ნაცადი დევიზი: „დაარტი შენიატებს, რომ უშინოდეთ სხვებს“, კვლადალაშა. პუტინის თქმით, მათ გამოიყენეს „უწყინარი“ გაზი, მაგრამ როგორ დახვრიტა „უწყინარი“ გაზმა ხალხი და რომელად სახელდობრ ეს გაზი, ამხვე არაფერი ამბობს.

ვიცე-პოლკოვნიკი
ელგუჯა ურუშაძე
პორის სანიტორნი
კატალიონის
ძიმიონ-ინსტრუქტორი

საუკეთესო სარეზერვი

დაბადების დღისა და სხვა დღესასწაულებისთვის!!!

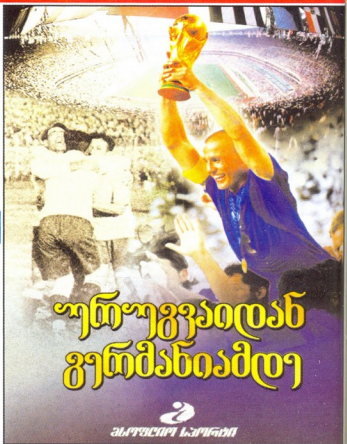
«მსოფლიო სპორტის» ბიზნოთაისი | ზოში

ურუგვაიდან გერმანიამდე

პირველად - ენრეკლოპედიური ხასიათის

პირველად - მსოფლიოს თვრამეტივე ჩემპიონატი ერთად

პირველად - დიდი თორმეტის, 500 გვერდანი, მთლიანად ფერადი, ლამინირებული მავარ გარეკანში

ურუგვაიდან გერმანიამდე

საქონლო სპორტი

წიგნი, რომელიც სჭირდება ყოვას

1930-2006 წლების მსოფლიოს თვრამეტივე ჩემპიონატის ისტორია, მასინძელი ქვეყნების მოკლე კონომიკურ-გეოგრაფიული დახასიათება, შესარჩევი და ფინალური ეტაპების დაწარმებითი სტატისტიკური მონაცემები, კონალისტიკური მიმოხილვები და საინტერესო ფაქტები.

გამოყენებულია 1000-ზე მეტი ფერადი ფოტო და ცალკე თავი ეძღვნება ქართველი ფეხბურთელების მონაწილეობას მსოფლიოს ჩემპიონატების ფინალურ ეტაპებზე.

თბილისში შპსი „ილია“ შუამკვეთით სახელში მისტანით,

ტელ: 38-26-73; 42-43-40. (ელვა-სერვისი)

ასევე მოიპოიებთ წიგნის მაღაზიეში

ერთი ფოტოს ისტორია

დახვრეხა
 ხაიგონში

ფეარდ ადამში, რომელსაც ედი ადამსს უწოდებდნენ, 1933 წლის 12 ივნისს დაიბადა, ნიუ-კეინგტონში (პენსილვანია). ფოტოკორესპონდენტობა ვერ კიდევ მოსწავლეობისას დაიწყო. თავდაპირველად, საქონილო თუფტებს იღებდა. სკოლის დამთავრების შემდეგ მუშაობდა ადგილობრივ გაზეთ „დეილი დისპეის“ რედაქციაში. კორეის ომის დროს ედი ადამი აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა ქვედანაყოფს მინერალი ფოტოგრაფი იყო. 1965-1966 და 1967-1968 წლებში ფრანტზე ასოშიეიტედ პრემის კორესპონდენტად იმყოფებოდა. ვიეტნამის ომის დროს აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა ჯარების მთავარსარდლის, გენერალ ლუის უოლტის მგლობარი იყო და არაერთხელ მიუღია მონაწილეობა ბრძოლებში, რომლის დროსაც რეპორტაჟებს აკეთებდა.

ქვეყნის პოლიციის უფროსად უცხოელ კურნალისტთა შორის ნეუენ ნეოკ ლონამ სახელი გაითქვა თავისი ტემპერამენტით, განსაკუთრებით ჩრდილოეთ ვიეტნამში სახალხო ფრინტის ტერორისტებს ებრძოდა.

რიგორი მოხდა ეს

საიონი. 1968 წლის 1-ელი თებერვალი. ქალაქში ქაოსია. მოქალაქეებს არ სჯერათ, რომ ქალაქში პარტიზანები და ჩრდილოეთვიეტნამელთა საჯარისო ნაწილები ბატონობენ. არავის სჯერა, რომ კომუ-

ნისტებმა გაბედეს ახალი წლის წმინდა დღესასწაულის უგულბელყოფა და თავს დაესხნენ ქალაქს. ხმაურანი და მხარბული თავყრილობებისა და ფეიერვერკების ნაცვლად ბრძოლები მიმდინარეობს. იწვის შენობები, ქუჩები გვაბუბითაა მოფენილი. ამერიკელი ჯარისკაცები სამხრეთვიეტნამელ მებრძოლებთან ერთად ცდილობენ საპასუხო დარტყმა მოაყენონ მომხდურებს და ვაუნებში ვანდევნონ.

ასოშიეიტედ პრესის სააგენტოს ფოტოკორესპონდენტი ედი ადამსი და NBC-ის ოპერატორი ვო სუ ქალაქ ხულანის ჩინური უბნისკენ მიემართებიან. იქ ბუფისტური ტაძრის მასობობლად, უკვე რამდენიმე სათითა მიმდინარეობს გააფორებული ბრძოლები. ტაძარი უკვე სამხრეთვიეტნამელთა ხელში იყო. შესასვლელში ბრიგადის ვენერალი ნეუენ ნეოკ ლონაი დაინახეს. პოლიციის შუფი ხე-ქვეითების მოხსენებებს ისმენდა. ერთობა ოფიცერმა მოახსენა, რომ დაპატიმრებს ჩრდილო ვიეტნამის სახალხო ფრინტის არმიის აქტივისტი. მამინ დაიჭირეს, როცა იმ თხრილიან დედა, რომელშიც ხელმეურელი პოლიციელები და მათი თვჯანის წერები ვყარენ დახვრეტილები (ხიჯეთი მონაცებით, მათ შორის იყო ვენერლის თანამეურეტი).

ნეუენ ნეოკ ლონაი – სამხრეთვიეტნამელი ბრიგადის ვენერალი, სამხრეთ ვიეტნამის პოლიციის უფროსი. დაიბადა 1930 წლის 11 დეკემბერს, ინჟინერ ეხიუს შექლებულ ოჯახში (მის მშობლებს თირიშეტი შვილი ჰყავდათ). უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ სამხედრო სამსახური დაიწყო და სამხრეთ ვიეტნამის სამხედრო-საჰაერო ძალების მებრძოლი პილოტი გახდა. აქ დაუშეგობრდა სამხედრო-საჰაერო ძალების სარდალ ნეუენ კოკუს, რომელიც 1965 წელს სახელმწიფოს პრემიერ-მინისტრი გახდა და მამინეუ დანიშნა თავისი მგლობარი

ურნალისტების ოჯახში ტყვე ორმა ვიეტნამელმა საზღვაო ქვეითმა ვენერალ-

თან მიიყვანა, ხელმეორეული პარტიზანი გენერლის წინ თავსაღუნული იდგა. ნუგუზ ნიკო ლიანას ხელქვეითებს აჩინა, ტყვეს მოშორებოდნენ და მისკენ ნაბიჯი გადადგა. უსიტყვოდ იმომულა რევილერი და პარტიზანს დაუმინა. ადამსი და თუ სუ გადასაღებად მოუშინდნენ. ევრონი, გენერალი იარაღის მუკრით დაკითხვას აპირებდა, მაგრამ ნაცვლად ამისა, გაისმა სროლა. ლიანას პარტიზანი დახვრტვდა, შემდეგ მობრუნდა და ჟურნალისტების გასალონად იქცა: „მათ ბევრი ჩვენი ხალხი და სხვათა შორის, თქვენც დაბოცეს“ (მეორე ვერსიის: „მათ ბევრი ჩვენიანი დაბოცეს, ვეჭვობ, ბუდა მასატოეს“).

დასჯა თუ მკვლელობა

დაეუშუათ, არ ვიცი, რომ გენერალმა დახვრტვა პარტიზანი, რომელმაც ეს-უსა მშვიდობიანი მოქალაქეები დახოცა და ამ ინფორმაციის გარეშე მოგვიწია ადამის ფოტოს ხილვამ. ეჭვიც არ შეგეპარებოდა მაღალი რანგის ოფიცრის სისასტიკეში. გამოდის, გენერალმა სამხედრო ტრიბუნალის განაჩენი კი არ აღასრულა, არამედ მკვლელობა ჩაიდინა. ფრევეს კონვენციის თანახმად, გამოძიება და სასამართლო განაჩენის გარეშე ადამიანის დასჯა აკრძალულია, მაგრამ ვინც ომშია ნამყოფი, კარგად იცის, რომ კაბინეტებში დაწერილი კანონები ბრძოლის ველზე გამოწაკის შემთხვევაში მოქმედებენ. დიან, ნუგუზ ნიკო ლიანი თანვე ვერ მოვირა, მაგრამ განა მართლად მკვლელია? ეს თითოეულმა ჩვენგანმა თავად უნდა გადაწყვიტოს. მხოლოდ იმის ვიტყვი, რომ იმ დროისთვის ჩვენი პლანეტის მცხოვრებთა უმრავლესობამ გენერლის საქციელი დამტო, რადგან მისი მტრეზი არ იცოდნენ. ადამიანები ხედავდნენ მხოლოდ ფოტოს და მის ქვემოთ წარწერას, — „დახვრტვა საიონი“.

იმვე დღეს ფოტო მსოფლიოს ყველა საინფორმაციო სააგენტოში მიიღო. აღმსოფინების ტელეამ გადაუარა მსოფლიოს, ომის მოწინააღმდეგეებმა მანიფესტაციებზე ეს ფოტო ერთ-ერთ კონზრად გამოიყენეს. შეერთებულ შტატებში მკაცრად გააკრტიკეს გამხრტების პოლიტიკა. ქვეყნის ხელისუფლებას ბრალი დასდეს, რომ არ სურდა სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში წესრიგის დამყარება. სამხრეთ ვიეტნამის ხელისუფლებას თავის მართლებამ მოუწია. პრემიერ-მინისტრის განაცხადმა, დახვრტილი ვიეტკონგის მაღალი რანგის აუტორიტი იყო, რომელმაც საგანგებო სამსახურები დიდხანს ნადირობდნენ. ამ განცხადებებს სასურველი შედეგი არ მოჰყვია.

შემდეგ...

ამ ფოტოს პერსონალების ბუდი სხვადასხვაგვარად წარიმარა. დახვრტილი პარტიზანის პირიუენბა ვერ დადვინეს. არსებობს ორი ვერსია. ერთ შემთხვევაში ლაპარაკია ოფიცრზე, მეორეში კი სამხრეთ ვიეტნამის გათავისუფლების სახალხო ფრენტის აქტივისტზე. ეს ორი ადამიანი გარეგნულად ძალიან ჰგავდა ერთმანეთს და ორივე უგზო-უკმლოდ დაიკარგა ტეტის ბრძოლების დროს.

1968 წლის მასში, საიონზე მეორე შეტყვის დროს, გენერალი ნუგუზ ნიკო ლიანი პირადად ხელმძღვანელობდა ერთ-ერთ ბრძოლას და ფეხში დაიჭრა. სამკურნალოდ ავსტრალიაში გაუზახენ, მაგრამ ამაღ საზოგადოების ისეთი ადმოხიობა გამოიწვია, რომ პენტაგონი იძულებული შეეწია, იე აშშ-ის სამხედრო პოსიტალეში გადაეყვანათ. ჭრილობა მძიმე აღმოჩნდა, ლიანს მარჯვენა ფეხის ამპუტაცია გაუკეთეს და თადარიგში გაუშვეს.

მათი აზრით, ვინც გენერალ ლიანს ახლოს იცნობდა, მან პარტიზანი ყველას დასანახავად იმიტომ დახვრტვა, რომ უცხოელი ჟურნალისტების ხედვის არეალში მოხვედრილიყო. თადარიგში გასვლის შემდეგ გენერალი ჰუმანური საქონი იყო დაკავებული, — უპატრონი ბავშვების თავმჯდომარის ბინარდის ამერიკიდან გამოუზავილ საწყურებს ურეგებდა. 1975 წელს, საიონის დაცემის წინ, მან ამერიკელებს სთხოვა, ქვეყნიდან გაქცევაში დახმარებოდნენ, მაგრამ უარი მიიღო. მოგვიანებით გაქცევა მანც მოახერხა და საბოლოოდ აშშ-ში გადაბარდა ოჯახთან ერთად.

ამერიკაში ლიანი ვირჯინიის შტატში დასახლდა, სადაც ჰიკერია გახსნა. რამდენიმე წლის შემდეგ, როცა მუშობლებს შტატებში ვინ იყო და რაი გაითქვა სახელი, ქვეყნიდან მისი დაიკრტიცა მოითხოვეს. მართალია, ეს არ მოხდარა, მაგრამ ყოფილი გენერალი გაკოტრდა, — მისი პიკეინის კვლევაზე მიწერეს: „ჩვენ ვიცით, ვინ ხარ!“

გენერალი 1998 წელს გარდაიცვალა, ბუდის ანაბარა დატოვა ქვრივი ჩინ მამი და ხუთი ბავშვი.

ნახევარსიმარტო

ელი ადამისათვის „დახვრტვა საიონში“ ერთ-ერთ ყველაზე სახელგანთქმულ ნამუშევრად იქცა. ეს ფოტო მთელი მსოფლიოს მრავალი გაზთვის პირველ გვერდებზე დაბეჭდა და როგორც ამბობენ, დიდი როლი შეასრულა ვიეტნამის ომზე

ამერიკელი საზოგადოების სწრაფად აღმოჩენილ მხარდობებში. თავად ადამსი, რომელმაც ჩურჩალისტებს საიონში განუცხადა: „მე მოვიხელეთ მის რისთვისაც მამოვედი“, მოგვიანებით სიწინამულმა მოიცვა და პულიცერის პრემიაზეც მოცა უარი: „მე ვფილი მიველ მკვლელობის ჩვენებაში, რომელმაც ორ სიცოცხლე მოსპო, მე კი ამისთვის გასამრავლო მომეცეს“.

ადამს სურდა, რომ დიდება მისთვის არა ამ, არამედ მეორე, თერთმეტი წლის შემდეგ გადაღებულ ფოტოს მოეტანა. ადამსმა მამინ კომუნისტური ვიეტნამიდან ლტოლვილებით საცხე ნავი გადაიღო, რომელსაც ტილიანდმა მიღებაზე უარი განუცხადა. ამ ფოტომ შეერთებულ შტატების პრეზიდენტ კარტერი და კონგრესი აიძულა, ვიეტნამელი ლტოლვილებისთვის თავშესაფარი მიეცათ. ურნად „ტიამსში“ ელი ადამსი წერდა: „გენერალმა მოკლა ვიეტნამელი პარტიზანი; მე კი გენერალს მოკალი ჩემი ფოტოგამარტობი. ფოტოგრაფია უმძღვრეზი იარაღია, ხალხს სჯერა მისი, მაგრამ ისიც ცრუობს, მხოლოდ ნახევარსიმარტოებს დაღავენ“.

აშშ-ში მცხოვრებ ნუგუზ ნიკო ლიანს და მის ოჯახს ადამსმა ბოდიში მოუხადა იმ ფოტოს გამო, რომელმაც მათი ცხოვრება ვიოლოხეთად აქცია. გენერლის სიკვდილის შემდეგ ურნალისტი წერდა: „ეს კაცი გმირი იყო. ამერიკას ცრუებდ უნდა დაღვარა, როცა მისი სიკვდილი შეტყუო. ვწუხვარ, რომ ამ ქვეყნიდან ისე წაივია, მას მხოლოდ როგორც ცვლ კაცს იცნობდნენ“.

ადამსს სულ 13 შეთარაღებული კონფლიქტი გააშუქა. მუშაობდა „ასოშიოტივტ პრესში“, „ტიამსში“, „ნიუსუკომი“. სიცოცხლის ბოლოს ცნობილი პოლიტიკოსების და მძინეპროტესტების ფოტოგრაფებად დაიწყო. მოღუერი ურნალისტივისსაც უმუშაობდა. ბევრი პრეზიდენტის ცნობილი ფოტოს ავტორია, — დაწყებული ნიქსონი და ბუში-უძრციონი დამთავრებული. მას გადაღებული აქვს რომის პაპის, ანვარ სადათის, ფიდელ კასტროს და ინდოა განდის ფოტოპორტრეტები.

ელი ადამსს შრომა მრავალი ვილირით დაუფესდა — მიღებული აქვს პრესტიჟული პრემიები: პულიცერის (1969), რობერტ კაპას (1978), ჯორჯ პოლკის (1968, 1977, 1978 წლები) პრემიები.

ელი ადამსი 2004 წლის 19 სექტემბერს, ნიუ-იორკში გარდაიცვალა.

აქერიქელი აქსპერიბები ქართველი ქართობრძარძის შირქ შეღბანილი რუქებით სარბებლობენ

სამხედრო საქმანიბა კარტორგრაფიის გარშე რომ წარბოუდგენვლია, ამაზე ლაბარაკო ზედმეტია. ეს უძველესი მეტენიერება დღესაც, ოცდამეტრთე საუკუნეში, ისეთივე სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა, როგორიც საუკუნეების წინ იყო. სწორედ კარტორგრაფიისა და უშუალოდ სამხედრო კარტორგრაფიის მნიშვნელობასა და დანიშნულბაზე გვესაუბრებთან გეორგრაფულ მეტენიერბათა დოქტორი, ექსპერტი სამხედრო კარტორგრაფულ და სასაზღვრო საკითხებში ჯანსულ კეკელია და ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეტენიერბათა ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი თენგიზ გორდღეზიანი.

— საიდან იწყებს ათვლას ქართული კარტორგრაფია?

თენგიზ გორდღეზიანი: — კარტორგრაფია უძველესი მეტენიერებაა. იგი უფრო ფარ-

თო დიპაზონის მეტენიერბაა, ვიდრე თვით გეორგრაფია. ვერ კიდევ ჩვენს წველთაღრიცხვამდელი პერიოდის ვველაზე ძველი კარტორგრაფიული წყაროები აღმოჩენილ იქნა თანამედროვე რუქმნიეთის, უკრაინის, საფრანგეთისა და მათ შორის, კავკასიის ტერიტორიებზე რა თქმა უნდა, ეს ძალიან პრიმიტიული ნახაზები იყო. ჩამოყალიბებული სახით კარტორგრაფია, როგორც მეტენიერბის დარგი, ათვლას მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევრიდან იწყებს. ცოტა უფრო ადრინდელია პეტრე პირველის დროინდელი რუსეთის, მეთვრამეტე საუკუნის მეორე ნახევრის კარტორგრაფია, რომელიც ძირითადად სამხედრო ხასიათის იყო და სამხედრო მიზნებს ემსახურებოდა.

საქართველოში პირველი კარტორგრაფიული ნაწარმოები, თავისი გრადუსთა ბადით, ვახუშტი ბერატონმა შექმნა, ეს იყო მეთვრამეტე საუკუნის პირველი ნახევარი. ვახუშტის ეკუთვნის საერთოდ

საქართველოსა და მიმდებარე ტერიტორიების რუკათა სერია, რომელიც შემდგომ ატლასის სახით დამკვიდრდა. თავის დროზე გამოცა კიდევ ვახუშტისეული ატლასი. მართალია, ეს იყო ჩვეულებრივი ატლასი, მაგრამ მაშინდელი საქართველოში ამას სამხედრო მიზნებისთვისაც იყენებდნენ.

— რითი განსხვავდება ვახუშტისეული რუკები თანამედროვე ქართული რუკებისაგან?

— ძირითადი სხვაობა მაინც ის არის, რომ დღეს რუკები კომპიუტერთით, სპეციალური გრაფიკული პროგრამებით იქმნება, ხოლო მაშინდელი რუკა მთლიანად ხელით იყო შექმნილი, თითოეული დეტალი, თითოეული მთა და ხეობა, ასევე წარწერები ხელით იყო შესრულებული.

— რა ძირითადი ცვლილებებია ჩვენი ქვეყნის ფართობთან დაკავშირებით?

— კატასტროფული სხვაობა. მასინ საქართველოს ტერიტორია დაახლოებით 102 ათასი კვადრატული კილომეტრი იყო. დაახლოებით ერთად აღებული საქართველო, სომხეთი და აზერბაიჯანი. მიუხედავად, სომხეთი და აზერბაიჯანი. მიუხედავად, სომხეთი და აზერბაიჯანი. მიუხედავად, სომხეთი და აზერბაიჯანი.

— რამდენად არის საფრთხე, რომ ეს ფართობი კიდევ უფრო შემცირდეს, არაოპტიმალური ინფორმაციით, სომხეთი საზღვარს მეტრობით გადამოსწევს ხოლმე.

ჯანსუღ კეკელია: — ექსპერტი ვარ ამ საკითხებში და ვმუშაობ საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს სპეციალურ კომისიაში, რომელიც დაკავებულია საზღვრების დემარკაციით. წინააღმდეგი ვარ ამგვარი ინფორმაციის გაერცხვებისა. არც ასე მარტივადია საქმე, — სომხეთი ასე იოლად ვერ მოახერხებენ საზღვრის გადმოწევას.

თეგვიზ გორდეზიანი: — მართალია, დიდი პრობლემები გვაქვს აზერბაიჯანთან დავითგარეჯის კომპლექსის გავი, მაგრამ ახლა შედარებით დარეგულირებულია სიტუაცია, მაგრამ როგორც ვიცი, ქართულ მხარეს კომპლექსის სანაცვლოდ მოუხდა გარკვეული სიმაღლეების დათმობა. ეს კი ძალიან დიდი დანაკარგია, რადგან სამხედრო თვალსაზრისით ტერიტორია გეოსტრატეგიული სიმაღლიდან კონტროლდება.

— სამხედრო თვალსაზრისით, რა მასშტაბის რუკები გამოიყენება?

ჯანსუღ კეკელია: — ტოპოგრაფიული სამხედრო რუკები, ძირითადად, ერთი შეფარდებულია 200000-თან, 50000-თან ან 25000-თან. პირველ შემთხვევაში ერთი სანტიმეტრი აღნიშნავს 2 კმ-ს, მეორეში — 500 მეტრს, ხოლო მესამეში — 250 მეტრს.

— რამდენად მნიშვნელოვანია კარტოგრაფია სამხედრო საქმიანობაში?

ჯანსუღ კეკელია: — კარტოგრაფიის გარეშე სამხედრო ოპერაციის დაგეგმვა და ჩატარება შეუძლებელია.

თეგვიზ გორდეზიანი: — კარტოგრაფიას აქვს ოთხი ასპექტი. ერთ-ერთია სწორედ სამხედრო კარტოგრაფია. იგი ისწავლება ყველა სამხედრო უწყებაში, სამხედრო დაწესებულებაში და, რაც მთავარია, სამხედრო სასწავლებლებში. აქ ისწავლება სწორედ სამხედრო დანიშნულების რუკების შედგენის ხერხები, მეთოდები, ასწავლიან მათზე მუშაობას. აქედან გამომდინარე, კარტოგრაფია საკმაოდ სილიური სამხედრო დარგია.

— ვინ ადგენს სამხედრო რუკებს?

ჯანსუღ კეკელია: — აუცილებლად სამხედრო ტოპოგრაფები. თუმცა, ნებისმიერი სამხედრო ვალდებულია, საკრიოების შემთხვევაში შექმნას კონკრეტული სამოქმედო არეალის რუკა. ის აგრეთვე ვალდებულია ფლობდეს რუკის ენას, რომ შეძლოს ნებისმიერი რუკის წაკითხვა. მოგეხსენებათ, რუკა შეიცავს სპეციფიკურ ნიშნობრივ სისტემას, რომელიც აგებულია მკაცრ მათემატიკურ საფუძველზე. სამწუხაროდ, ხშირია შემთხვევა, როდესაც ზოგაერთი ქართველი სამხედრო არა შექმნას, არამედ რუკების წაკითხვასაც კი ვერ ახერხებს.

— რამდენიმე სიტყვით, რუკის ენის, ამ სპეციფიკური ნიშნობრივი

სისტემის შესახებ გვითხრობთ?

ჯანსუღ კეკელია: — ამ სისტემის საშუალებით რუკებზე აისახება კონკრეტული სივრცის, საგნებისა და მოვლენების დროული მდგომარეობა. ეს არის უროიერთობის ბრწყინვალე საშუალება შემსრულებელსა და მოსარგებლეს შორის. სპეციფიკური ნიშნობრივი სისტემა დეტალურ ინფორმაციას იძლევა. მაგალითად, ამ მომენტისათვის საჭირო ტერიტორიაზე დროებითი და მუდმივმოქმედი საცენტრული წერტილების შესახებ. არის ფიქსირების საზებია, ასევე იზონაზები, რომლებიც შეიძლება გამოსახდეს ტერპრატურას, წყნეას ტბის, მდინარის შემთხვევაში გამოსახავს სიღრმეს. ჯარის განლაგება და მიმართულება აღინიშნება ირებისა და სხვადასხვა ფერისა და ზომის

კლასილი ხაზების მეშვეობით. ერთი სიტყვით, ეს არის ინფორმაციის გადაცემის განსაკუთრებული ფორმა.

— რა ძირითადი განსხვავებებია სამხედრო და სამოქალაქო რუკას შორის?

ჯანსიუ კეკელია: — არსებობს ცნება ტოპოგრაფიული რუკა და თემატური რუკა. თემატური რუკა ნაკლებდეტალურია, ხოლო ტოპოგრაფიული რუკა მაღალდეტალურობით გამოირჩევა. სამხედრო ტოპოგრაფიულ რუკებზე დატანილია თითო ბილიკიც კი, რომ აღარაფერი ვთქვათ ჩანს პოლიგონებზე, სამხედრო დანიშნულების გზებსა და ზღუდეებზე. რუკებზე აგრეთვე დატანილია აეროდრომები, სამხედრო ქალაქები. სამოქალაქო რუკებზე ასეთი დეტალები არ არის გამოხატული.

თენგიზ გორდენაიანი: — სამხედრო რუკა ძალიან კონკრეტული და ყოვლისმომცველია. მაგალითად, ავილით ტოპოგრაფიული რუკა, რომელსაც სამხედროები იყენებენ. იქ ყველაფერი ხაზებით დატანილია ზედაპირის დახრილობა კი, არის თუ არა ტერიტორია ტყე-

იანი. თუ ტყიანია, ტოპოგრაფიული რუკა იძლევა ინფორმაციას, რამდენი მანძილი ხტება შორის. თუ ტერიტორიაზე ხილია, რუკა იძლევა ინფორმაციას ამ ხიდის სიგრძის, სივანისა და ტერიტორიების შესახებ, რასაც გადაშვევით მნიშვნელობა აქვს. ეს სამხედროს აძლევს ინფორმაციას, შეძლებს თუ ვერა ხილზე მძიმე ტექნიკის გატარებას.

— რამდენად ზუსტია აეროსურათების მიხედვით შედგენილი რუკები?

თენგიზ გორდენაიანი: — სიზუსტე, მასშტაბი და ტერიტორიული მომცველობა თვითმფრინვის ფრენის სიმაღლეზე დამოკიდებული. გააჩნია ესა თუ ის სურათი სამხედრო თვალსაზრისით, რა მიზანს ემსახურება, შეუკვეთონ და გადაიღებენ დაბალი სიმაღლიდან. ამ შემთხვევაში ინფორმაცია უფრო დეტალურია. შემდეგ ხდება აეროსურათების დემოფირება და ამის საფუძველზე დგება დეტალური სამხედრო რუკები.

ჯანსიუ კეკელია: — რა თქმა უნდა, უფრო ზუსტია ადვილზე აგეგმვის საშუალებით შექმნილი რუკები, მაგრამ ახლა,

ძირითადად, აერო და აეროკოსმოსურ გზით ხდება რუკების შედგენა. თუმცა, მე პრივილეგიული ვალდებულება უწევს არ მძლევს მხოლოდ ამ ხერხს ვენდი და ხშირად ისევ ადვილზე აგეგმვის საშუალებით, მაშასადამე მთლიან ვაზუსტებთ ინფორმაციას. ამიტომ ჩვენი შედგენილი რუკები ძალიან ფასობს და ამიტომაც სარგებლობენ ამერიკელები ჩვენი ნაშუქუნებით, თორემ ფოტოებს თანამებურებთან თავად ვერ გადაიღებენ?

— როგორ ხდება რუკების შეხებადგენად ინფორმაციის მოპოვება სხვისი კონტროლირებადი ტერიტორიიდან?

— ამისათვის აეროვალდებულები გამოიყენება. მაგალითად, ხარ სპეციალისტი, სამხედრო კარტოგრაფი, და გაქვს დაჯალბა როგორც ჩვეულებრივი მებარეი მიღხარ ტრანზიტულ რეისით, იღებ ფოტოებს მაღალუდა, ისე, რომ ვერაინ ამწხვეს შეშდეგ ამ ფოტოების საშუალებით იქნება საერთო სურათი. ასეთი ინფორმაცია მილიონები ღირს. თუ საომარი ვითარებაა, აქ უკვე სამხედრო დაზვერვა მუშაობს.

— რა სიზნორით ხდება რუკების განახლება?

— ეს ხდება იმ შემთხვევაში, თუ მოვიდა ინფორმაცია, რომ გარკვეული სახის ცვლილებებია. მაგალითად, სურავში განლაგდა ვარა, რომელიც ადრე არ იყო, ეს აუცილებლად უნდა დაფიქსირდეს რუკაზე. სართოდ, ყველა ნორმალური ქვეყნა რუკებს 5-10 წელიწადში ერთხელ ახალბეს.

— რა შემთხვევაში შეიძლება გახდეს სამხედრო რუკა საიდუმლო?

თენგიზ გორდენაიანი: — დღესათვის გრივით „საიდუმლო“ რუკები, ფაქტობრივად, აღარ არსებობს. რადგან კავშირის დროს ყველა რუკას ეწერა „სრულიად საიდუმლოდ“. ეს ვუვრებნობდა, რომ ამ რუკის გატანა იმ შენობიდან, სადაც ინახებოდა, არ შეიძლებოდა. დღეს საიდუმლოდ ძალზე მსხვილი მასშტაბის სამხედრო რუკები ითვლება, როგორებიცაა ერთი შეფარდებული 10000-თან, 25000-თან. საბჭოთა პერიოდში კი სამოქალაქო რუკებიც კი საიდუმლო იყო.

ჯანსიუ კეკელია: — დღეს ამ მხრივ ყველანაირი ინფორმაცია ხელმისაწვდომია. წესით, ინფორმაცია უნარმზარე თანხა ღირს, ჩვენ კი უსაცოდოდ, ჩალის ფასად ვაძლევი ყველა მსურველს. ჩვენი შედგენილი რუკები ფასდაუდებელია, რადგან უმთავრესი პრივილეგიულია და შეხება გაკეტილია. საჭირო ყველამ ვერ დაფიქსირდეს, მაგრამ რას ვზნობი, ამ რის ტენიანობას შესაძლებელია

26028

მართალია, აეროკოსმოსური ფოტოგადაღებები ძალიან მოსახერხებელია თვალთვალისა და სხვა მიზნებისთვის, მაგალითად N11 ფოტოზე გამოსახულია ცნინავალი და მისი მიმდებარე ტერიტორია, სადაც კარგად ჩანს რუსული შეეულმდგრებების ბაზა. ფოტო N2-ზე გამოსახულია ბაბუშვარას აეროდრომი. მესამე ფოტოზე კი, როგორც ხედავით, მხოლოდ მოზდოკის აეროდრომი, კი არა, მასზე ბაზონებული თვითმფრინავებიც გარკვევით მოჩანს. ეს მონაცემები შეუცვლელია, როგორც დაზვერვისთვის, ისე უშუალოდ სამხედრო საჭიროებებისთვის, მაგრამ ვერი სხვადასხვა წვრილმანის ცოდნისთვის ნამდვილად არ არის საკმარისი. აი აქ კი რუკას კვარაფერი შეეძრება...

3

ოცდაათ ვერცხლად გაყიდყდო სამშობლო

ბრიტანეთის
დედოფალმა
ოლგა გორდო-
ვესკის ბრიტ-
ანეთის უმაღ-
ლესი ჯილდო
გადასცა

ოლგა
გორდოვესკი

საგარეო და საშინაო პოლიტიკა, ეკონომიკა, კულტურა და სპორტი, ბიზნესი და პროფკავშირები, განათლების სფერო და მასმედია... — დღესრულებლად შეიძლება იმ სფეროების ჩამოთვლა, რომლებიც საიდუმლო სამსახურების დაინტერესების ობიექტები არიან. სხვა ქვეყნების შიდაპოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სოციალურ პროცესებში „ხელის ფათური“ ყველა ქვეყნის სპეცსამსახურების ერთ-ერთი „სასამოქონო მოვალეობაა“. ოჯახური პრობლემები, კრახი კარიერაში, ფულიის, სასმლისა და ქალების სიყვარული აგენტურის „დავერობაკების“ ის ძირითადი ზერხებია, რომელთაც საუკუნეების მანძილზე წარმატებით იყენებენ სპეცსამსახურები. საბჭოთა კავშირის დროს უცხო ქვეყნის სპეცსამსახურის თანამშრომლებს „შპინინგად“ და „აგენტობად“ მოიხსენიებდნენ, ხოლო „კაგუბეშნიკები“ ყოველთვის „მხვერავები“. ანუ დადებითი გმირები იყვნენ. რუსეთში დღესაც ამგვარი შეხედულება აქვთ, თუმცა რაც ყველა ქვეყნის სპეცსამსახურს აერთიანებს, ისაა, რომ არავის უყვარს მოვალეობა და „თხუნელა“ („თხუნელა“ იწოდება სხვა ქვეყნის მხარეს ფარულად გადასული სპეცსამსახურის თანამშრომელი, რომელიც ფორმალურად ისევ თავისი ქვეყნის სპეცსამსახურშია).

ამავე დროს „თხუნელად“ მუშაობა აშკარად ხარისკია, — საბჭოთა კავშირში ამის გამო სიკვდილით სჯიდნენ. ამერიკაში კი დღეს შეიძლება „თხუნელას“ მისცენ უფრო პატივითა, ხოლო რუსეთში — ოცე წელი. მოვალეობებმა მშვენიერად იცინა, რაზეც მიიდან და, რა თქმა უნდა, სწირდებოთ გარანტია, რომ სპეცუაჟის არასაზარებლოდ განვითარების შემთხვევაში მათ ოჯახებს უპატრონებენ. საბჭოთა სპეცსამსახურები ყოველთვის ცდილობდნენ ახლოს გაეყვინოთ გადმობირების კანდიდატი, დაევიქ-

სირებინათ მისი სისუსტეები და მავნე ჩვეულები (პატივმოყვარეობა, გამდიდრების სურვილი, კარიერული წინსვლა, ალკოჰოლიზმი, ნარკომანია, პოპოლესქუალიზმი და ა.შ.), რაც შემდგომში ძალზე მძლიერი იარაღი იყო მათი შანტაჟირებისა და გადმობირებისათვის. საინტერესოა, რა ამოძრავებს ამ დროს მოვალეობას? — ფული, იდიოლოგიური დაპირისპირება, შანტაჟის შიში თუ კარიერა და პატივმოყვარეობა? რომელმა ცდუნებამ უნდა გადაწონოს იმ სასწრაფოს პინა, რომლის საპირისპირო მხარეს სიკვდილი და საყოველთაო ზიზღია? შეუცდებოთ ამ კითხვაზე პასუხი შპინინაჟის ისტორიაში ყველაზე ცნობილი „თხუნელების“ მაგალითით გავეცეთ.

რა ღირს სამშობლოს გაყიდვა

აგენტთა უმრავლესობა დალატის გადაწყვეტილებას იღებს ფულის, უფრო სწორად, დიდი ფულის გამო. ყველა ქვეყნის სპეცსამსახურისთვის ეს მოტივაცია უფრო სტაბილურია, ამიტომაც გაცილებით გასაკები და მისაღებია, ვიდრე შანტაჟი ან იდიოლოგიური მოტივი. ამ დროს შპინინაჟი და ორმაგი აგენტობა მალაღანაზღაურებლად სამუდამო და წარ-

მატებულ ბიზნესად ითვლება, რადგანაც ურთიერთობები აწყობილია ორივე მხარისთვის მისაღებ პრინციპზე — საქონელი-ფული — და ამიტომაც აგენტები ცდილობენ დიდხანს შეინარჩუნონ ეს კავშირები. ასეთი სამუშაოს დირეგულება, ორმაგი აგენტების კვალიფიკაციისა და სამსახურებრივი მდგომარეობის მიხედვით, ძალზე განსხვავებულია და მერყეობს ერთჯერადი 500-600 დოლარიდან რამდენიმე მილიონ დოლარამდე.

ამერიკის დაზვერვის გულუხვობა და სიძენე

ჯეიმს ბონდის „მაძა“, ინვლესიელი მწერალი ფონ ლე კარე წლებების წინ წერდა, — როცა ამერიკელები ამიოდ ცდილობენ მაღალი რანგის საბჭოთა მჭერაგების გადაბირებას, ფრანგები ტენიკური პერსონალის „დავერობაკებაზე“ თანახმანი არიანო. დღესაც ცამდე მართალია აგენტ 007-ის ავტორი — ზოჯჯერ უშიშროების მინისტრის მოადგილის გადაბირებაზე ვეექტინანი თავად მინისტრის მოდინის ან თანამშრომლის „დავერობაკება“.

„ცივი ომის“ დროს ამერიკელები ცდილობდნენ, გადაებირებინათ მაღალი რანგის საბჭოთა ოფიცრები, ჯარისკაცებთან და სერჟანტებთან ურთიერთობა კი გაცილებით უჭირდათ. შეიძლება ეს დაკავშირებული იყო საბჭოთა საზოგადოების დაზურულობასთან, როდესაც, მაგალითად, სარაკტო ჯარების სერჟანტისთვის მწელი იყო თავისი დანაყოფი-დან გართო გასვლა, კი, რომ აღარაფერი ვთქვათ სხვა ქალაქში შეხვედრასაც წასვლაზე. ამის გამო ამერიკის დაზვერვის მიზანი ყოველთვის საბჭოთა, შემდეგ კი რუსეთის სპეცსამსახურების და სამთავრობო დაწესებულებების საშუალო და მაღალი რანგის ოფიცრებისა და ჩინოვიელების გადაბირება იყო.

„ტრიანონის“ ისტორია

„ტრიანონი“ (აშშ-ის დაზვერვის მიერ მინიჭებული ოპერატიული ფსევდონიმი), ფიციე „აგრონომი“ (კაგუბეს მიერ მინიჭებული ფსევდონიმი) – ასეთი იყო საბჭოთა დიპლომატიისა და იმადროულად 1974 წლიდან აშშ-ის ცენტრალური სადაზვერუო სააგენტოს (CIA-ს) ავტენტიკური ადელჟანდრე ოგოროდნიკის ფსევდონიმი. საშუალოზე მაღალი, სპორტულად აღზარდობის ავტენტი-დიპლომატი დიდი წარმატებით სარგებლობდა მანდილონის მიხედვით და თავადვე არც ერთ მანსის არ უშვებდა ხელიდან. კოლუმბიის დადგაქაქ ბოლოტაში მუშაობისას სულ „ჰუსინ გაავლო“ საბჭოთა საფრანსის თანამშრომლების ცილებს. აშშ-ის დაზვერვის მისი დიფუზიონიზა არ გამოიპარაფა და მომხიბლავი კოლუმბიელი ჰილარ სანჩისი მუგზაუნეს. შემდეგ იყო მაკომპრომეტრებული ფოტოების ჩვენება და გადამბრების კლასიკური ოპერაცია. მოსკოვში დაბრუნებისას „ტრიანონი“ საბჭოთა კავშირის საგარეო საქმეთა სამინისტროს ერთ-ერთ ვეკლაზე საიდუმლო – დაგეგმვისა და პროგნოზირების სამმართველოში დაინიშნა. ამერიკის დაზვერვისთვის ეს ძალზე მნიშვნელოვანი მოხიცილა იყო. საბჭოთა კავშირის სრულიად საიდუმლო საგარეო-პოლიტიკური ინფორმაციას აშშ-ის სახელმწიფო მდივანი ჰენრი კისინჯერი უზირადა საბჭოთა კოლეგა ანდრეი ვრომიკოზე ადრე ეცნობოდა. 1977 წლის ნოემბერში ოგოროდნიკი დააკავეს. დაკითხვისას მან აღიარა ვაჟუშობა, თან შესთავაზა ნათქვამის ქალაქდზე გადასვლა. ითხოვა – თუ შეიძლება ჩემი ოქროს „პარკის“ კალმით დავწერო. მაიწოდეს თუ არა მჭიფვანი კალამი, ოგოროდნიკმა კალმის თავი უსწრაფესად გაკვირება და მომენტალურად გრძობა დაკარგა. როგორც შემდგომ გაირკვა, ამერიკის დაზვერვამ ძლიერიმოქმედი უშაბით სავსე მინიატიურული კავსულა, რომელიც „პარკეში“ იყო ჩამოტყაბული, „ტრიანონს“ მისივე დაქინებულ თხოვნის შემდეგ გაუგზავნა. ოგოროდნიკის სიკვდილმა, რომელიც საბჭოთა კონტრდაზვერვის შეცდომის შედეგად მოხდა, ამერიკის ბეერი ავტენტი, პირველ რიგში კი სსრკ-ის საგარეო საქმეთა სამინისტროს, გადააჩინა დაკვირვასა და დახვრებას. ამერიკის დაზვერვაზე მუშაობის დაწყებისთანავე CIA-მ „ტრიანონს“ შეეცარბის ერთ-ერთ ბანკში ანგარიში გაუხსნა და 400.000 ათასი დოლარი ჩაურიცხა. სამი წლის მანიძლზე

ამერიკელები ამ თანხიდან ყოველიყოურად ათას მანეთს აძლევენ, ასე რომ, ოგოროდნიკმა მხოლოდ 50.000-მდე დოლარის დახარჯვა თუ მოასწრო.

სამი ბატონის სამსახურში

საბჭოთა გრუს თანამშრომელი, პოლკოვნიკი ოლეგ პენკოვსკი ერთდროულად სამი დაზვერვის ავტენტი იყო. ოვციალურად ის საბჭოთა კავშირის რეზინერებისა და ტექნიკის სახელმწიფო კომიტეტის განყოფილების უფროსად ირიცხებოდა, ხანაძველეში კი საბჭოთა სამხედრო დაზვერვის ოფიცერი იყო. რეალურად კი პენკოვსკი ორი წლის მანიძლზე დიდი ბრიტანეთისა და აშშ-ის (CIA) დაზვერვის სასარგებლოდ მუშაობდა. ამ პერიოდში მან დასავლეთს გადასცა დაწერილებითი ტექნიკური-ეკონომიკური მონაცემები საბჭოთა ბირთვული რაკეტების პოტენციალის შესახებ. მის საბანკო ანგარიშზე 280.000 დოლარი იყო, რაც დასავლეთში გადასვლის შემთხვევაში უნდა მიეღო.

რეზიდენტი – „თხუნელა“

საბჭოთა დაზვერვის (კაგუბეს პირველი მთავარი სამმართველო) ლეგალური რეზიდენტი ინგლისში პოლკოვნიკი ოლეგ გორდივესკია. 70-იანი წლების დასაწყისში ინგლისის დაზვერვის (MI6) ავტენტი გახდა და მისი ვაზაფულზე, კერძოდ, აბრილში, ცენტრმა ლონდონის რეზიდენტურის ხელმძღვანელადაც კი დანიშნა. გორდივესკის წინ, აბოთი, ბრწყინვალე კარიერა ელდა, რომ არა ბე-დონში მდებარე საბჭოთა კავშირის საელჩოში გამოცხადდა აშშ-ის დაზვერვის (CIA) მაღალჩინოსანი ოლდრიჩ ეიმის და საიდუმლო ინფორმაციის გამჟღავნების სანაცვლოდ 50 ათასი დოლარი მოითხოვა. თანხმობის შემდეგ ეიმსმა (მის შესახებ უფრო დაწერილებით „არსენალი“ შემდეგ ნომერში მოვითხრობთ) კაგუბეს გადასცა საბჭოთა სპეცსამსახურების იმ თანამშრომელთა სია, რომლებიც უცხო ქვეყნის დაზვერვებზე მუშაობდნენ. მათ შორის იყო ოლეგ გორდივესკიც. ის სასწრაფოდ მოსკოვში გამოიძახეს და დაიწყო დაკითხვების (რომლის დროსაც ფსიქოტრონულ საშუალებებსაც კი იყენებდნენ), ფარული მომხმენისა და თვალთვალის ხანგრძლივი პროცესი. მიუხედავად ამისა, გორდივესკიმ დიდი ბრიტანეთის დაზვერვის მიერ წინდაწინ შემუშავებული გეგმის

მიხედვით და მათი დახმარებით 1985 წლის ზაფხულში მოახერხა საბჭოთა კავშირიდან გაქცევა.

ლონდონში გორდივესკის ცხოვრების მატერიალური უზრუნველყოფა მოიანდა დიდი ბრიტანეთის დაზვერვამ იკისრა. საერთო თანხამ, სხვადასხვა მონაცემით, 180-230 ათას ვირჯანქს სტერლინგს მიაღწია. ყოფილი საბჭოთა რეზიდენტი ამგავმად აქტიურად თანამშრომლობს CIA-სა და MI6-თან. მისი დახმარებით გამოაშკარავეს მთელი სხვადასხვა ქვეყანაში მოქმედი საბჭოთა კავშირისა და რუსეთის საგარეო დაზვერვის 100-ზე მეტი ავტენტი. 2007 წლის ივნისში დიდი ბრიტანეთის დელეგაცია ქვეყნის წინაშე გაწეული დიდი დამასხურებისათვის ოლეგ გორდივესკის ბრიტანეთის უმაღლესი ვიდლო „წმინდა მიხეილის და წმინდა გიორგის“ ორდენი გადასცა. 1985 წლის ბოლის სსრკ-ის უმაღლესი სასამართლოს სამხედრო კოლეგია ოლეგ გორდივესკის დაზვერვის განაჩენი გამოუტანა. საინტერესოა, რომ განაჩენი საბჭოთა კავშირის დამოლის შემდეგ არ გაუქმებულა და დღესაც ძალაშია, რის გამოც გორდივესკის შვიდი სიბერე არ უწერია. ამიტომ 68 წლის მოხუცს ჯერ კიდევ უხდება პარიკოთა და გრიმით საბრუნო.

მილიონი, მილიონი... ბრილიანტი?

საბჭოთა სამხედრო დაზვერვის პოლკოვნიკმა ლისბონის რეზიდენტურიდან, ვენაში სმეტანინმა ცრუ-საგან სრულიად საიდუმლო დოკუმენტაციის გადაცემის სანაცვლოდ თავდაპირველად მილიონი დოლარი მოითხოვა, ამის გამო ცინიკოსმა ამერიკელებმა სმეტანინს ოპერატიული ფსევდონიმა „მილიონი“ შეურყიდა და ასე მოისხნებოდნენ საიდუმლო დოკუმენტებში. თუმცა სმეტანინმა შემდეგ დაიცხრო თავისი მადა და 360.000 დოლარს დასჯერდა. ფულის ნაწილით მან 44 ბრილიანტი შეიძინა და მეუღლეს არუქა, რომელიც 1985 წელს, სმეტანინის დაკვირვებისას, მის მეუღლეს ადმოიანდა. 1986 წლის 1-ელ ივლისს სსრკ-ის უმაღლესი სასამართლოს სახმედრო კოლეგია საშობოლოს დელეგაციისთვის სმეტანინს დაზვერვა მოუსაჯა, ქონების კონფისკაციით, მის მეუღლეს კი ხუთი წლით თავისუფლების აღკვეთა შეუფარდა.

**მისი პალაშვილი
(გაბრძელება შემდეგ
ნომერში)**

ამ ოცი წლის წინ ჩინეთი მსოფლიოს ეკონომიკურად განვითარებულ ქვეყნების ათულშიც არ შედიოდა, უახლესი პროგნოზით კი 2008 წელს ეკონომიკური განვითარების მაჩვენებლით მსოფლიოს მესამე ქვეყანა იქნება აშშ-სა და იაპონიის შემდეგ. რაღა შორს წავიდეთ, – საქართველოშიც ბოლო 2-3 წელია, სოკოებივით მომრავლდნენ ჩინური მალახიები და ჩინელი ბიზნესმენები. ჯერჯერობით, წვრილი (ძირითადად, ვაჭრობენ) ბიზნისი ავტო, მაგრამ მათ შეუპოვარ შრომას, მოყრდნობას და სახელმწიფო დახმარებას თუ გავითვალისწინებთ, არაა გამორიცხული, სულ რამდენიმე წელში საქართველოს სტრატეგიულ დარგებშიც დამკვიდრდნენ. ჩინეთის წინსვლის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფარული იარაღი მისი სპეცსამსახურებია. ისინი აქტიურად მონაწილეობენ ამ ქვეყნის პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სოციალურ-კულტურულ და ა.შ. მოვლენებში. ასევე მნიშვნელოვანი ფუნქცია აკისრიათ ჩინეთის საგარეო პოლიტიკაშიც.

ჩინეთის საეცსამსახურები

სტალინი ჩინეთის დაზვერვის სათავეებთან

საბჭოთა დაზვერვის ისტორიკოსთა შორის გავრცელებულია ვერსია, რომ 1949 წელს სტალინმა მეგობრობისა და მოკავშირეობის დასადასტურებლად მთის ჩინეთში მოქმედი საბჭოთა აგენტურის სა გადსცა. საინტერესოა, რა მიიღო სანაცვლოდ? უპირველესად ჩინეთის ხელისუფლების უსაზღვრო ნდობა. ამიტომ ჩინეთის ბელადმა თავისი აგენტის სპეცსამსახურების ორგანიზება მოსკოვს მიანდო. ამიტომაც 1949 წელს შექმნილი სპეცსამსახურის სტრუქტურა საბჭოთა კავებას ანალოგიური იყო. მოსკოვიდან სპეციალური მისიით მიაღწინეს საგარეო და სამხედრო დაზვერვის ექსპერტები, რომლებიც კოორდინაციას უწევდნენ ჩინეთის დაზვერვისა და კონტრაზვერვის სტრუქტურების შექმნას.

ჩინეთის სპეცსამსახურების სტრუქტურა

ამჟამად ჩინეთის სპეცსამსახურები კვლავ საბჭოთა ყაიდაზე არიან ფორმირებული და სამხედრო დაზვერვისა და

სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროსგან შედგებიან.

1. სამხედრო დაზვერვის სტრუქტურა ჩინეთის სახალხო განმათავისუფლებელი არმიის შემადგენლობაშია, სადაც ცალკე ფუნქციონირებს: აგენტურული დაზვერვა, რეზიდენტურის კოორდინაცია და რადიოელექტრონული დაზვერვა;

2. ჩინეთის სახელმწიფო უშიშროების სამინისტრო (ექვემდებარება ჩინეთის კომპარტიის ცენტრალურ კომიტეტს) ამჟავარია:

პირველი ბიურო – ჩინეთის ტერიტორიაზე აგენტურული დაზვერვა;

მეორე ბიურო – ოპერაციები საზღვარგარეთ;

მესამე ბიურო – ოპერაციები პონკონგში, ტაივანზე, მაკაოზე;

მეოთხე ბიურო – ოპერატიულ-ტექნიკური უზრუნველყოფა;

მეხუთე ბიურო – სუს-ს დანაყოფების რეკონსტრუქციის კოორდინაცია;

მექვლე ბიურო – კონტრაზვერვა;

მეშვიდე ბიურო – მოპოვებული სადაზვერვო მასალის ანალიზი;

მერვე ბიურო – თანამდროვე საერთაშორისო ურთიერთობების ინსტიტუტი;

მეცხრე ბიურო – პირადი უშიშროება, არმიის სამხედრო ნაწილებში მოქმედი სპეციალური განყოფილებების (სამხედრო კონტრადაზვერვა) კოორდინაცია;

მეათე ბიურო – სამეცნიერო-ტექნიკური ინფორმაციის მოპოვება;

მეთერთმეტე ბიურო – რადიოელექტრონული დაზვერვა და კომპიუტერული უშიშროება;

საგარეო საქმეთა ბიურო – უცხოურ სპეცსამსახურებთან ოფიციალური კონტაქტები;

სინხუა – საინფორმაციო სააგენტო, რომლის საფრთხილი ხშირად მოქმედებენ ჩინელი მშვერავები.

ტომ 2000 წლის დასაწყისში არმიის მთავარმა შტაბმა შეიმუშავა საინფორმაციო ომის წარმოების სპეცპროგრამა. კიბერომის პირველი „საცდელი კურსი“ ტაივანი გახდა. ტაივანელებმა მხოლოდ ახლახან აღიარეს, რომ 1999 წლის ავგუსტოდან ჩინელმა პაკეტებმა ტაივანის სახელმწიფო სტრუქტურების ქსელი 165-ჯერ გატეხეს. პაკეტების მიზანი იყო შეიარაღებული ძალების, ოუსტიციის სამინისტროს, ეკონომიკის სამინისტროსა და ნაციონალური ასამბლეის

საინტერესოა, რომ მანამდე კონკრეტული ცენტრი უკვე იყო, — ლურდესში, რომელსაც ექსპლუატაციას უწევდნენ რუსული სპეცსამსახურები.

1999 წელს ჩინეთმა აზიის თავზე 6 მზვერავი თანამგზავრი (ოთხი ფოტოგადამღები და ორი რადიოდამპყვრი) გაუშვა.

სულ ახლახან კი გაირკვა, რომ ჯერ კიდევ 1994 წელს ჩინეთმა იქირავა სამი კუნძული ბირმისაგან მათზე რადიოელექტრონული დაზვერვის ცენტრების ასაგებად. ისინი ფარავნ ინდოეთის ოკეანეს, ბენგალის ყურესა და მალაიას სრუტეს.

1995 წელს ამერიკის დაზვერვამ დაადგინა, რომ აზიაში მდებარე ჩინურ რადიოლოკაციო ცენტრებს გაუკუღდა მოდერნიზაცია, გარდა ამისა, აღდგენილ იქნა სოპ-პაუსის ცენტრი ლაოსის მახლობლად, რომელიც აქტიურად ფუნქციონირებდა 60-70-იან წლებში, კულტურის ომის დროს.

უკანასკნელი 20 წლის მანძილზე ჩინეთის ხელისუფლება დიდ ყურადღებას უთმობს უახლესი სადაზვერვო ტექნოლოგიების დანერგვას, ვინაიდან ბიუჯეტთან თანხის გამოყოფა თანამგზავრი-გაშუქვის შესაქმნად უფრო იოლია, ვიდრე ავანტის გადაბირება და სახიფათო ავანტურული სადაზვერვო მუშაობა.

დენ სიაო პინი

მოულოდნელი საჩუქარი

2001 წლის 1-ელ აპრილს ამერიკელებს მძიმე დღე გაუთენდათ. ამ დღეს მათი სამხედრო-საჰაერო ძალების სიამაყე, კოპორაცია „ლოკჰიდ მარტინის“ მიერ აგებული რადიოელექტრონული დაზვერვის თვითმფრინავი EP-3E Aries II ჩინელებს ჩაუვარდათ ხელი.

მეორე დღეს: ოთხრაიანი EP-3E Aries II -ის ფრენის სიშორე 3000 კმ, ხოლო ჰაერში ყოფნის დრო — 12 საათია. რადიოელექტრონული დაზვერვის მოწყობილობა და რადარები თვითმფრინავის ფიუზელაჟშია დამონტაჟებული, რადიოლოკაციური ანტენები კი ფრთის ქვეშა მთავისებულად. ეკიპაჟი 24 წევრისგან შედგება. ამ „მფრინავი მიკროფონის“ ღრებულება, 80 მინ დოლარი, მართლაც რომ შთამბეჭდავია. ამიტომ მკაცრა, რომ პენტაგონის შეიარაღებაში მხოლოდ 12 ასეთი „ავანტური ხოლი“ იყო.

2001 წლის 1-ელ აპრილს ამერიკელებს მზვერავი თვითმფრინავი სამხრეთ ჩინეთის ზღვას კონდოლივით დასტრიალდა და ჩინეთის ახლომხედრო ტერიტორიების გვეშურ რადიოელექტრონულ დაზვერვას აწარმოებდა. ამ ოპერაციაში ახალი და მოულოდნე-

კიბერშეტევები და რადიოელექტრონული დაზვერვა

ჩინეთის ეკონომიკური წინსვლა უპირველესად საექსპლუატაციოებისა და შეიარაღებული ძალების ტექნიკურ აღჭურვას დაეტყო.

ჩინეთის სახელხო-განმათავისუფლებელი არმიის ხელმძღვანელობამ ოფიციალურად აღიარა, რომ ჩვეულებრივი იარაღის სახეობებით ჩინეთის არმია კონკრეტულად ვერ გაუწევს აშშ-ს, აზი-

ქსელებში შეღწევა. ამავე დროს ჩინელი პაკეტების თავდასხმის ობიექტი იაპონური კომპიუტერული ქსელებიც გახდა.

ჩინეთის სადაზვერვო სამსახურების საქმიანობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სფერო რადიოელექტრონული დაზვერვაა. 1999 წლის მაისში ჩინეთისა და კუბის უშიშროების მინისტრებმა ხელი მოაწერეს შეთანხმებას „თავისუფლების კუნძულზე“ ჩინური რადიოდამპყვრისა და ამერიკულ თანამგზავრებზე თვალთვალის ცენტრის აგების თაობაზე.

ლი არაფერი ყოფილა და ეს დღეც წვეულებრივ ჩაივლიდა, რომ არა 33 წლის ჩინელი მფრინავ გან ვეის დღემდე აუხსნილი მოქმედება. მან ჩინეთის სამხედრო-საჰაერო ძალების გამანადგურებელი F-8-ით ისეთი მანევრები ჩაატარა, იმდენად ახლოს მივიდა ამერიკელების მშვერავ თვითმფრინავთან, რომ თვითონ დაიღუპა, ხოლო საფრენ აპარატს ცხვირი წააცალა და ერთი მრავა დაუხიანა. ამერიკელები იძულებულნი გახდნენ უახლოეს აეროდრომზე დაშვებულიყვნენ. ასეთი კუჩხულ პიანინზე განლაგებული ჩინეთის სამხედრო ბაზა აღმოჩნდა. დღემდე საიდუმლოა, ვან ვეიმ ამერიკელები ჩინეთის ხელმძღვანელობის დავალებით გაატარა თუ მხოლოდ შემინება უნდოდა და კატასტროფა მისივე გამოცდვლობის გამო მოხდა. ფაქტია, რომ ჩინეთის სპეცსამსახურებსა და შეიარაღებულ ძალებს ხელში ჩაუვარდათ უახლესი სამხედრო ტექნიკა და ფარული მისმენებისა და ვიდეოგადღებების მათთვის მნიშვნელოვანი აპარატურა. EP-3E Ariet II აღჭურვილი იყო ამერიკელი სამხედრო ლინევისტების მიერ დამუშავებული სუპერსაიდუმლო სპეციალური კომპიუტერული პროგრამით, რომლის საშუალებითაც ხდებოდა ფარულად მოსმენის ობიექტების ვინაობის იდენტიფიცირება სმის ტემპის მიხედვით. იმ დღიდან ამერიკული თვითმფრინავი-ჯაშუშის შესწავლა ჩინეთის სპეცსამსახურების უმაღლეს ამოცანად იქცა. 100 ჩინელი ტექნიკოსი დღეღამე შლიდა და სატერითო ავტომობილებში აყობდა ამერიკელების მოულოდნელ „საჩუქარს“. მიუხედავად იმისა, რომ ამერიკელების ეკიპაჟმა საიდუმლო აპარატურის განადგურება მალევე დაიწყო (მრავალმილიონიან მოწყობილობას ჩაქურებითაც კი მოუღეს ბოლო), ჩინელებს ხელში ჩაუვარდათ მოსამხენი ტექნიკისა და საიდუმლო დოკუმენტაციის დიდი რაოდენობა. ამან საშუალება მისცათ მოკლე ხანში შეექმნათ სპეციალური ფილტრატორები, რომლებიც ფარული ჩანაწერის გაშიფვრასა და პიროვნებათა იდენტიფიცირებას შეუძლებელს ხდის.

ჩინელებს „მფრინავი მიკროფონის“ ეკიპაჟი II დღე სამხედრო ბაზის ტერიტორიაზე ჰყავდათ დაკავებული და მხოლოდ აშშ-ის პრეზიდენტ ჯორჯ ბუშის შუქათის შედეგ გაათავისუფლეს. 2001 წლის 1-ელ მაისს კი აშშ-ის დელეგაცია, რომელიც ძირითადად ტექნიკური პერსონალიზან შედგებოდა, სამხედრო ბაზაზე დაუშვეს. ამერიკელებს მხოლოდ ერთიანად გამოშვებული ფიუჩელაჟი დახვდათ. თვითმფრინავის სამშობლოში

დაბრუნება ტრაგიკომიკური იყო. ისე-დაც ტანჯულ „ვიგანტურ მიკროფონს“ ფრთები დააჭრეს და რუსული ვიგანტური სატერითო თვითმფრინავი AH-124-ით ამერიკაში წაიღეს.

ჩინეთის ხელისუფლებამ ამ ინციდენტით მარჯვედ ისარგებლა როგორც საგარეო-პოლიტიკური, ასევე სამხიარო კომუნისტურ-იდეოლოგიური პიარით. ჩინელი მფრინავი გან ვეი ერთხელ გმირად გამოაცხადეს და მისი გამოხახუნლებიანი საფოსტო მარკები დაბეჭდეს. ამ ფაქტმა კიდევ ერთხელ დაამტკიცა, რომ ამ ქვეყანაში საბაზრო ეკონომიკა და კომუნისტური იდეოლოგია საოცრად პარზონიულად ვითარდება.

სპეცოპერაციების დაგეგმვის ჩინური სპეციფიკა

ცხს-ს კონტრდაზვერვის ყოფილმა შუფმა პოლ რედმონმა ერთხელ ამერიკაში მორავი ჩინელი ჯაშუშების დაკავების შედეგ განაცხადა: „კულტურულ დონის გათვალისწინებით, ისინი (ოგულისხმებოდა ჩინელები) ცხოვრობენ სრულიად სხვა გარემოში და სხვა დროის ჩარჩოებში. ჩინელები აზროვნებენ არა საათების, დღეებისა და კვირების, არამედ თიწლეულების კატეგორიით. ისინი ძველ ცივილიზაციას წარმოადგენენ და ბევრი რამ შეუძლიათ დაგვემონ მრავალი წლით ადრე“. ჩინელ აგენტებს უსასრულოდ ლოდინი შეუძლიათ, სანამ არ დაადგება მოქმედებისთვის საუკეთესო დრო და ვითარება. ოღეს-დაც აზიის ერთ-ერთმა ყველაზე ჩამორჩენილმა ქვეყანამ ასეთი აზროვნებით მიახერხა ატომური იარაღის შექმნა.

მაი ძელენის რეჟიმთან თანამშრომლობის ყველაზე კარგ წლებშიც კი (მთ

უფრო სტალინის გარდაცვალების შემდეგ) ჩინელები საბჭოთა სამხედროებს დახურული ობიექტების ნახვის ნებას არ აძლევდნენ, ხოლო ჩინური დახვეწვა, აღმოსავლეთიკომუნისტური კოლეგებისგან განსხვავებით, ცდილობდა, არ დაქვემდებარებოდა საბჭოთა კავებას.

გარკვეულებულია აზრი, რომ სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში მოქმედი ყველაზე მნიშვნელოვანი ორგანიზებულ-დინამულური დაგეგმვებიანი (ცნობილი „ტრიადები“) ჩინეთის უშიშროების სამინისტროს „ხედამხვედველობისა“ და მფრველობის ქვეშ არიან.

საიდუმლო კონტრდაზვერვა - ჩინეთის საფირმო ნიშანი

ჩინელი სპეცსამსახურების პროფესიონალიზმი ყველაზე კარგად კონტრდაზვერვით ოპერაციების დროს ჩანს. ჩინეთში სადაზვერვო ოპერაციების ჩატარება ყველა ქვეყნის სპეცსამსახურებისთვის

ურთულესი ამოცანაა, რადგან ჯერ კიდევ კულტურული რეკონსტრუქციის დროს ჩინეთის სპეცსამსახურებმა აღადგინეს დასტრის უძველესი სისტემა, რომელიც ჯერ კიდევ ჩინელმა იმპერატორებმა მოიხერგეს. მას ეწოდება „უ ში ბაი“, ანუ „სუთუელი, ათუღია, ასეული“. ეს სისტემა გულისხმობს შემდეგ პროცესს: სუთუელის მეორე ამძრავი ოჯახის წევრებს, ათუღიას – თანამშრომლებს ან მუშაობლებს და ა.შ. ასეთ შემთხვევაში თითქმის შეუძლებელია აგენტურული მუშაობა ჩინეთის ფენით, რადგან „ინიციატივითა“ უზარმაზარი არმა უაფორტოვლებს თქვენს ყველა ნახევს. თუ არ შეიძლება ბავშვების წიდაც, რადგან ამგვარი „პრივატების“ მუშაობაში ჩართული არიან მოზარდებიც. უფრო იოლია ავგენტის გადმოზრება ჩინეთის საზღვრებგარეთ (რუსეთში, ევროპაში ან აშშ-ში) სასწავლებლად მყოფი ჩინელი სტუდენტებისა. თუმცა არაყის აქვს იმის გარანტია, რომ სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ ის თანამშრომლობას გააგრძელებს. ჩინელების უცხოელებისადმი დამოკიდებულება კი ისტორიულად ძალზე ფოთხილია. მათ არ ენდობიან და უცხოელების გადაადგილებას ქვეყნის ტერიტორიაზე მკაცრად აკონტროლებენ.

ეკონომიკური დაზვერვა – ჩინეთის ყველაზე საიდუმლო იარაღი

80-იან წლებში, როდესაც ჩინეთის ლიდრმა დენ სიაო პინმა აირჩია რეფორმების სტრატეგია, მას საუფუძვლად დაუდო ფინანსური რესურსებისა და მოწინავე ტექნოლოგიების მოპოვების გლობალური პროგრამა, რომელიც თვალისწინებდა სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს პრიორიტეტულ დაფინანსებას და ტექნიკურ გამოიერებს. ამ გადაწყვეტილების შედეგი დღემდე თვალნათელია.

მაგალითად, დღეს ბევრს მიაჩნია, რომ ტუნ ჩეიხუა, რომელიც 1996 წელს აირჩიეს პონკინგის სანაოსნო ფირმის „ორი-სტრატეგის“ ინტერენიშნის“ ადმინისტრაციის მეთაურად, ჩინეთის სპეცსამსახურის თანამშრომელია და ამ ფირმის კურატორი ჩინური დაზვერვა წარმატებით მოქმედებს 70-იანი წლებიდან. იმ წლებში სწორედ ჩინეთის დაზვერვამ გადაარჩინა ვაკატრებისაგან შანხაელი ტუნჩი, მან იზარუნა მისთვის 120 მლნ დოლარის შერვათიანი კონტრის მცემამზე. ამის შედეგად პონკინგის ჩინეთის იურიდიული ცენტრში დაბრუნება უფრო გაიოლდა.

ასეთივე საინტერესო ფიგურაა პონკინგელი ბიზნესმენი ლი კა შინი. მის საქმიანობას ეძღვნება აშშ-ის დაზვერვის მრავალი ანგარიში. პირველად ლი კა შინმა ამერიკელები 1998 წელს „შუა-შინა“, როცა ცნობილი გახდა, რომ მას მიზნად აქვს, არც მეტი, არც ნაკლები, პანამის არხზე კონტროლის მოპოვება. 1996 წელს მისმა კომპანიამ „სატან-სონ უამპო“, რომელსაც დღეს „პანამა პორტს კო“-ს, ჰქვია, პანამის მოავრბის-კი 50-წლიანი იჯარით პანამის არხის მთავარი პორტები მიიღო.

აშშ-ის ადმინისტრაციამ მაშინვე გამოაცხადა ეს შეთანხმება „უკანონოდ“ და „კორუპციულად გარკვეულ“.

რატომ უშვობს მილიარდელი ლი კა შინი ჩინურ დაზვერვაზე? შეუძლია თუ არა ხელი ჩინეთის ხელმძღვანელებთან პირადად ნაცნობობამ და მათთან ურთიერთობებმა მის გამდიდრებში? ეს კითხვები ჯერ კიდევ სასუბუაყვემდებარეა.

2000 წელს მეტად საინტერესო რამ მოხდა. მარტის თვეში ლი კა შინის ვაჟმა, რინარდ ლიმ შეიძინა პონკინგის სატელეფონო ოპერატორი 38 მლნ დოლარად. ცნობილია, რომ ასეთი შეთანხმების მიღწევა ჩინეთის მთავრობის თანხმობის გარეშე შეუძლებელია. ამერიკელ ანალიტიკოსთა შეფასებით, ლი კა შინი და მისი ვაჟი აკონტროლებენ პონკინგის საფონდო ბირჟის აქციების 1/3-ს. დასაშვებია ისიც, რომ ლი კა შინის ახლო ურთიერთობა ჩინეთის მთავრობასთან შეიძლება აისხნას, ისევე როგორც ტუნ ჩეიხუას შემთხვევაში – ჩინეთის სპეცსამსახურებთან ვალში ყოფნით.

ექსპერტების აზრით, 2020 წლისთვის ეკონომიკური შიზონიასის მსოფლიო ლიდერი ჩინეთი იქნება, სადაც ეს საქმიანობა „ხელისუფლების დონეზე“ აყვანილი. ცს-ს ინფორმაციით, ჩინეთში გახსნილია სპეციალური კოდეჯი, სადაც მომავალ „სამრეწველო ჯამუშებს“ აშხადებენ. სტუდენტებს ასწავლიან ეკონომიკური შიზონიის თეორია და სტუდენტთა გაცვლითი პროგრამით აშშ-ში, ინგლისში, იაპონიაში და სხვა მაღალგანვითარებულ ქვეყნებში აგზავნიან „პრაქტიკის“ გასაუფლებლად. ისინიც თავს არ ირცხვენენ. 90-იანი წლების ბოლოს საყოველთაოდ ცნობილი გახდა ფაქტი, როდესაც ერთ-ერთ ფრანგულ ფაბრიკის მწარმოებელ ფრანკმა ექსპურსიისას, ჩინელი სტუდენტები პალესტინის წევრს ქიმურ რაქტივებში ვიოიდა შემიხვევით ასველებდნენ, რათა შემდეგ მისი ქიმური შემადგენლობა დაედგინათ.

რა იქნება ხვალ?

ჩინეთის მოსახლეობის ზრდის გამო მრავალი მილიონი ჩინელი მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში ცხოვრობს და კონტაქტს აკრძლებენ სამშობლოსთან. დღევანდელი ჩინელთა დასახარის რაოდენობა ამერიკაში 1,5 მლნ კაცს აჭარბებს. რუსეთში კი უკანასკნელი ხუთი წლის განმავლობაში 1 მლნ-ს მიადგინა, ჩინელები სახლდებიან ევროპაშიც.

დასაბრუნის შიშით აგენტურის მუშაობა ჩინეთის დაზვერვის ერთ-ერთი დიდი უპირატესობაა. შესაძლებელია ვინმეს ეგონოს, რომ საქართველო ჯერ მორსაა ამ პრობლემებისგან, მაგრამ ამგვარი მიდგომა ნამდვილად მცდარია.

შეიძლება ითქვას, რომ დღესსადაც თბილისი ჯამუშაა ქალაქია, სადაც მრავალი ქვეყნის სტრატეგიული ინტერესების გადაკვეთა მათი სპეცსამსახურების ინტენსიური საქმიანობით გამოიხატება, რაც ზნარად საზოგადოებისათვის ფარული, მძიმე და დაუნდობელი ოპერატიული დაპირისპირებით მიმდინარეობს.

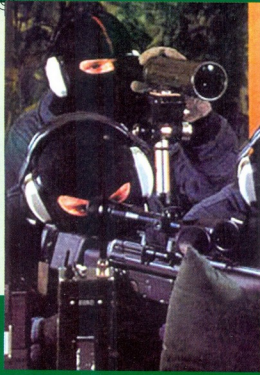
დიდი მსტოვრობა ჩვენს ქვეყანაში დამოუკიდებლობის მოპოვების პირველი დღეებიდანვე დაიწყო, – ისინებდა სხვადასხვა ქვეყნის საელჩოები, საკონსულები, ფირმების სავაჭრო წარმომადგენლობები, ანუ ლეგალური შიზონიის ე.წ. „სახურავები“. ეს პროცესი დღესაც გრძელდება.

ამჟამად საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედებენ აშშ-ის, რუსეთის, ჩინეთის, ევროპის წამყვანი ქვეყნების, თურქეთის, სომხეთის, აზერბაიჯანის, ირანისა და ბერის სხვა ქვეყნის სპეცსამსახურები. მათი დანტერესების ობიექტებია, როგორც საქართველოს, ასევე ერთმანეთის სამხედრო, პოლიტიკური, ეკონომიკური, რელიგიური, სოციალურ-კულტურული და ა.შ. საკითხები.

ამიტომაც ჩვენი ქვეყნის სპეცსამსახურების დიდი ყურადღება და სიფრხილე მართობთ.

ბენიკ ალდაშვილი

„ჯადოსნური ცეცხლი“ ტერორისტების წინააღმდეგ

საქართველოში მოგადიშორ. 1977 წლის ოქტომბერი. არაბი ტერორისტების ხელში 90 მძევალი. ტერორისტები მზად არიან, განადგურონ თვითმფრინავი ეკიპაჟთან-მძევლებთან ერთად. მათ უპირისპირდება გერმანული ანტიტერორისტული ქვედანაყოფი GSG-9...

მოგადიშორს აეროპორტში ჩატარებული GSG-9-სა და SAS-ის ერთობლივი ოპერაცია სხვადასხვა ქვეყნის სპეცსამსახურების თანამშრომლობის არა მხოლოდ თვალსაჩინო მაგალითია, არამედ თავისებური, უნიკალური ხასის ავლო-სახელმძღვანელოც.

საბედისწერო რეისი №181

1977 წლის 13 ოქტომბერს ავიაკომპანია „ლუფთვანზას“ ლაინერი „ბონგ 737-230“ ქალაქ პალმის (კუნძული მაიორკა) აეროპორტიდან აფრინდა. გერმანული ავიაკომპანიის თვითმფრინავს სრულიად ჩვეულებრივი რეისი - № 181-პალმა-მინის ფრანკფურტი უნდა შეესრულებინა. თვითმფრინავში 90 მგზავრი და ეკიპაჟის 5 წევრი იყო. ერთი საათის შემდეგ, როცა თვითმფრინავი ესპანურ მიწას ასცდა, წარმოშობით არაბმა ცოლქმარმა, რომელიც არაერთი გამოცდილი მგზავრებისაგან, განაცხადა, - ტერორისტები ვართო. თვითმფრინავი ამ დროს სამხრეთ საფრანგეთის საზღვარს კვეთდა. პისტოლეტებით შეიარაღებული ორი მამაკაცი პოლიზების ჩაბინაში შევირდა. ხელყუმარებით შეიარაღებული მათი მეთორ ნახევრები კი მგზავრებს დააფრენ თავზე.

ზომადლის კაპიტანმა ოურგენ შუმანმა ეთერში გადაცხა, რომ თვითმფრინავი ტერორისტების ხელში იყო. მან სწორად შეაფასა სიტუაცია და თავდამსხმელთა ფსიქოკური მდგომარეობა, დაჰყვა მათ ნებას და თვითმფრინავს ვეპი რიმისკენ ააღებნა. ტერორისტებს ლიდერი, რომელმაც თავს კაპიტანი მაჰმუდი უწოლა, ავიადისპეტჩერებს დაუკავშირდა და დამატრეული ინგლისურით ისტერეოკულად დაიწყო მოთხოვნების ჩაბითვლა, - დამატრეული წითელი არმიის ფრაქციის ხელმძღვანელების გათავისუფლების გარდა, გამოსაყვად 9 მილიონი გირგანტა სტერლინგიც მოითხოვა. კაპიტანი მაჰმუდი სინამდვილეში პალესტინელი ზაჰირ ოუსიფ აკაჩი იყო, რომლის ტერორისტული საქმიანობა ავადსასწერებელი პალეს-

ტინის გათავისუფლების სახალხო ფრინტთან იყო დაკავშირებული.

ორი საათის შემდეგ თვითმფრინავი რომის აეროდრომ ფუნიმინოს ასაფრენ ბილიკზე დაეშვა. თვითმფრინავს აქ საწვავის მარაგი უნდა შეეცხო. ეს კარგად გამოიყენა კაპიტანმა შუმანმა, მან მოახერხა იტალიელი სპეცსამსახურებისათვის ტერორისტთა რაოდენობის შესახებ ინფორმაციის გადაცემა. ოთხი ღერი სიკვრივით, რომელიც კაპიტანმა ასაფრენ ბილიკზე დატოვა, იტალიელ სპეცსამსახურებს მხედველობიდან არ გამოკარავდა - მათ სწორად დასჯვეს: „თვითმფრინავში ოთხი ტერორისტია“.

იტალიის დელაქალაქიდან აფრენის შემდეგ ბონიგმა კურსი კვიპროსისკენ ააბო, მაგრამ ლარნაკას აეროპორტში ბოლო გაჩერება სულაც არ იყო, - მუჰამედის მოთხოვნით, ლაინერი რამდენჯერმე დაეშვა ბაკრინეში, არაბთა გაერთიანებულ სამირობებში, სამხრეთ იემენში. არაბთა გაერთიანებულ სამირობებში ხელისუფლებამ ტერორისტებს ბავშვებსა და ქალებს გათავისუფლება შესთავაზა, მაგრამ ტერორისტების პოზიცია შეურყეველი იყო. მუჰამედს სულ უფრო ხშირად ემართებოდა ვულერი, არამოტივირებული რისხვის შეტევები, რომლის დროსაც თავს ვერ აკონტროლებდა. იემენში, ადენში, საწვავის შევსებისას კაპიტანმა შუმანმა გარისცა და იემენელი ჯარისკაცისთვის ინფორმაციის გადაცემას შეეცადა. საუბედდროდ, არ იცოდა, რომ მუჰამუდი უოვალთუვალეობა და მისთვის სასიკვდილო განაჩენი უკვე გამოტანილი ჰქონდა. გაცოფებულმა ის მოლაღატვე გამოაცხადა და ყველას თვალწინ დახვრიტა.

კაპიტნის ადგილი მეთორ პილოტმა

დაიკავა, რომელმაც ტერორისტთა სურვილისამებრ სიმაღლის დელაქალაქ მოგადიშორსკენ წაიყვანა თვითმფრინავი.

„ჯადოსნური ცეცხლის“ ალბი

1977 წლის 17 ოქტომბერს, დელაქარიან, ბონიგი მოგადიშორს აეროპორტში დაეშვა. იმავე დღეს სიმაღლის დელაქალაქში ჩავიდა სპეცრაზმ GSG-9-ის გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის ანტიტერორისტული ორი ელიტური ქვედანაყოფი, რომელსაც თან ახლდა ფედერალური პოლიციის სამსახურის, ტერიორიზმთან ბრძოლის დეპარტამენტის უფროსი ვიშნეტი. თავის მხრივ, დიდი ბრიტანეთის ხელისუფლებამ მოგადიშორში მიაყვინა SAS-ის ორი თანამშრომელი, რომელსაც ოპერატიული შტაბის ხელმძღვანელობასთან ერთად უნდა დაეშვა მუჰამედთან თვითმფრინავის გათავისუფლების ძალისმიერი ვარიანტი. გარდა ამისა, GSG-9-ის მებრძოლებისთვის წესდებინათ საცაგებო ხმოვან-დამპარმაველი ხელყუმარების გამოყენება, რაც იმ დროისათვის მხოლოდ ბრიტანელებისთვის იყო ცნობილი.

ხანმოკლე თათბირის შემდეგ ოპერატიული შტაბის წევრებმა დროის მოგება მიზნით ტერორისტებთან მოლაპარაკება დაიწყეს. ოფიციალურმა ბონმა უარი თქვა განსაკუთრებით სამიშო თერთმეტი ტერორისტების ციხიდან გათავისუფლებაზე და ამან ხელი შეუშალა მოლაპარაკების ტაქტიკურ სატყუარად გადაქცევის. მუხედდარად ამისა, შტაბის წევრებს შტურმის დაწყებაზე ტერორისტებთან კავშირი არ გაუწყვეტიათ.

თვითმფრინავში სიტუაცია ძალზე დიამბა. მაშუღმა განაცხადა, თუკი ბონგის ახლოს საეკვიპო მობრძობის შეინაზა, თვითმფრინავს ავაფეთქებო. ბოლის და ბოლოს, ფერ-ს ხელისუფლებამ მძევლთა გასათავისუფლებლად ოპერაციის (კოდური სახელწოდება „ჯადოსნური ცეცხლი“) დაწყება ბრძანა.

ოპერატიული შტაბის ხელმძღვანელობამ ტერორისტებს აცნობა, რომ მძღვანარებს წითელი არმიის ფრაქციის ლიდერების ამინსტიისათვის საჭირო პრიცილებები, რის შედეგადაც ტერორისტებმა ულტიმატუმის ვადა 18 ოქტომბრის 2,30 საათისთვის გადაიტანეს. სპეცრაზმელებმა იცოდნენ, რომ შეცდომის უფლება არ ჰქონდათ. ოპერაციის მეთაურმა ულრის ვეგერმა ბრძანების გასცა და პირადად ჩაუღდა სათავეში ერთ-ერთ ქვედანაყოფს. დაიწყო ოპერაციის აქტიური ფაზა.

ნაშუადაცეს გერმანელმა კომანდოსებმა მოახერხეს ბონიგთან 30 მეტრზე მიახლოება და ღამის ხედვის ხელსაწყობით თვალთვალის დაწყეს ტერორისტებს. გაირკვა, რომ ორი მათგანი (მათ შორის მამული) მფრინავთა კაბინაში იყო. სნაიპერებმა საცეცხლე პოზიციები დაიკავეს. 23,50 საათზე სპეცრაზმელთა პატრია ვეგუმმა თვითმფრინავთან მიახლოება მოახერხა, რომელთაც ზოგი ფრთებს ქვეშ შეიმალა, ზოგი კი ბონიგის ცხვირქვეშ. ცოტა ხნის შემდეგ მათ ლაიწრის კორპუსს ლიონის კიბე (წინასწარ რეზონში ჩასმული) უხმაროდ მიადგეს და კარზე მაგნიტური ნაღები მამაგურეს. იმ დროს, როცა სპეცრაზმელები შტურ-მისთვის ემზადებოდნენ, ოპერატიული

რაზმის წევრები ტერორისტებთან „მოლაპარაკებას“ აგრძელებდნენ. ბოლოს, სპეცრაზმიის შტაბის ბრძანების თანხმად, რამდენიმე სიმაღლელმა ჯარისკაცმა ლაინერის ცხვირიდან დაახლოებით 100 მეტრის მოშორებით უხარმაზარი ცეცხლი დაათო, რომლის აღსაც გერმანელებს ვარაუდით კაბინაში მყოფ ტერორისტთა ყრადღება უნდა მიექცია.

ადგილობრივი დროით 2,05 საათზე ულრის ვეგერმა შეტევის დაწყების ნიშანი მისცა. მაგნიტური ნაღმების აფეთქებამ ბონიგის ყველა კარი გაღო და კომანდოსების სამი ჯგუფი ერთდროულად შეიჭრა თვითმფრინავში. პირველმა ჯგუფმა ფრთებქვეშა, საავარი კარი გამოიყვანა, მეორე და მესამე ჯგუფმა – წინა და უკანა კარები. SAS-ის მებრძოლებმა, მაიორმა მორისონმა და სერჯანტმა დევისმა საღონში ხმოვან-დამაბრძველები ხელყუმბარები შეყარეს, რომლებმაც რამდენიმე წამით მწყობრიდან გამოიყვანა ტერორისტები.

კომანდოსებმა ელვისებური შეტევის საუკეთესო შანსი მიიღეს. ვეგერმა, რომელიც ერთ-ერთი პირველი შეიჭრა თვითმფრინავში, ზუსტი გასროლით განადგურა ორი ტერორისტი – მამაკაცი და ქალი (ორივეს თავში მოხვდა ტყევა). მაშუღსაც რამდენიმე ტყევა მოახვედრეს, თუმცა სასიცილოდ დაჭრილმა მაინც მოახერხა ორი ხელყუმბარის სროლა, რომლებმაც ბუნდური შემთხვევითობის წყალობით, გარშემო მყოფნი დიდად ვერ დააზავა. მიუხედავად კომანდოსების სწრაფი და კორდინირებული მოქმედებისა, მხოთხე ტერორისტმა ქალმა, სუხაილა საეხიმი, მოახერხა ტუალეტში დამ-

აღვა, საიდანაც სროლა ატეხა და ერთი სპეცრაზმელი დაჭრა, რის შემდეგაც თვითონ დაჭრილი დაეცა, – სპეცრაზმელებ ტუალეტის კარს ავტომატის მოკლე ჯერი მაიკალა. საერთაშორისო დროით 0,12 საათზე ვიწროში დათქმული სიგნალის ხმა გაისმა, რაც ოპერაციის ამბოჯურების ნიშანი იყო.

კომანდოსებმა ყველა მძევალი გაათავისუფლეს, ამისთან, არც ერთი სპეცრაზმე არ დაღუპულა. ტერორისტებს კი არ გაუმართლა, – ცოცხალი მხოლოდ სუხაილა საეხიმი გადარჩა.

***

ოპერაცია „ჯადოსნური ცეცხლი“ ოცდაათი წელია, რაც გერმანული სპეცრაზმელების საიმავის საგანია. მიუხედავად იმისა, რომ იგი ანტიტერორისტული ქვედანაყოფების მოქმედების კლასიკურ ნიმუშად დღესაც თვლება, მას მაინც ჰქონდა ხარვეზები. კრიმინოლოგი არცთუ სწორად შერჩეული იყო: სამშობლიურად რევოლუციური, რომელიც შეიარაღებული იყვნენ კომანდოსები, სწრაფად ვერ ისროდნენ, მათ ვაზნებს შემაჩერებელი ძალის დაბალი მაჩვენებელი ჰქონდათ. მოვგანებით გერმანიის საგანგებო შენარჩუნებმა უარი თქვეს ამ იარაღის გამოყენებაზე.

გარდა ამისა, ხმოვან-დამაბრძველები ხელყუმბარის აფეთქება ქალისა და მამაკაცის ორგანიზმებზე სხვადასხვაგვარად მოქმედებს; ქალის ფსიქიკა შედარებით მგერადი აღმოჩნდა, გარეგანი გამიზნაბრებელი ფაქტორებისა, – აფეთქების ხმისა და დამაბრძველები გაუღვივებს წინაშე.

ყრადღებას იმსახურებს ზოგიერთი ახლო აღმოსავლეთის სახელმწიფოს ოფიციალური პოზიცია. ლიბანმა, სირიამ, ირაყმა, ქვეყნობა და სხვებმა უარი განაცხადეს ტერორისტების მიერ გატაცებული თვითმფრინავის თავიანთ ტერიტორიაზე მიღებაზე. აღნშოც პილიტებს ასაფრენი ზოლის გასწვრივ დაჯდომამ მოუწია, რადგან ასაფრენი ბილიკი ოფიციალური პირების ბრძანებით ჩახშობილი იყო. ასეთმა აშკარა დანაშაულებრივმა პოლიტიკამ მსოფლიო საზოგადოებრიობა აიბოლა, შეეძუმავებინა მთიოდები, რომლითაც მსგავს სიტუაციაში, ზეწოლას მოახდენდა აღმოსავლური ქვეყნების ხელისუფლებამ. თავის მხრე, თითქმის ყველა ქვეყნის საერთაშორისო აეროპორტების თანამშრომლებმა თვითმფრინავში შეიარაღებული ტერორისტების შეღწევის საწინააღმდეგო ღონისძიებები გაამკაცრეს.

გერმანიის GRADLAR-ის დახმარებით ქართული არტილერია 45 კმ-ზე შესწავლა ვეხს

**პრეზიდენტის
ინაუგურაციაზე
გამორჩენილი
ახალი
საარტილერიო
სისტემა
სეპარატისტებს
კიდევ ერთხელ
დააფიქრებს**

არტილერიისთვის მუდამ დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა სრლის სიზუსტესა და სიძირეს. ამ პრობლემის წინაშე ახალსამოქალაქი ქართული არტილერია ვერ კიდევ 1992 წლის შემოღობა-ზამთარში დაფა, როდესაც სეპარატისტები ზეპო ემერდან დიურკოლებელ ბომაფენერ სიზუსტეს.

საასუსო დარტყმის მიყენება ქართულ არტილერიას სეპარატისტების ძირითად შტაბებზე გუდაუთაში არ შეუძლო, რადგან მდინარე გუმისთის მაცვხნა სანაპიროდან გუდაუთამდე არანაკლებ 27 კმ იყო, თანაც საარტილერიო დანადგარს პირდაპირ მდინარის პირას, მომიწველებულ ადგილზე ვერ დაეყენებოდა, იქნა უკან, შვინიბულ პოზიციაზე უნდა განთავსებინა, რაც გუდაუთამდე საარტილერიო სრლის მანძილს 30-32 კმ-მდე ზრდიდა. მაშინ ქართული არტილერიის ყველაზე შორისმრლოელი სისტემა BM-21 Grad იყო, რომლის სარაკეტო ზღვაში მხოლოდ 21 კმ-მდე სწვდებოდა (მაშინ

იყო მკვლელობა ქვეყნის ლავეტზე უკანაგონის რაკეტების ორი გამრეხები მძლი დემონტაჟებისა, მგრამ რა გამოვიდა ამ გასაღულყოფილებული პროექტიდან, არსენალის შესვლით ნიშრებში მოვიხირობით).

იმი ისე დამთავრდა, სიხუხის თითქმის ყოველდღიური დამომგების საპასუხოდ გუდაუთა მხოლოდ ერთხელ დაბომბა და ისიც პოიტიში Cy-25 თვითმფრინავით.

აფხაზეთის ომის შემდეგ სამ წელიწადში ქართული არტილერია მამნიდელმა თავდაცვის მინისტრმა ვარდიო ნადიაბაძემ რამდენიმე შორისმრლოელი საარტილერიო დანადგარით გაამდიდრა. მთ შორის იყო ერთი თვითმავალი საარტილერიო დანადგარი MSTA-C, რომელიც 24,7 კმ-ზე იხრდა, 11 ბუქსირებადი MSTA-B (სრლის მანძილი 24,7 კმ), სამი ბუქსირებადი ПИАНТ-Б (სრლის სიშორე 28,6 კმ) და ერთი თვითმავალი საარტილერიო დანადგარი ПИОН, რომელსაც 110 კმ-ანი ჭურვის სრლია მაქსიმალურ 37,5 კმ-მდე შეუძლო.

უკვე 1996 წლისთვის ქართულ არტილერიო სისტემები გაუხნა შეარაღებაში, რომლებიც 28-დან თითქმის 38 კმ-მდე მაღალწვდენერ სინამდვილეში, ამ სისტემებისთვის საჭირო ჭურვები (პირველ რიგში ეს ეხება შორისმრლოელ „პონის“) წყნეთის არავის ვაძლიოცია.

ბოლო წლებში ქართულ არტილერიას დიდი ყრადღება მიექცა, შეიქმნა ჩეხური თვითმავალი საარტილერიო დანადგარების Dana-ს რიცხვი და რაც მთავარია, შორისმრლოელი „პონები“ ადარც ეუღლა დარჩენილა და 203 მმ-ანი ჭურვების საკმარისე ვაძლიოცა.

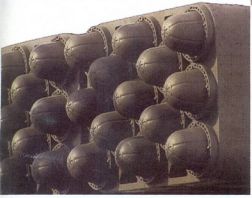
ამხელა შესავალი იმიტომ დავეჭვირდა, რომ აფხაზეთის ომისგან განსხვავებით, დღეს

**აღლუმის რეპეტიციაზე
Lar-160-ს ვერ კიდევ
შალითებში მალავდენერ**

45კმ-ზე მსროლელი Lar-160 ტიპის ზალბური ცეცხლის პაკეტის სისტემა

ქართული არტილერია 28 კმ-ზეც კარგად სწვება და 37,5 კმ-ზე ზუსტად ასვდრებს მინიანაღმდეგს.

საგრამ არტილერიისთვის უფრო შორი მანძილის დაძლევა სურთ, მათ უზრტეს, რომ ოპერატიულ-ტაქტიკური სიტუაციის რეალიზიდან გამომდინარე, აუცილებელია 70-100 კმ-ის სიშორეზე შექცელის საქართველოს შეარაღებული ძალების მეთაურობას არტილერიისთვის ამოცანის დასმა.

ამ სიშორეებზე არსებული ზალბური ცეცხლის რეაქტული სისტემებიდან, რომლებიც შედრებით ხელმისაწვდომია, აწევრს **СМЕРЧ-**

ის დანადგარია (ძველი მოდიფიკაცია 70 კმ-ზე, მოდერნიზებული კი 90 კმ-ზე).

„სმერჩის“ გამოჩენა ქართული არმიის შეარაღებაში მიზნობა გამო ვერ ან არ მიიერხდა. ერთგვარი ნუგეში იქნებოდა **Ураган**-ების შესყვანა, რომელიც 220 მ-იანი კალიბრის 16 ცალ უმართავ რაკეტას მაქსიმალურ 35 კმ-ზე ისვრის.

ბევრი ელდა, რომ ქართული არტილერიის შეარაღებაში სწორედ ასეთი „ურაგანი“ გამოჩნდებოდა, თუმცა პრეზიდენტის ინაუგურაციაზე გამართულ აღლუმზე ბერისიფის მიულოღინდალ 45 კმ-ზე მსროლელი ზალბუ-

რი ცეცხლის რეაქტული სისტემს გამოჩნდა.

„მერსედის“ მარკის საღვრძიან სატრეოლი ავტომობილზე **ACTROS 3341**-ზე დამონტაჟებული 26-რაკეტანი ზალბური ცეცხლის რეაქტული სისტემს **LAR-160** ისრაელის ცნობილი საარალო ფირმის **Israel Military Industries LTD**-ის წარმოებულია. მას მჭირვარად **GradLar**-საც უწოდებენ. ცნობილი საბჭოთა „გრადის“ სახელი იმიტომ უკავშირდება ებრაული წარმოების შეარაღების ამ სისტემს, რომ მას ძარხა „გრადის“ გასაშვები 40-ლულიანი პაკეტის დამონტაჟაც შეიძლება. ეს კი **Grad**-ის სისტემს უწევრსაღვრს ხელს.

რაც შეეხება სისტემს **Lar-160**-ს, იგი ორი პაკეტისგან შედგება. თითოეულ პაკეტში 13 ცალი 160 მმ კალიბრის 100 გრანი რაკეტა დგეს. ამ მოდერნიზებული რაკეტების მაქსიმალური სროლის მანძილი ათი კმ-ით აღემატება საბჭოთა „ურაგანის“ და 45 კმ-ს შეადგენს. საგულისხნობა, რომ ეს პაკეტები ერთგვარი მომხარებისა, ანუ გასროლის შემდეგ მას ადებენ.

საჭირების შემთხვევაში (ძის მიხედვით, რა ტიპის რაკეტებს ძარხაში) „მერსედის“ მარკაზე შეიძლება დამონტაჟდეს ან „გრადის“ 40-ლულიანი მრავალჯერად გამოყენების რკინის პაკეტი ან **Lar-160**-ის 26-რაკეტანი ორი ერთგვარი პაკეტი.

არსებობს 160 მმ-იანი უმართავი რაკეტების სასროლი სახელო ვარიანტი **NavLar**, რომლის დამონტაჟება ზოგიერთ ქართულ კატრალზეც შეიძლება.

Lar-160-ის ზალბური ცეცხლის რეაქტული სისტემებიდან კასეტური საბრძოლო ქიბინის მქონე რაკეტების გაშვებაც შეიძლება. კასეტურ საბრძოლო ქიბინში შეიძლება ექვსი როგორც ტანკსაწინააღმდეგო ან ქვეისაწინააღმდეგო ნაღბები, ისე ინდივიდუალური დამინების საბრძოლო მუხტები.

საჭირების შემთხვევაში შეიძლება **Lar-160**-ის რაკეტების აღგურვა ფრჩის ტრეკტორიის კორეკციის სისტემს **TCS**-ით, რის შემდეგაც მანამო მიხედვრის სისუსტე მნიშვნელოვნად იზრდება.

ებრაული ინჟინრები ამუშავებენ კიდევ ერთ საბრტერესო პროექტს, – **Lar-160**-ის საბრტერეოლი ნაწილის გამოყენებით შეიძლება ორი 350 მმ კალიბრის უმართავი რაკეტის 80 კმ-ზე გაშვებაც.

გამოძის, ერთი **Lar-160**-ის ტრანსფორმირება შეიძლება სხვადასხვა კალიბრის რაკეტების გასაშვებად, რის შემდეგაც ამ სისტემს შეუძლია შესარულოს „გრადის“, „ურაგანის“ და „სმერჩის“ ფუნქციები. ეს ბევრად უფრო მოიტიანი იქნება, ვიდრე სხვადასხვა მანძილზე მსროლელი ზალბური ცეცხლის რამდენიმე სისტემის შექნა.

ირაკლი ალდაგაშვილი

GradLar-ზე „გრადის“ პაკეტის დამონტაჟებული

საქართველოს
თავდაცვა

LAR-160

დიდი ხანია საქართველოში სამოქალაქო პარაშუტისტების საწვრთნელი ბაზა აღარ არსებობს და, შესაბამისად, სპორტის ეს სახეობაც ჩაუკვდა. იმ ბაზაზე კი, სადაც ოდესღაც სპორტსმენ პარაშუტისტებს ზრდიდნენ, ახლა მელესანტებს წვრილნიან. ეს ბაზა საქართველოში ერთადერთია და ბოლნისის რაიონშია განთავსებული.

"...გადმომხბნი და

პარაშუტი არ გაიხსნა..."

თავდაცვის სამინისტროს სამხედრო-საპაირო ძალების ბოლნისის ბაზაზე მეგ-ზურობას საპარაშუტო-სადესანტო, სატრანსპორტო ესკადრილის შტაბის უფროსი, მაიორი ვჰუხუხია მსხპი-ნიძემ მიწვედა. ვუფხვია ერთ-ერთია მათ შორის, ვინც ჯერ პარაშუტით გადმოხტომა ისწავლა და მერე თვითმფრინავის მართვა. როგორც წესი, თურმე პირიქით ხდება.

ბაზაზე საწვრთნელი ფრენების დროს ჩავედი. იმ დღეს პარაშუტისტების გადმოხტომა სასწავლო პროგრამაში არ იყო

ჩასმული. ამიტომაც ეს საინტერესო სანახაობა ვერ ვიხილე. სამაგიეროდ, ჩემმა მასპინძელმა შესანიშნავი თეორიული გაკვეთილი ჩამიტარა.

ვეფხვია მსხვილიძე: — ეს ბაზა 1964 წელს დაარსდა როგორც აეროკლუბი. მანამდე, მკერე მსოფლიო ომის დროს, აქ Пе-2-ები დაფრინავდნენ. მაშინაც საწვრთნელი ბაზა იყო, ოღონდ მფრინავების. დღეს მათი ადგილი AH-2-ებს უკავიათ. დღეს ბაზა თავდაცვის სამინისტროს ეკუთვნის და პარაშუტისტებს, მედესანტებსა და მფრინავებს ვამზადებთ.

სასწავლო პროცესი ორ ეტაპად მიმდინარეობს. აქ იმართება როგორც პირველადი, ისე გართულებული მომზადება. პირველადი მომზადების დროს პარაშუტისტები გაშლილ ველზე ხტებიან, შემდეგ წვრთნები წყალსა და სხვადასხვა სახის წინაღობებზე ინაცვლებს. ეს უკვე გართულებული სწავლების ეტაპია.

— როგორ ხდება საწვრთნელი კონტინგენტის შერჩევა?

— მეთაურები არჩევენ ჩვენიან სასწავლებლად მოსავლინებელ კონტინგენტს. ყველა საჯარისო პრივილეჯია და სამხედრო აკადემიის წარმომადგენლებს ვამზადებთ.

— რამდენი ხანი სჭირდება პარაშუტით გადმოხტომისათვის მომზადებას?

(რაღა დავიმალოთ და შორიდან ყველაფერი იოლი ჩანს).

— იოლი ნამდვილად არ არის და საკმაო ცოდნა საჭირო იმისთვის, რომ პარაშუტით სწორად გადმოხტომა და დამცევა შეძლო. აუცილებელია მიწისზედა და თეორიული მომზადება. თეორიული მომზადების დროს სწავლობ პარაშუტს და განსაკუთრებულ შემთხვევებს. მიწისზედა მომზადება კი გულისხმობს პარაშუტით დამცევის დროს ელემენტების დამუშავებას და ჰაერში მოქმედებას. თეორიულ მომზადებას ვავდევართ საკლასო ოთახებსა და საპარაშუტო ქლავაში, სადაც განთავსებულია ტრენაჟორები სპორტული და სამხედრო წვრთნები.

სათვის.

— როგორ უნდა დაეშვა ის, რომ ფეხი ან სხვა რამე არ დაიზიანო?

— უკვე კითხვები გაგინდათ, ცოტა ხანში ადამიანთი, რომ ეს იოლი საქმე უბოთი დახტომას ცოდნა სჭირდება. უძისოდ მარცხი გარანტირებული გაქეთ. უმჯავ სხვა რამესთან ერთად უნდა იცოდეთ, რომ მიწასთან 50-60 მეტრით მახლოეუბისა უნდა ფეხები შეატყუო და მუხლში ოდნავ მოხარო, დახტომისთანავე კი იწყებ კოტრაილს. სხვანაირად ვერ დადგები ფეხზე. თუმც არის ისეთი ტიპის პარაშუტიცი, რომელით დაშვების დროს შეიძლება ფეხზე დადგონ. თუ სასწავლო ნორმების არ დაცვად და ფეხზე დგომას შეეცდები, აუცილებლად სხეულს დაშვებ. სიმაღლიდან დაცემისას ორგანიზმი დიდ დატვირთვას იცებს. ამიტომაც ვერ დგება ადამიანი ფეხზე, როგორც წესი, გადავტორდება ხოლმე. ამ დროს დატვირთვა მცირდება.

პირველადი მომზადება მოიცავს ათ-ღიან კურსს. რვა დღის განმავლობაში თორიულ კურსს გადიან, შემდეგ ჩაივლებს აპარატზე. ბოლო არ დღეს ხტობებში პრაქტიკობენ. ეს არის მომზადების პირველი ტაპი.

— თქვენ როდის დაიწყოთ პარაშუტიცი გადმოხტობა?

— ოცი წლის წინ, როდესაც 16 წლის ვიყავი. სამხედრო მომზადების მასწავლებელმა მირჩია, ჯარში საელისნო ნაწილში სამსახურის გაველა. ეს იმას ნიშნავდა, რომ წელიწადში თორმეტი ხტობა უნდა შეგესრულებინა და ამის შემდეგ მთელ წელიწადს თავისუფალი იქნები. მეც გამიხარდა, გადმოხტობა რა პრობლემაა-მეთქი. მაგრამ იმისთვის, რომ ჯარში

ასეთ ნაწილში მოხვედრილიყავი, სულ მცირე სამი ხტობა მაინც უნდა გქონოდა შესრულებული. ამიტომ თბილისში დღესათვის აეროკლუბს მივაღებე. ისე მომიქონა, რომ იქაურობას კარგა ხნით შემოვიჩინე და სამხედრო-სადსანტო ნაწილში უკვე გამოცდილი სპორტსმენი-პარაშუტიცისტი კვალიფიკაციით წავიდი. სამხედრო მასწავლებლის რჩევა ასურ-დული გამოდგა. — როგორც გაირკვა, იქ მთელი წლის განმავლობაში უქმად არავინ გაგაჩერებდა. გვიან მივხვდი, რომ სამხედრო მასწავლებელმა იხუმრა, მაგრამ ნამდვილად არ დამწყვეტა გული ამის გამო და არც არჩევანს ეწინააღმდეგებოდა. ჯარში წასვლის დროს ჯერ კიდევ საპოთა კავშირი იყო. აი, სამხედრო სამსახურის ვადა კი დამოუკიდებელი საქართველოს დროს დამიძიარდა. გვარში დავიწყე სამსახური საპარაშუტიცისადსანტო ოცეულის მეთაურად. 1991 წელს, ავჯისტოს ცნობილი მოვლენების დროს, როდესაც გვარდია გაიხლიჩა, დეტლვე საქართველოს ეროვნული გვარდიის რიგები. ჯარს მხოლოდ აფხაზეთის იმის დროს დაუბრუნდი. ომში სამხედრო ნაწილიდან ერთად ემონაწილეობდი.

— აფხაზეთის ომში როთ იყავით დაავადებული?

— Cy 25-ის ვემსახურებოდი. მაშინ ძალიან ახალგაზრდა, 21 წლის ვიყავი. ამ ასაკში ძნელი გადასატანია, როცა მეგობრები თვალწინ გეუკუებან. ტკივილიანი მოვონებები დამიტოვა იმ ომმა. ძალიან მწყინს ისიც, რომელიმე გაზეთში თუ ამოვიკითხავ, რომ ჩვენი ბიჭები ტყვე-ლებრავილად დაილუპნენ. იქ 15 წლიდან 70 წლამდე ასაკის ვაჟაკები იბრძოდნენ, მათ გვერდით იყვნენ ქალბები. ვინც იქ იბრძოდა, გვიყო არც ერთი არ ყოფილა, სამშობლოს შესწირეს თავი.

დიდ ტკივილიან ერთად ომმა დღის სპარძილო გამოცდილებაც შეგვცინა. ღმერთმა დავეფაროს და ხვალ იმი რომ დაიწყოს, ძველ შეცდომებს აღარ გაემი-ორებო.

— ფრენა როდის დაიწყო?

— 2001 წლიდან. მხოლოდ ხტობა მომიქონდა და გადავწყვიტე ფრენა მესწავლა (ელიმბა). სანამ ფრენას დავიწყებდი, საქართველოს ნაკრებში სპორტსმენი პარაშუტიცისტი ვიყავი. როგორც ინსტრუქტორ-პარაშუტიცისტი ვამზადებდი სამხედრო ნაწილების ჯარისკაცებსაც. ამჯერად ვარ სპორტის ოსტატობის კანდიდატი და სამხედრო მფრინავი.

— რომელი უფრო ძნელი აღმოჩნდა, პარაშუტიცობა თუ ფრენა?

— ყველა პროფესია ძალიან საინტერესოა, მაგრამ მფრინავობა უფრო საინტერესო და საპასუხისმგებელია. დიდ შრომასა და განათლებას ითხოვს. აუცილებელია ფსიქოლოგიური მდგრადობაც, მფრინავი ხომ მხოლოდ თავის თავზე არ აგებს პასუხს, — ხალხი უზის თვითმფრინავში და ძვირად ღირებული ტექნიკა აბარია. წარმოიდგინეთ, ეკიპაჟის მეთაურმა რომ პანიკა ატეხოს, რა მოუვა ხალხს? ამიტომაც არის აუცილებელი ფსიქოლოგიური მომზადება. მფრინავის პროფესია განსაკუთრებულია იმიტომ, რომ შეწყვეა იცის. ვერ ნახავი მფრინავს, რომელიც გეტყვით, რომ მოსწყინდა ფრენა. მფრინავი თავის საქმეს რომ ტოვებს, მალე კვდება, დიდხანს ვერ ძლებს ცის გარეშე. ალბათ ეს იმის ბრალიც არის, რომ ზევდინან გაცილებით ღამაში და სუფთაა მიწა, ყველაფერი იხ, რაც მასზეა განლაგებული. როცა ფრენას თავს ანებებ და ცასთან კავშირს წყვეტ, სწორედ ზემოდან დანახული სისუფთოვე გენატრება.

AH-2 ბოლნისის აეროდრომიდან ასაფრენად და პარაშუტიცების დესანტირებისთვის ემზადება

მაიორი ვეფხვია მსხვილიძე მინაზუც ვერ ელვაჯი თვითმფრინავებს

რა ესიზმრებათ მფრინავებს?

— ადრე მესიზმრებოდა, რომ გადმოვხტო და პარაშუტი არ გაიხსნა. სამწიფო სფეროშიც. ცხადშიც მქონია ავარიული დაზიანება. სათადარიგო პარაშუტი დავფრინდი. ორჯერ არ გაიხსნა ჩემი პარაშუტი... ამ შემთხვევაში სათადარიგოს იყენებ. ვეცე თუ არ გაიხსნა, საწყობში ახალს მოგვცემენ (ელიმება). ავარიული დაზიანების დროს ყველაფერი ისეთი სისწრაფით ხდება, რომ სიტუაციის გააზრებას ვერ ასწრებ. 70 მეტრი წაშში სირქარით ვარდება პარაშუტის გახსნამდე. მიწას უყურებ და მოფრინავ. შიში ტალღასვით მიდის და ვადარჩენაზე იწყებ ფიქრს, ოღონდ თუ ფიქრი გავივრძობდა, როგორც ერთ ანგელოზება, რაკეტებით დაგემართება... და ათის დათუვამდე დავინარცხებ მიწას.

ყოველი სახანალო ფრენის წინ, ალბათ, საგულდაგულოდ ემზადებით?

— მფრინავი შემადგენლობა აუცილებელ სამედიცინო შემოწმებას გადის. პარალელურად იწყება ამინდის დაზვერვა და გაიცემა წინასაფრენოსნო მითითებები. შემდეგ თვითმფრინავს ამოწმებ და ელემბი კაბინაში, საიდანაც ფრენების ხელმძღვანელს მთავსებენ ფრენის დაწყების შესახებ და იღებ საფრენოსნო ზონის დაკავების ნებართვას. ამ ზონში არ შეიძლება სხვა საფრენი აპარატის გამოყენება. ფრენის დასრულების შემდეგ კაპიტანე, ვინ როგორ იფრინა, სად რა შეცდომა დაუშვა. მეორე დღის სამუშაოსასწავლო გეგმა იმის მიხედვით იგეგმება, ვინ როგორ არის მომზადებული.

ყოფილ საბჭოთა კავშირში ეს იყო

საუკეთესო საწვრთნელი ბაზა, თუნდაც იმის გამო, რომ აქ დღემდე რამდენჯერმე იცვლება ამინდი. ამას წვრთნისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს. ქარის ცვლადარი მიმართულების დროს გადხარ წვრთნას, ამიტომ შეჯებიბებაში მონაწილეობაც გითოდება, რადგან ამინდის მოულოდნელი ცვლადობა ხელს ვეღარ გიშლის. ისე გაეწეაფეთ, უმაღ გვრძობთ ამინდის ცვლადობას. ისე კი საავიაციო მეტეოროლოგიას ყველა მფრინავს ასწავლიან. მფრინავი უნდა იცნობდეს ღრუბლების შემადგენლობასაც, რომ იცოდეს რომელ სიტუაციაშია დაშვებული ღრუბლები შესვლა.

რას იხსენებთ ხალხით ნარსულიდან?

— სპორტში-პარაშუტისტი უშმავე ისეთივე ლეგენდაა ამ სპორტში, როგორც ფეხბურთში პულე. საქართველოს ნაკრებში შედიოდა, ორჯერ გახდა მსოფლიოს ასსოლუტური ჩემპიონი, დამაყარა რეკორდი, რომელიც დღემდე ვერაინ მოხსნა. საბჭოთა კავშირის ფარში სამსახურის დროს ხშირად მოდიოდნენ ჩემთან და მოხივდნენ, თურმე ნიკოლოზ უშმავეთან ერთად ხტებოდი პარაშუტით, თუ შეიძლება, ხელს შეგახებოთ. მოკლე, უშმავეის ნაცნობობის გამო ხშირად მივრძნა თავი ინდიულებსა და აფრიკელებში გამიჩრინელი ერთადერთი თეორეტიკანიანევი.

მიანც რა სახანაულებს სნადილიდა უშმავევი?

— 1992-93 წლებში საქართველიდან წასვლა არ უნდა და იმდროინდელ თავდაცვის სამინისტროსა და მთავრობას თითქმის ევედრებოდა, იქნებ როგორმე აღვადგინოთ ეს ბაზა და კვლავაც

გავწვრთნოთ პარაშუტისტიები? მაგრამ არავინ მოუხსინა. მანც ჩათვალა, რომ არავინ სჭირდებოდა საქართველოში დწავდა. ახლა სტავროპოლში ცხოვრობს. სამწუხაროდ, დღეს სამოქალაქი პარაშუტისტიებს აღარ ვამზადებთ, რადგან ეს ძალზე ძვირად ღირებული სპორტია.

პარაშუტისტს წონა განსახვრული უნდა ჰქონდეს?

— დიას. მინიმუმი არის 45, მაქსიმუმი 90 კილოგრამი. ისე, პარაშუტსაც გაანწია. საერთოდ, პარაშუტისტის წონა პარაშუტთან ერთად გაიხაზღვრება. პარაშუტისტის წონა ორივე პარაშუტითა და აღკუპრილობით არ უნდა აღემატებოდეს 140 კილოგრამს.

ქალი-პარაშუტისტიები თუ გვეყავს?

— დიას. ჩემი მეუღლე ნატალია გამამვილიც პარაშუტისტია. სხვებიც გვეყავს ჩემი შვილიც ოცნებობენ ვადმოხტონაზუ მაგრამ ვერ არც ერთის წონა არ შეესაბამება წონობას. ასაკაც მნიშვნელობა აქვს.

თქვენი მედიისი ძმა ყოფილა ძალიან გამბედავი პარაშუტისტი.

— 1998 წელს, კრწანისის სასწავლო ცენტრში, იაღლუვის პოლიგონზე საპარაშუტი, საწვევებელ ხტომებს ვატარებდით. პატარა ზოლი ვეკონდა გამოვიფლიო, სადაც უნდა დავმსხდარიყავით. ამ ზოლს არ უნდა გადავსულიყავით, მით უფრო, ტრიბუნას არ უნდა მივახლოებოდი. ჩემმა ცოლისძმამ, სამა ხტოროუსკომ, გადაწყვიტა, ტრიბუნასთან ახლოს, შევარდნამისთან მეტრ-ნახევარში დამჯდარიყო. ვეკონდა, დაცვა და სნაიპერები დცხირილდნენ ამ სიომამის გამო, მაგრამ... სამა ცოცხალი აღარ არის. თავის დროზე, საბჭოთა კავშირის ნაკრების წევრი და ერთ-ერთი გამოსცდილი პარაშუტისტი იყო. სამი ათასმდე ხტომა ჰქონდა შესრულებული.

1992 წელს 24, 25, 26 მისის ხტომებს რუსულიისი მოვლანზე, სასტუმრო „კერე-იასთან“ ვასრულებდით. მიველი ქალაქი პანიკა მოიცვა, გაიხაზონდნენ, ჩქნები ვადმოხტოვით.

ერთხელც ქუთაისში ვეკონდა ხტომები. მიწაზე დევებით თუ არა, მოვეციოდნენ „გაიშნიკები“, თითოი ხოვდონ მოკლეთ, ვინ ხართ, საიდან, როგორ და რატომ ვადმოხტოვით? კიდევ, მასსოვს, „დინამოს“ სტადიონზე უნდა ვადმოსტარიყავით. ქალაქის ერთ-ერთი რაიონის პოლიციის უფროსის ეთობას, ამით პატივი ვინ ვაკონტროლებსო. ასე რომ, ჩვენი მეტად საპასუხისმგებელი და რთული პრივესია ზოგჯერ მშავად ამბუთანაც არის დაკეშირებული.

სამეგრეოსი სამუსოფილი

ჩვენს დროში გემებით ვერავის გააკვირვებ, მაგრამ იყო დრო, როცა ხომალდები მათი მფლობელების მიერ დხარჯული ფულის წყალობით იხვეჭდნენ სახელდღობას.

ამ ხომალდების სახელები ოქროს ასოებითაა ჩანერილი ისტორიაში. რაც ყველაზე საინტერესოა, ბევრი მათგანი დღესაც აგრძელებს მეორე სიცოცხლეს. საუკუნოვანი ხომალდების ნახვა დღესაც შეიძლება, შეგიძლიათ შეხვდეთ მათ, ისინი ისევე გამოიყურებიან, როგორც ადრე. თუ ზუსტად მოვიყიითხავთ მათი მღუმარების სეკდას, მივხვდებით, რომ მრავალჭირგადატანილებს უძრობა აწუხებთ.

სამეგრეოსი ხომალდი Victory წყალში 1765 წლის მაისის დამდეგს ჩაუშვეს. ითხო წლის შემდეგ კი კონტულ კორსიკაზე დაიბადა ბიჭი, სახელად ნაპოლეონ ბონაპარტი. ეს ორი მოვლენა მხოლოდ ერთი შეხედვით არ უკავშირდება ერთმანეთს. 1803 წელს ის პატარა ბიჭი უკვე

სახელწოდება — Victory
დაბადების წელი — 1765 წ.
კლასი — 104-ქვემეხიანი სახაზო ხომალდი
სიგრძე — 68,96 მეტრი
სიგანე გემბანიანად — 15,67 მეტრი
წყალწვევა — 3225 ტონა; ეკიპაჟი — 850 კაცი
მუდმივი მინერის ადგილი — პორტსმუთი, დიდი ბრიტანეთი

დღი დამკრობელი იყო და სურდა მუზი-
ბული ინგლისისათვის ჩამოეყრა ნიუკერი
მიწის ნაკვეთი, მაგრამ ერთადერთი, რასაც
ძლევამოსილი სარდალი ვერ ახერხებდა,
იყო ის, რომ ვერასდროს დაამარცხა ბრი-
ტანელები საზღვაო ბრძოლაში. მოუხდა-
ვად ამისა, დამკრობელმა გადაწყვიტა ნის-
ლიან კუნძულებზე გადაესხა თავისი
უზარმაზარი არმია და შეეყურა ალბიონ-
ის სამეფო ვარები.

ზღვაოსნობასა და მეკობრეობაში დახ-
ელებიწეული ინგლისელები მზად იყვნენ
ხმელეთზე ბრძოლაშიც არ მიეცვინათ საჩუ-
კე და დეპარტამენტული სტრუქტურისათვის ზღ-
ვაში გაეყნათ წინააღმდეგობა. და ამ დროს
წინა პლანზე ამაყად გამოცურდა საფლავ-
მანი ხომალდი **Victory**. პრინცა კონსტან-
ტინაფელგარის მახლობლად მოხდა და
როგორც ისტორიკოსები იტყვიან, — „ის-

კალიპერი Champion of Seas-ი
მართლაც ჩემპიონია. იგი ერ-
თადერთი აფრიანი ხომალ-
დია, რომელმაც ერთ დღე-
ში 462 საზღვაო მილი
(856 კმ) გაგავა მოახერხა.
რეკორდი ძლიერი შტორ-
მული ზურგქაობის (დაახ-
ლოებით 10 ბალი) წყალობით
1854 წელს დაამყარა.

ტორიის მფლელიობას გეზი უცვალა“. მარ-
თალია, ინგლისელებმა ამ ბრძოლაში დიდი
დანაკლისი განიცადეს, სამაგიეროდ, სა-
ფრანგეთ-უსსანეთის გაერთიანებულ ფლოტს
ხერხემალი გადაუტრეციეს.

საფლავმანი ხომალდი **Victory** არტილ-
ერიის ცეცხლში მოხდა, ადგილი ნელსი-
ის სასიკვდილოდ დაჭრა ხომალდ „არდუტან-
ლის“ ანაზე ასული ფრანგი მეზღვაურის

ნასროლმა ტყვიამ. იგი ბრძოლაში
საფლავმანი ხომალდზე დაიღუპა. ბრძო-
ლაში გამარჯვებულმა ინგლისელებმა
აღიარეს ადგილი სახალხო გმირად გა-
მოაცხადეს, ხოლო ამ ბრძოლის უცვლელ-
ოვად ტრადიციის სახელი დაარქვეს
ახიით ქუჩასა და მოედანს. ტრადიციის
სახელობისა მოედანი ლონდონის ცენტრ-
ში, სადაც ყველა მოწინისეთი შესცქერის
ადგილად ნელსონის ძეგლს.

სახელგანთქმულ ბრიტანულ **Victory**
გვიანად დაზინდა, მაგრამ მინც გადარ-
ჩა და ჩვენამდე მოაღწია. ახლა ხომალ-
დი პორტსმუთში დგას. მის გარშემო მოედანს
„სამხედრო საზღვაო მუზეუმი“ უწოდებენ
აქ გაჩვენებენ ადგილად ნელსონის პარა-
დიზის, აივანს, ხელსაწყოებს, გემის ყველა
სათავსს და რაც მოვაგროვია, თქვენ აქ
შეიკრიბებით ეპოქის სულს, რომლითაც
გაუქმნილი მთელი ხომალდი.

სახელგანთქმული
დაბადების წელი 1934
კლასი ჰაიკუინო **ლონდონი**
ხომალდის სიგრძე 310,7 მ
ხომალდის ვილიანჯი ფოკ-ანამდე 55,17 მ
გემბანთა რაოდენობა 12
ეკიპაჟი 1174 კაცი
ტრანსატლანტიკური გადაზიდვა 1001
მუდმივი მინერის ადგილი ლონგ-ბიჩი, კალიფორნია

„ქეინ მერი“ ზომით, წარმოშობითა და
დანიშნულებით „ტიტანიკის“ ახლი ნათე-
სავა, მაგრამ საბედნიეროდ მისი ახლობ-
ლის ცხოვრების გზა სხვაგვარად წარიმა-
რია და ვერცხვრებითაც არ დასრულებულ-
ა. სახელგანთქმული დაინერო ახლა

არანაკლებ სახელგანთქმული სასტუმროა,
რომლის პორტზეც განთავსებულია უამ-
რავი რესტორანი და მაღაზია, ჰყავთ კაბე-
ლა, აქვთ შუზარავი მუსიკელები და
სულუბი“, რომელსაც მთელი კალიფორნია
და შტატის სტუმრები ეთაყვანებიან.

დამოვალიერებლებს უჩვენებენ ლაინ-
ერს, უცვებან მის ისტორიას და ა. შ.

გემი „ქეინ მერი“ წარმოშობით ინგლი-
სურია, უფრო სწორად, შოტლანდიდან არის.
პირველი ტრანსატლანტიკური რესეს-
ის შემდეგ ხომალდს დანიშნულება

Queen Mary I და Queen Mary II

კალიპერი
მეზღვაურებს რეკორდები გა-
მების ჩაიძრვის დროსაც დაუმ-
ყარებიათ. მაგალითად, ჩაიძრეს
312 ათასი ტონის წყალწვევის
მჭანე ტანკერი (ყველაზე დიდი
ჩაიძრული ხომალდი). 1979 წლის
12 დეკემბერს იგი შუაზე გა-
დატყდა ორბუჩის სრულტემო მისმა
მფლობელებმა კი ერთ წუთში 58
მილიონი დოლარს ზარალი გან-
ცადეს ორი წლით ადრე კი საზღ-
ვაო ისტორიას კიდევ ერთი რეკორ-
დი შეემატა. 1977 წლის 16 დე-
კემბერს აფრიკის სამხრეთ ნაპირებთან
ტანკერი „ვენუალი“ (ტიროიანუბოა
330954 ტონა) შეეჯახა მეორე ზუს-
ტიდ ასეთსავე ტანკერ „ვენეტს“.

შეუცვალეს და სამხედრო სამსახურში ჩაეყვანა. ამ გზით გადაიყვანეს დაახლოებით 762000 ჯარისკაცი და 22000 უღელმბოვ დაზარალებული ბავშვი და ომის მსხვერპლა, რომლებსაც შერეულ მსოფლიო ომის შემდეგ აშშ-ს შეფარეს თავი. 1967 წელს პრეტინთი გამოემშვიდობა ლანერს, 31 ოქტომბერს „ქეინ მერი“ კალაქ ლინკოლნის გადაეცა და იგი უკანასკნელად გავიდა ზღვაში, რათა სამუდამოდ ჩაეშვა ლუმა კალფორნიის ნაპირებთან. მის გვერდით ტყუტუნეს ყოფილი საბჭოთა წყალქვეშა ნავი „სკოპალინი“, ინფორმაციას ამ წყალქვეშა ვაჭრ აზერეკლები ინგლისურ ენაზე რუსუ-

ლი აქცენტით აწვდიან მახველებს. სხვათა შორის, „ქეინ მერის“ დროთა განმავლობაში უმცროსი დიკო შეეძინა. დღეს მსოფლიოში ყველაზე დიდ ხომალდს, რომელიც მილიარდი დოლარი ღირს, „ქეინ მერი-2“ ჰქვია. ხუთი საცურაო აუზი, ბარ-რესტორანები, პლანეტარიუმი, ბოულინგი, ძაღლების სასტუმრო და მგზავრებისთვის აუცილებელი სხვა მრავალი რამ გველით ახალი „ქეინ მერის“ პორტზე, თავიდან არცოუ სასცოვად წარიბრთა მისი ბედი. ჯერ კიდევ არ იყო სექსუალურტყვიოდ ჩაბრუნული ლანერა, როცა სამზავრო გემბანი ჩამოივრდა და 40 კაცი დაღუპა.

რეკონსტრუქცია
 1942 წელს ამერიკულ გემოსაშენ „კაიზერში“ პორტლენდში მშენობამდებებმა ერთ კვირაში ააგეს 10 ათასი ტონა წყალმცვის, მშრალტყვირთმობი, რომელიც გემთმშენებლობის ყველა რეკორდს გადააჭარბებს (მშვიდობიანობისას მტაცებს სამუშაოს წელიწადი დასჭირდებოდა). გემთმშენებლებს სოსწრაფისათვის ხარახში არ შეუწირავთ, — „რობერტ პორი“ მშვიდობიანად მიადნია სრულდღოვანებას და 21 წელი იცოვებდა. 1963 წელს იგი ჯართად დაჭრეს.

სახელწოდება — ABPOA
დაბადების წელი — 1900
კლასი — პირველი რანგის კრეისერი
ხომალდის სიგრძე — 126,7 მეტრი
სიგანე — 16,8 მეტრი
სატორპედო აპარატთა რაოდენობა — 3
ეკიპაჟი — 570 მეზღვაური
გვერდითი ქვემეხის ფუჭი გასროლა ზამთრის სასახლის იერიშის ნიშანი იყო — 1.
მუდმივი მიწების ადგილი — სანქტ-პეტერბურგი პეტროგრადის სანაპირო

კრეისერი „აურორა“ ისტორიაში შეიქმნა როგორც სოციალისტური რევოლუციის დამწყები, საბრძოლო ნაილობა კი ხომალდმა რუსეთ-იაპონიის ომის დროს მიიღო (რუსები ამ ომში სასტიკად დამარცხდნენ). გემისაშენიან ნაბიჯების შემდეგ „აურორა“ (სხელი გემი აფრიკის ფრეგატის „აურორა“ პატენსაცხად დაერქვა, ამ ფრეგატმა სხელი გაითქვა კამბატკის ღაცვისას 1854 წელს), შორეული ადმისავლიისაგან გვე-

მართა, შემდეგ კი გარდემარინია და კაღვტა სასწავლო ხომალდის მუვალეობას ასრულებდა. ბოლოს კი „აურორას“ მეზღვაურებმა რევოლუციაში მონაწილეობა გადაწყვიტეს და კრეისერმაკ ის ცნობილი, მართლაც რომ ფუჭი ზღვაში დააქუსა. სამაბული ომის დროს „აურორა“ ლენინგრადს იცავდა, შემდეგ კი კვლავ სასწავლო, ნაბიშოვის სახელობის სასწავლებლის ხომალდად ითვლებოდა. დღეს კრეისერი „აურორა“

სამხედრო-საზღვაო მუზეუმის ფილიალის სამაყო სახელს ატარებს. 2002 წელს ხომალდი საზღვაო ისტორიული ხომალდების ასოციაციაში მიიღეს (მასში სხვადასხვა ქვეყნის 90 ხომალდთა გაწევრებული). პოსტსაბჭოური სერტცემი კი მას კვლავ ძველი, შექმნარევე რეპუტაციით იცნობენ. „აურორა“ კი თვლელს ისევ ამ ადგილას, სადაც 90 წელს წინ ადგა და არავენ იცის, რას ელოდება.

სახელწოდება — Constitution
 დაბადების წელი — 1797
 კლასი — ფრეგატი
 სიგრძე — 53,4 მეტრი
 სიგანე — 13,4 მეტრი
 წყალწყვა — 2200 ტონა
 ეკიპაჟი — 450 მეზღვაური
 მუდმივი მინერის ადგილი —
 ბოსტონი, აშშ

იმ უძველეს ხომალდებს შორის, რომლებიც მეორე სიცოცხლეს აგრძელებენ, ყველაზე ხანდაზმულია ამერიკული ფრეგატი „კონსტიტუცია“. ამერიკელი ისტორიკოსები ამაყად ამტკიცებენ, რომ იმ დროს ფრეგატის შშენელობაზე დახარჯული თანხა თანამედროვე ავიამხიდის ღირებულებას უდრისო. ხომალდი კარი-

ბისა და ხმელთაშუა ზღვებში მთიარეზე მკობრებთან საბრძოლველად ააგეს. გარდა ამისა, მან 1812 წელს კანადის ნაპირებთან ბრიტანელების წინააღმდეგ ომში მონაწილეობაც მოასწრო. ინგლისელი მეზღვაურები გააოცა ფრეგატის პორტის სიმყარემ, მათზე ინგლისელების ნასროლი ჭურვები ისე სხლტებოდა, როგორც

ბარდის მარცვლები კელიდან („კონსტიტუცია“ აგებული იყო უმტკიცესი თეთრი მუხის ხისაგან, გვერდების სისქე კი 50 სანტიმეტრი იყო). ამერიკულმა ფრეგატმა ამ ბრძოლაში რამდენიმე ინგლისური ხომალდი დაამარცხა, მაგრამ სამშობლოში დაბრუნებისას ვაირკვა, რომ არც მას ადგა კარგი დღე და შეკოვრას საჭიროებდა. რა თქმა უნდა, გამორჩენილი ჭკვიანები, რომლებმაც ამერიკის საამაყო ხომალდის საშუალებით დაშლის წინააღმდეგ წამოაყენეს გადაწყვედა კიდევ, მაგრამ ყველასაგან მოულოდნელად „კონსტიტუციას“ მხსნელი – პეტი ჰოლმსი გამოჩნდა, რომელმაც გმირ ხომალდს პოემა უძღვნა. პიეზამი დეიბარეზად იმოქმედა იმ ცივი გონების ადამიანებზე, რომლებმაც სასიკვდილო განაჩენი გამოუტანეს ხომალდს და „კონსტიტუცია“ გადაარჩა. მაღალი კაპიტალურად შეაკეთეს, რის შემდეგაც შშვიდად გაემართა დედამიწის გარშემო მოგზაურობაში (1849 წელს ნეაპოლის ნავსადგურში ყოფნისას მას რომის პაპი პიუს IX ესტუმრა. ამბობენ, რომ ეს იყო პონტიფიკის პირველი ვიზიტი ამერიკის ტერიტორიაზე). შემდეგ, როგორც წესია, ფრეგატი დიდხანს ასრულებდა სასწაულ ხომალდის მოვალეობას. შემდეგ კვლავ შეასრულა დედამიწის გარშემო სამწლიანი მოგზაურობა და ბოლოს დასავენებლად ბოსტონის ნავსადგურში ჩაუყვარა დღეს. „კონსტიტუციას“ დღესაც შეუძლია ძველი დიდება გაისხენოს და დაზღვაში გავიდეს. საზეიმო დღეებში ფრეგატი რეიდზე გადის ხელზე.

სწრაფვალ კლიპერ „კატი სარკ“-ს ხმაზე სასაეს უწოდებენ, რადგან მართლაც ჩაის სავიად აავეს. ინგლისელების საყვარელი სასმელი ჩაი, სანამ ჩინოიდან ბრიტანეთის კუნძულებამდე მიიტანდნენ, გზაში ხშირად ფუჭდებოდა და ისეთ ხიმალებს, როგორც „კატი სარკი“ იყო, მოგზაურობის დროის შექცევება ეკლავოდა. როგორც კი ხიმალი გემისასმინად წვალში ჩაუშვეს, ცრუბორსუმუნე მუსხვარუბის პირველი გადაიწერეს. — ხიმაღის გრძნულის სახელი ერქვა. მართალია, გრძნული რობერტ ბერნსის პოემის პერსონაჟი იყო, მაგრამ ეს არგუმენტი ძველი გამოცდილი მუსხვარუბის დასამშვიდებლად არ გამოდგებოდა. მათ კარგად ფილნენ, რომ ზღვას ხუმრობა არ უცვარდა სადენიეროდ, ზღვის მღლების შიში და იე წინათერმინობა არ გამართოდა, — „კატი სარკი“ ღირსეულად შეიკურა აფროსანია საქაროში და არც ერთი ხიმალი არ

გაუშვია წინ, ორთქლის გემებსაც კი უკან იტოვებდა. მრავალი წლის განმავლობაში უსლებდა იგი შტორბებს და გრივლებს მშობლიური ინგლისის სამსახურში, ხოლო როცა 1922 წელს მისი „საქენსიოდ“ ჩამოწერა გადაწვდა, საყვარელი გემის გამოსახულებად და გადასარჩინად თითქმის მთელი ინგლისი დღეა ფენზე. 1956 წელს „კატი სარკი“ შესანარჩუნებელი საზოგადოებად კი შეიქმნა. ხიმალი შეაკეთეს, გრინიონში მშრალ ღოში დააყენეს და მუზეუმად გადააქციეს, სადაც ძველი გემების ცხვირების დამამშვერებელი ნაირ-ნაირი ქნდაცხვავა გამოფენილი.

სახელი — Cutty Sark
დაბადების წელი — 1869
კლასი — კლიპერი (სწრაფვალ სა-
მანიაინი იალქნიანი ხომალი)
ხომაღლის სიგრძე — 67 მეტრი
სიგანე — 6 მეტრი
აფრათა ფართობი — 2973 კვ მეტრი
ღღეების რაოდენობა, რომლის დროსაც
„კატი სარკი“ სიღნეიდან „მაუღის
მარშრუტი“ ინგლისამდე ჩავიდა — 67
მუღმევი მინერის ადგილი — გრინვიჩი,
ლონდონი

სახელწოდება — Vasa
 დაბადების წელი — 1628
 კლასი — სამეფო სამფრეო გემი
 სიგრძე — 69 მეტრი
 სიგანე — 17 მეტრი
 აფრიათა საერთო ფართობი — დაახლოებით 1200 კვ. მეტრი
 მშენებლობისას გამოყენებული მუხის ხეის რაოდენობა — 1000-მდე
 კოორპის წონა — 130 ტონა
 შეიარაღების საერთო წონა — 800 ტ.
 ცხოველითა ფრფურები — 35
 ნიღბები — 74
 მუომართა და რანდათა ფრფურები — 87
 გროტეტკალური ფრფურები — 71
 პურალდეკური ფრფურები — 8
 მუამფი მონერის ადგილი — კუნძული
 ოურგორფერი, სტოკჰოლმი

შვედეთის მეფე გუსტავ II ადოლფი ისეთი გემის აგებაზე ოცნებობდა, რომელიც შუიით გულს გაუხსნებდა ევროპელ მონარქებს. ოცნების განსახორციელებლად მეფემ საუკეთესო პოლანდიელი მუხამღლები დაიბრავა. მთავად სამუშაოდ, ჰორგველი მეფე გუსტავ მეორე ადოლფი გემიშენებლობის „საკუთესი თეორეტიკოსი“ აღმოჩნდა. იგი ვერ ხომადღის დაბრეეტებაში ჩარეა, შუედეე კი მის მშენებლობას ხელმძღვანელობდა. გემიშენებლებმა წინადადებება ვერ გაუწიეს მონარქის „პრინციპლს“. შუედ მონარქს ხომადღის გარეგნული გაფორმება და შეიარაღება უფრო ანტერესებდა, ვიდრე მისი ძირითადი დანიშნულება, ამიტომ მოსაწყენი გამოთვლები მისთვის საინტერესო არ იყო. ბოლოს და ბოლოს, სამეფო ხომადღი „ვასა“ გემისაშენიდან წყალში ჩაუშვეს. იგი თავიდან ბოლომდე შეესატყვისებდა მონარქის გემიშენებას და როცა 1628 წლის 10 აგვისტოს საფლავამანი გემი საზოგადოებას წარუდგინეს, მოულოდნელად ქარი ამოგარდა, „ვასა“ გვერდზე გადაიხარა, გადაბრუნდა და ჩაიძრა. სახელწიროდ, მუხღვაურთა უმეტესობა გადარჩა. მათ ხომადღის ჩაბრეამდე მოასწრეს წყალში გადახტობა (გამოცილი მუხღვაურები წინასწარ იფრენ მზად). საყენ ისაა, რომ გუსტავ II ადოლფმა, პეტრე პრევილიდან განსხვავებით, გემიშენებლობას არაფერი იცოდა. მან მშენებლების უბრძანა ხომადღზე ორჯერ მეტი რაოდენობის ზარბაზნი დევეტებინათ, ვიდრე საჭირო იყო. გარდა ამისა, გემი უამრავი პრინციპის სეკულბტური იყო დასვენებული, ხომადღის კო-

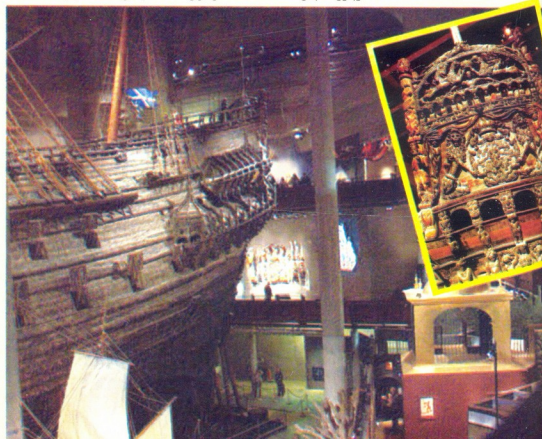
რპუსი კი, მეფისავე სურვილით, ვერწი და გრძელი ვაკეტეს, აქილა სწრაფად იცურებდა.

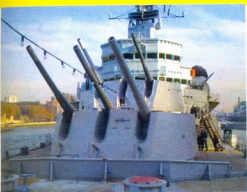
გემის ჩაბრეიდან სამი დღის შუედეე გამოჩნდა ერთი ინგლისელი, რომელმაც რაღაც სასწაულით ჩაბრეული ხომადღი ფსკერზე ვერტიკალურად დააგნა. 1664 წელს ფსკერიდან 50 ქვეების ამოტანაც მოახერხეს, „ვასას“ გადარჩენის საფინანსო აკიროლი კი მოგვიანებით, 1964 წელს გაისმა, — გემი 32 მეტრი სიღრმედან პრინციპების მუშეობით ამოიღეს.

ხომადღში მრავალი საინტერესო რამ

აღმოჩნდა, — ჩაბრეულ მუხღვაურთა ჩონჩხები, მათი პირადი ნივთები, საბრძოლო იარაღი, ზანღლები და, რა თქმა უნდა, პრინციპის სეკულბტურები.

დღეს „სამეფო ფლავამანი“ „ვასა“ კუნძულ ოურგორფენზე მუხეუნში დგას. სამწაუროდ, ხომადღზე ასეაა არ შეიძლება, რადგან სახიფათოა როგორც ტურისტებისთვის, ასევე საფლავამანი გემისთვის. მუხედეად ამისა, „ვასას“ ცველებზე მეტი დამთვალერებული ჰყავს, რადგან იგი XVII საუკუნის ერთადერთი გადარჩენილი ხომადღია მთელ მუდელოში.

სახელწოდება — Belfast
დაბადების წელი — 1936
ლასი — კრეისერი
სიგრძე — 187 მეტრი
სიგანე — 21 მეტრი
მაქსიმალური სიჩქარე — 32 კვანძი (58 კმ/სთ)
გემბანთა რაოდენობა — 7
ეკიპაჟი — 950 მეზღვაური
მუდმივი მინერის ადგილი — ლონდონი

ბრიტანულმა ხომალდმა „კელვასტმა“ სახელი გაითქვა მეორე მსოფლიო ომში. სწორედ ის მონაწილეობდა 1943 წელს ბრძოლაში, რომლის დროსაც ფაშისტური კრეისერი „შარნორსტი“ ჩაიძრა. „კელვასტმა“ ბრიტანეთში წელსინის Victory-ის შემდეგ მეორე გემია, რომელმაც კაპიტლზეა შექმნასული. ლონდონში ჩასული ტურისტები კრეისერს 1971 წლიდან ათვალიერებენ. უზარმაზარი ხომალდი თავისი რთული და მრავალფეროვანი სისტემებით ახლა სამეფო სამხედრო-სახლავო ფლოტის მეორე მუზეუმად ქცეულია. ხომალდის შიგნით ომისდროინდელი აღმოსავლეთი შტაბინჟინი, რისი წყალობაც დამოუკიდებლობის მუქობათი განიცადონ მეოცე საუკუნის სამხელი და ახვე დროს ეპირული ეპიქა.

ხომალდი „ფინეთის გედი“ სინამდვილეში ფრანგული წარმოშობისაა. ფინეთს 1930 წელს შეესყდა და სასწავლო გემად გადაკეთდა. „კელვასტს“ განისწავლა და აღიზარდა რამდენიმე ათასი კურსანტი. გარდა ამისა, მას მეორე ბაზა იყენებდნენ წყალქვეშა ნავებისა და სტორბელი კატარღებისათვის. „ფინეთის გედი“ ზღაპრულად მშენიერია, ისევე როგორც ქალქ ტურკუმში მის გვერდით მდგარი სანაპირო აფრიანი ხომალდი Signy-ი.

სახელწოდება — Suomen Joutsen (ფინეთის გედი)
დაბადების წელი — 1902
კლასი — ფრეგატტი
სიგრძე — 84,3 მეტრი
სიგანე — 12,2 მეტრი
აფრიათა ფართობი — 2200 კვ. მეტრი
ეკიპაჟი — 27 მეზღვაური
მუდმივი მინერის ადგილი — ტურკუ, ფინეთი

ბუილქროვის მარაღი

გერმანული ბლიცკრიგის (ელვისებური ომი) სტრატეგია ფაშისტების ხელისუფლებაში მოსვლისთანავე შეიცვალა. იგი მობილური ჯარების შესაძლებლობების ამომწურავად გამოყენებას დაეყრდნო. მათ შორის მონინალმდევის დაცვის სისტემების გასარღვევად მონოდებულ მოტორიზებულ და საჰაერო-სადესანტო ნაწილებს მიენიჭა პრიორიტეტი. გერმანულმა ჯარებმა ესმოდათ, რომ გამორჩეულ სამხედრო შენარებებს მათთვის სპეციალურად განკუთვნილი თანამედროვე იარაღი ესაჭიროებოდათ და სათანადო ღონისძიებები გაატარეს. ესპანეთის სამოქალაქო ომი ორივე მებრძოლს მხარისათვის ახალი, თანამედროვე ტექნიკის გამოსაცდელ პოლიგონად იქცა.

ვერმახტის შუიარლების სამმართველო უმაღლეს მთავარსარდლობას ჯერ კიდევ 1936 წელს წარუდგინა თანამედროვე გერმანული პისტოლეთ-ტყვიამფრქვევების მდომარეობისა და პერსპექტივის შემცველი მოხსენება, რომელშიც განხილული იყო ტექნიკური სახეობის ჯარებში და ნაწილობრივ ქვეითთა მიერ ამ იარაღის გამოყენების ეფექტურობა. მოხსენებას სათანადო დასკვნები და რეკომენდაციები ახლდა თან.

სატანკო და მოტორიზებული ჯარების შტაბმა ეს რეკომენდაციები გაითვალისწინა და ტანკებისა და ჯავშანტრანსპორტირების ეკიპაჟებისათვის ისეთი ინდივიდუალური ავტომატური იარაღის შექმნის საკითხი დააყენა, რომელსაც ეკიპაჟის წევრები ექსტრემალურ სიტუაციაში თავდასაცავად გამოიყენებდნენ. მკვლერ ფურტის საიარაღო ქარხანა ERMA-ს დირექტორმა, დოქტორმა ბერტოლდ

პაიპელმა შეკვეთილი იარაღის კონსტრუქციებზე მუშაობა დაიწყო. მან ამოსავალ ვარიანტად ამავე ფირმის შედარებით ადრინდელი მოდელი „ფოლმერ ერმა“ — EMP-1 გამოიყენა, რამაც მისი კონსტრუქციის ზოგიერთი ელემენტის არსებობა განაპირობა.

ამოსავლად მიწნულ იქნა ეკიპაჟების მიერ იარაღის გამოყენების სპეციფიკა, რომლის დროსაც სრულა მოულოდნელი, შემთხვევითი ხასიათისა. ახალ კონსტრუქციაში პირველად გამოიყენეს დასაკეცი კონდაზი, ლულას კი გარსაცმი მოაშორეს. დასატყენი საკეტის სახეული მარჯვნიდან მარცხენა მხარეს გადაიტანეს. ლულაზე განჩნა კაუჭის შესვლის სპეციალური მოწყობილობა, რომლითაც იარაღი საომარი ბლიკის კედელზე მყარად მაგრდებოდა.

ამ იარაღის ერთ-ერთი ძირითადი თავისებურება მისი წარმოების მართლაც და რეველუციური ტექნოლოგია იყო,

რომლის დროსაც ძირითადი ნაწილების დამზადება არა ტრადიციულად ჩარხებზე, არამედ ახალი მეთოდით, ცივი შტამპითი ხელობა. ამან მწარმოებელს პროდუქციის თვითღირებულების შემცირების საშუალება მისცა. ამან განაპირობა ის, რომ გერმანულმა პირველებმა შექმნეს პისტოლეთ-ტყვიამფრქვევის ისეთი კონსტრუქცია, რომელმაც უშუალო გავლენა მოახდინა ზოგადად ამ იარაღის შემდგომი განვითარების საქმეში.

ახალი სისტემის 9-მილიმეტრის პისტოლეთ-ტყვიამფრქვევი, რომელმაც სახელწოდება ERMA EMP-36-ი მიიღო, შეზღუდულ გარემოში ჯავშანმანქანებიდან და სატრანსპორტო საშუალებებიდან სასროლად განკუთვნილი (200 მეტრის მანძილზე) საბრძოლო იარაღი იყო. პისტოლეთ-ტყვიამფრქვევი შედგებოდა ჩამკეტ-კოლოფიანი ლულისაგან, საცემქანობიანი საკეტისაგან, რომელიც უკან დამბურუნებელი მექანიზმის ნაწილებთან იყო შეერთებული (მოძრავი სისტემა), კონდაზის სახეულიდან, დასაკეცი კონდაზისაგან, სახსლბეტი მექანიზმის კოლოფისაგან და მჭიდისაგან. საერთო გაბარიტების შე-

ცირების მიზნით გამოყენებული ორიგინალური დასაკეცი კონდახი იარაღის სიგრძეს 831 მილიმეტრიდან (გამოლილი კონდახი) 620 მილიმეტრამდე (დაკეცილი კონდახი) ამცირებდა. რაც მთავარია, მჭიდის მოსარგებას ადვილმა, ქვემოთ, ლულის მიმართ ვერტიკალურად გადაინაცვლა (ონდავ მარცხნივ გადახრილი), რამაც საბოლოოდ აღმოფხვრა გერმანული პისტოლეტ-ტყვიამურქვევების თანდაყოლილი ურყოფითი თვისება, რაც მჭიდის გვერდულ მორგებას ახლდა. მჭიდის ვერტიკალურმა მდგომარეობამ სიმძიმის ცენტრი იარაღის სიმეტრიის სიბრტყეში გადაიტანა, რამაც გააუმჯობესა სროლის მიერ იარაღის გრძელი, შეუწყვეტელი ჯვრით სროლისას. კონსტრუქტორებმა პისტოლეტ-ტყვიამურქვევ ERMA EMP-36-ისათვის დაამუშავეს ახალი 32 ვაზნის ტყვიების კოლოფისები მჭიდი, რომელიც მანამდე არსებული სტანდარტული MP.28-ის მჭიდისგან თვისებრივად განსხვავდებოდა... იარაღის ავტომატიკა თავისუფალი საკეტის უკუსვლის პრინციპით მუშაობდა. დამცველის ფუნქციას ასრულებდა საკეტის კოლოფზე გაკლებული განივი ნაწვევი, რომელშიც თავსდება დამცველის სახელური, მისი უკადრესად უკან დაწეული მდგომარეობისას.

ERMA EMP-36-ის უკან დამბარუნებელ-საცემში ზამპარა, მიზანმიმართულ ტელეკოპურ მელში იყო მოთავსებული. დამცემის ღეროს არხში თავსდებოდა ბუფერული ზამპარა, რომელიც დიდი მასით გამორჩეული მოძრავი ნაწილების (საკეტი, საცემი, უკან დასაბრუნებელი მექანიზმი 738 გ) ერთობლიობაში ავტომატიკის გრძელი სვლით და გასროლისას თავისუფალი საკეტის უკუსრიალის (რომლის დროსაც კავსულაზე დარტყმა მანამდე ხდებოდა, სანამ საკეტი წინ მიწვევას მოასწრებდა) სროლის ტემპს წუთში 350-400-მდე ანელებდა. ახალი

მოხელი იმითაც გამოირჩეოდა, რომ გასწვნილად მისი დაშლა-აწყობა გაცილებით მარტივი იყო, ვიდრე მისი წინამორბედისა. ესპანეთის სამოქალაქო ომამოვლილმა ERMA-36-მა ვერ დაკმაყოფილა ვერმანების მოტორიზებული ჯარების სარდლობა და იარაღის კონსტრუქტორებს მისი გაუმჯობესება მოსთხოვეს, რის საპასუხოდაც ფირმის წამყვანმა მეთარადებმა პაიპელმა და ფოლმერმა პისტოლეტ-ტყვიამურქვევ ERMA-36-ის კონსტრუქციამ ცვლილებები და შესწორება შეიტანეს. ახალმა იარაღმა ინდექსი MP.38 მიიღო. იგი შეიარაღებაში ოფიციალურად 1938 წლის 29 ივნისიდან არიყვება. მისი ექსპლუატაციის პირველი წესდება იმავე წლის 2 ავისტოს დაიბეჭდა.

ახალი მოდელის MP.38 შემდეგი ძირითადი დეტალებისგან, კვანძებისა და მექანიზმებისგან შედგებოდა: ლულა საკეტი კოლოფით; საკეტისაგან, ტელეკოპურ მელში მოთავსებული უკან დასაბრუნებელი საცემი ზამპარისაგან და საცემისგან; კონდახის სახელურისგან, სახს-

ლეთი კოლოფისაგან, დასაკეცი კონდახისაგან; მჭიდისა და სამიზნე მოწყობილობებისაგან. MP.38-ის ავტომატიკა თავისუფალი საკეტის უკუსვლის პრინციპით მუშაობდა. იმის გამო, რომ დამტაკული საკეტი კოლოფი მექანიკურად არასაკმარისად მყარი იყო, ახალი იარაღის შემქმნელი კონსტრუქტორები ძირითადი დეტალების ტრადიციულად დაამუშავების მეთოდებს დაუბრუნდნენ. ამ ფაქტმა კვლავ აამძლავა პროექციის თვითღირებულება, რამაც შეიარაღები აიძულა ავტომატ-პისტოლეტის კონსტრუქციის გამარტივების ხარჯზე შეეცდინებინათ მისი წარმოების ხარჯები, რისთვისაც ახალი მასალები გამოიყენეს, — გააკეთეს პლასტმასის კონდახის თაი და ალუმინის პისტოლეტის სახელურის ჩარჩო. სამიზნეული მოწყობილობა იგივე დარჩა, რომელსაც მუდმივი (100 მ) და ვასაშლელი (200 მ) რეჟიმი ჰქონდა. ყველაზე მეტი ცვლილება საცემ-სახსლუმამ მექანიზმმა განიცადა. ახლის მხოლოდ შეუწყვეტელ სროლაზე იყო გათვლილი. სროლის დაბაღმა, იფეალურ-

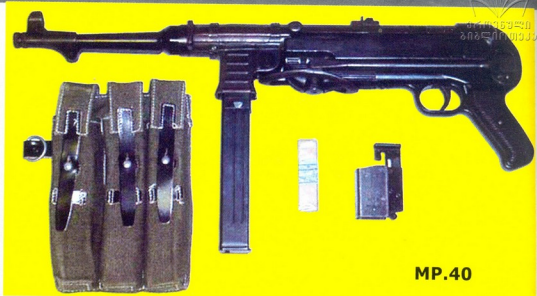

MP.38

თან მახლეობულმა ტემპმა, ტყვიის სასურველ მიჯრილობასთან ერთად კარგად გაყვრილდნენ მეომარს სასხლეტზე თითის ოდნავი დაჭრით თითო ტყვიის გასროლის საშუალება მისცა, რამაც იარაღის წარმოება მნიშვნელოვნად გაამარტივა. გარდა ამისა, სროლის ტემპის შეზღუდვამ კიდევ უფრო ააძლიერა ახალი პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევის მიზანში მოხვედრების ალბათობა და გრძელი ჯვრებით სროლის ტყვიათა მიჯრილობა, მაგრამ საბრძოლო მახასიათებლების ამაღლებასთან ერთად, სროლის რეჟიმის შენელებამ უარყოფითი შედეგი გამოიღო, - მისი ავტომატიკის მოძრავ ნაწილები, განსაკუთრებით არასწორად დასაყრდენებში (სინვის დროს), შეუფერხებლად ვერ მუშაობენ, თუმცა გერმანელებმა ეს მოვლენებით, სტანდინარტული ვარდის გათვალისწინებით. 1941 წლიდან მეორე მსოფლიო ომის დამთავრებამდე იარაღზე კოდი აიფ იყო ამოტვიფრული. უფრო ადრე კი, 1938 წელს, ფირმა ERMA-მ ამ იარაღის წარმოება ტანკისტებისა და მეფლანტებისათვის დაიწყო, მათ როგს მაღელ სასხლეტოვანი ჯარების ოცუგული მეთაურებზე მიემართნენ. ასე გახდა MP-38 გერმანიის შეიარაღებული ჯარების სამტრე პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი. მისმა საპოლიციონო გამოცდებმა წარმატებით ჩაიარა, თუმცა აღინიშნა კონსტრუქციული დანაკარგები და წარმოიღო ნაკლოვანებებიც. მსოფლიო წარმოებაში ეს მეორე მსოფლიო ომის დაწყების დღეს, 1939 წლის 1-ელ სექტემბერს ჩაუშვეს. ამ დროისთვის გერმანელებს მხოლოდ 8772 პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი MP-38 ჰქონდა.

პოლიციის წინააღმდეგ ომში კიდევ ერთხელ დამტკიცდა პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევით შეიარაღებული სასხლეტო მფრთხილების უპირატესობა. ახალი იარაღი ეფექტიანად გამოიყენებოდა საცივიტურ სამხედრო მოქმედებებში. მათ შორის ტყიანი და ჭაობიანი აფეთქებები, ბუჩქნარისა და შამბარების, მთავარი ამ დანამატზე, ქვალაქების ქუჩებში ბრძოლისას, საგანგებო ქვედანაყოფების მიერ, მტრის ზურგში ღრმა რიგების დროს; ხოლო პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევებით შეიარაღებული მობრთვებული ჯარები და მფლანტე-პარაშუტისტები კომპაქტურ იარაღს მარჯვედ ხმარობდნენ, რაც სრულიად შეუძლებელი იქნებოდა დიდი, საკმაოდ მძიმე ხელის ტყვიამფრქვევებით ან გრძელი, მჭიდროდ შემაზანებით რომ ყოფილიყვნენ შეიარაღებული. იმ დროისათვის MP-38 მოწინავე, სრულიყოფილ იარაღად ითვლებოდა და ვერმანების ტაქტიკურ-ტექნიკურ მოთხოვნებს თითქმის მთლიანად აკმაყოფილებდა. როგორც ყოველთვის შეისწავლეს MP-38-ის ბრძოლაში გამოყენების შესაძლებლობები, დაადგინეს მისი სროლის შედარებით რაციონალური წესები. ახალი იარაღი

ველაზე ეფექტიანად ანადგურებდა მოწინააღმდეგის პატარა ჯგუფებს, როცა მოკლე ჯვრებით (3-5 გასროლა) სროლის ხერხს იყენებდნენ. მიზანში მოხვედრების კოეფიციენტი მაღალი იყო, 50-100 მეტრ მანძილზე. ეს მონაცემები განსაკუთრებით ხელსაყრელი იყო შეტევებისა და კონტრშეტევების დროს. 100 მეტრზე უფრო შორ მანძილზე მიზანშეწონილი იყო თითო ტყვიის დამიზნებული სროლა, ხოლო მოწინააღმდეგისთან უშუალო შეხებისას, ესე იგი ორმოცდაათ მეტრზე ნაკლებ მანძილზე, მოკლე ჯვრებით სროლა დაუზიზნებლად იძლეოდა შედეგს, განსაკუთრებით სანგრების, ნავიბოებისა და სხვა დახშული სივრცის „აგწმენდის“ დროს.

გარდა ზემოაღნიშნული ნაკლოვანებებისა, ჩვენს ნაჭებ პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევს პოლიციის კომანდისას რამდენიმე მნიშვნელოვანი ნაკლიც აღმოაჩნდა, - ექსპლუატაციის დროს არასაკმარისად უსაფრთხო იყო. იარაღი ხშირად თვითონ ისროდა მიწაზე დავარდნისას, რამდენიმე მაგაზინისას, ვადასტომისას, რაც პრობლემებს უქმნიდა მფლანტეებსა და ჯავშანმანქანების ეკიპაჟებს.

გარდა ამისა, ავტომატიკის დეტალების ტალახით ან მტვრით დაბინძურებისას იარაღი ხშირად თავის ფუნქციას ვერ ასრულებდა. არ გამაართლა მჭიდროდ, სროლის მიწოდებელი ზამბარც მტვრით ოდნავი დავარდნისას თავის მოვალეობას ვერ ასრულებდა. მიუხედავად ექსპერიმენტებისა (სწორი მძლეობის ზამბარა, მჭიდრო ტყვიადობის უზრუნველყოფა), გერმანელებმა შეიარაღებება მანც ვერ მოახერხეს მისი გაუმჯობესება. ამის მიზეზი იყო მჭიდროდ ცეცხლის პროექტირებისას დაუმუშავებელი შეცდომა, რომლის გამოისწორებაც იარაღის კონსტრუქციის მთლიანი შეცვლის გარეშე შეუძლებელი იყო.

გარდა ამისა, მჭიდროდ ოფიციალურად გამოცხადებულ ტყვიადობას პრაქტიკულად არსად არ იცადენენ, რადგან ბოლომდე გასროლილი მჭიდი სროლას აფერხებდა. ასეთ შემთხვევებში მეომრებს მჭიდროდ მხ-

ოლოდ 27 ვაზით გატყევა ერჩივნათ. ამ ნაკლოვანებებმა და პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევებზე მუდმივად მზარდმა მოთხოვნებმა კონსტრუქტორები აიძულა, გაეუმჯობესებინათ იარაღის კონსტრუქცია, გაემატებინათ იგი თვითიღებულების შეტვირების მიზნით. ყოველივე ზემოთქმული განხილვებიდან ახალ ავტომატში, რომელმაც ინდექსი MP.38/40 მიიღო. იარაღის წარმოების გასააფხვლად გერმანელებმა ტექნოლოგებმა საბოლოოდ უარყვეს დეტალების მექანიკური დამუშავება და MP 38/40-ის კეთება მოწინავე ტექნოლოგიების გამოყენებით დაიწვეს. ფართოდ გამოიყენეს შტამპურ-მდელები, ლითონის გავიშვითა და ზუსტი შედეგების მეთოდები, რამაც მათ არა მარტო ძვირად ღირებული მალალარისისი-ვანი ფოლადის უფრო აფთხი, ნახშირბადებით შეცვლის საშუალება მისცა, არამედ დეტალების მექანიკურ დამუშავებაზე უარი ათქმინა.

მოწინავე ტექნოლოგიების გამოყენებამ და პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევის კონსტრუქციის გამარტივებამ არასაიარაღო მანქანომშენებელ ფირმებს, რომელთაც საცვალოდ ტექნიკური მოწყობლობები გამოცდილებას არ ჰქონდათ, იარაღის ნაწილებისა და ცალკეული კვანძის საშუალება მისცა.

რით განსხვავდებოდა მოდიფიცირებული MP-40, MP-38-ისა და MP.38/40-ისა.

1. პისტოლეტის სახელურის ალუმინის ჩარჩო, რომელიც ახლად დამატებით ჩარჩოვებულ მუდმივად მოთხოვნილ ფოლადის დამშტამპული სახელური;
2. საცემი კოლოფის კორპუსი, ნაკვდა ფრეზირებულიან, სწორხედაპირიანი შეიცვალა, რომელსაც ოთხი გრძივად ამოკვეთილი ზოლი მიჰყვებოდა, რაც საცემის მუშა დეტალებიდან მუჭვის მოშორებას ეწასურებოდა. თავის მხრივ, ამან იარაღის ავტომატიკის მუშაობაზე დადებითი ზეგავლენა მოახდინა;
3. მჭიდროდ მიმდების კორპუსის სწორი

ზედაბრი შეიქცევა ამოკეცილით;

4. უკან დამპარუნებელ-საცემი ზამბარის ტელეკოპირი მიღის შუალი გაჭიმვის მეთოდით მზადდება (გამარტავების მიზნით);

5. დაინერგა დამცველის ფეისტორიანი დატრენვის ორნაწილიანი სახელურები;

6. ლულის საყრდენი შტამპებით მზადდება. თავიდან ლითონისგან, შემდეგ კი პლასტმასი გამოიყენეს.

ამგვარად, ხანგრძლივი ძიების შედეგად, გერმანელმა შექმნეს შედარებით მარტივი კონსტრუქციის პისტოლეტ-ტყვიამურქვევი, რომელიც არა მარტო დიდი სიმტკიცითა და მოძრავი ნაწილების გამოძლიებით გამოირჩეოდა, არამედ სხვა თვისებებითაც ადივილი იყო მისი დამლა-აწყო-სა სავლე პირობებში და გამოყენება სრბოლისას, თუმცა ლულის გარსაცმის მოშორებამ სირთულეები მაინც წარმოშვა. ინტენსიური ცეცხლისას ლულა ისე სურდებოდა, რომ შეავტომატები იძლეული იყვნენ ხელთათმანები ეხმარათ.

ფირმა ERMA-სთან ერთად MP-40-ის წარმოება ვერბოს ერთ-ერთმა ყველაზე მოწინავე ფირმამ Steyr-Daimler-Puch-მაც გააჩინა. ამ საწარმოს იმ დროისათვის საუკეთესო ტექნიკური ბაზა ჰქონდა, ჰყავდა მაღალპროფესიული დიზნის ტუ-

ჩნიკური პერსონალი. საწარმოს ლაბორატორიებში შესასვლელი იყო სამცენებრო გამოკვლევების ნატარება. ომის წლებში Steyr-მა ძველი აიარაღის მოდერნიზაციის გზით ახალი პერსპექტიული პისტოლეტ-ტყვიამურქვევის კონსტრუქციის დამუშავება დაიწყო, რომელმაც თავდაპირველად კოდი „660“ მიიღო, შემდეგ კი კოდი „bnz“-ი.

1940 წლის დასაწყისში MP-40 პირადი აიარაღის სახით დაურეგისტრირებლად ვარაუბს, კავალერიისთვის, სატრანსპორტო საშუალებების მძღოლებს, ტანკისტებს, შტაბის ოფიცერებსა და ვერმანტის ზოგ სხვა ნაწილებს. იმავე წელს შემოიღეს ამ აიარაღის საბრძოლო კომპლექტის სტანდარტები: მექანიზმულ შენარჩუნებს, ჯავშნინამქანათა ოცულებსა და საკავალერიო ნაწილებს ჰქონდათ „პარაბელუმის“ 9-მილიმეტრიანი 1536 ვაზნა. მათგან მანქანაში უნდა ყოფილიყო 1024 ვაზნა, მსუბუქ კოლინაში 256, დღვიზის სატრანსპორტო კოლინაში 256. დანარჩენი ქვედაწყობების საბრძოლო კომპლექტს 768 ვაზნა შეადგენდა (1942 წლიდან შემცირდა 690-მდე). აქედან შეავტომატეს ჰქონდა 192 ვაზნა (ცეცხი მჭიდვი), საბრძოლო აღაღის ოთხივალა – 320, მსუბუქ კოლინას – 128, დღვიზის სატრანსპორტო კოლინას კი 50 ვაზნა. უშუალოდ მხროლელს ეკუთვნოდა ბრეზენტის ორი

სამჭიდვე ჩანთა, რომელთაგან თითო საბი მჭიდვის ტყვიადობისა იყო.

პისტოლეტ-ტყვიამურქვევი MP-40 ერთ-ერთი ყველაზე მასობრივი აიარაღია იმ აღჭურვილობათა შორის, რომელიც მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში გერმანია ვერმანტის ვარაუბს ჰქონდათ. საბჭოთა დაზვერვის მონაცემებზე დაყრდნობით, 1940-1945 წლებში გერმანიისა და ვერბოს სხვა ტყვეების სათადად ჰარხნებდა ერთ მილიონზე მეტი MP-40 დააწარმა.

ამ აიარაღის დირსებებს არა მარტო ვერმანტელი, მათი მოწინააღმდეგეებაც ადაინტენჩენ. მაგალითად, წითელი არმიის მოავარი საარტილერიო სამმართველოს მერ 1943 წელს ჩატარებული პისტოლეტ-ტყვიამურქვევების შედარებითი საპოლიტიკონო გამოცდების დასკვნით მოხსენებაში თიორზე შეიით წერია: „პისტოლეტ-ტყვიამურქვევი MP-40 კონსტრუქციული გაფორმებით წინამორბედებისაგან მნიშვნელოვნად განსხვავდება და განსაკუთრებული ინტერესის ღრისა. ის არის ტანკისტებისთვის, ქვეითებისთვის და შედესანტებისთვის უნივერსალური აიარაღი. ხის კონდახის მავერი აქვს დასაკევი ლითონის საყრდენი, პისტოლეტის სახელური, საკეტის სახელური ვადატანალი აქვს მარცხენა მარხეს, ლულას მოხსნილი აქვს გარსაცმი და ტრუზზე ვაკეთებლი აქვს საყრდენი (ტანკებისა და ვაჯემანქანების საბრძოლო ბლოკის პორტებზე მჭიდროდ მისამარტებლად). პისტოლეტ-ტყვიამურქვევი MP-40 ტექნიკური მხარითაც იმსარუბებს ყრადლებას, მის გასაკეთებლად გამოიყენებულა თხელი ფოლადის ფურცლების შტამპვის მეთოდი. ნაკეთობის სიმყარის მისაღწევად გამოყენებულა დარვა და შედდება, ასევე ზუსტი შედლებება. კონსტრუქციული თვალსაზრისით კარვად არის დამუშავების მჭიდვისა და დასაკევი კონდახის სარჩავალი, აგრეთვე სახელური კოლოვის საკეტ კოლოვთან შეერთება, რაც მოხსნებრებლის ხდის მათ დამლა-აწყო-სა. ტყვიათა მოვლილობის მხრივ გერმანული ავტომატი საბჭოთა პიპს-ს ტოლფასია, ხოლო სროლის ტემპი მისთან შედარებით 2-1/2-ჯერ ნაკლებია. MP-40-ის კონსტრუქციული და ტექნოლოგიური თავისებურების გათვალისწინება ხელსაყრელი იქნება ნებისმიერი ახალი აიარაღის შექმნისას.

მართლაც იქონია ზევაველნა MP-40-ის კონსტრუქციულმა და ტექნოლოგიურმა თავისებურებებმა მრავალი ქვეყნის პისტოლეტ-ტყვიამურქვევების ახალი ტიპის ნიმუშებზე. მაგალითად, საბჭოთა კავშირში სუდაციხე პიპს-42 და პიპს-43-ზე ამერიკულ – M3-სა და M3A1-ზე, იტალიურ Berretta Mod-1-ზე და M38/49-ზე, ესპანურ – STARZ-45, ADASA Mod.1953-ზე და სხვა აიარაღზე.

კავკასიის ეკონომიკის 2008 წლის სამხედრო ხარჯები

კავკასიის რეგიონში 2008 წელს სამხედრო ხარჯები კვლავ იზრდება. მიზეზი, მოუგვარებელ კონფლიქტებთან ერთად, თანამედროვე შეიარაღების ნიმუშებზე გადასვლაა.

სომხეთის სახელმწიფო ბიუჯეტში 2008 წელს შემოსავლებში 766 მილიარდ 300 მილიონი დრამით, ანუ 2 მილიარდ 529 მილიონი დოლარითა და ხარვეზით ნაწილში 842 მილიარდ 300 მილიონი დრამით, ანუ 2 მილიარდ 780 მილიონი დოლარით განისაზღვრა. ბიუჯეტის, ძირითადად, სოციალური დატვირთვა იქნა. უშიშროებაზე, თავდაცვასა და საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვაზე ბიუჯეტის 20,4%-ია გამოყოფილი, რაც 170 მილიარდ დრამს, ანუ 561 მილიონ დოლარს შეადგენს.

ბოლო ოთხი წლის განმავლობაში სომხეთმა თავდაცვის ხარჯები 2004 წელს 82 მილიონი დოლარიდან 2008 წელს 382,3 მილიონ დოლარამდე გაზარდა.

თავდაცვის მინისტრ მიქაელ არუთიანის განცხადებით, ეს თანხები მოხმარდება შეიარაღებული ძალების ბრძოლისუნარიანობის ამაღლებას, ახალი ტექნიკისა და შეიარაღების შექმნას. მთავარი მოთხოვნაა ბრძოლისუნარიანობის ისეთ დონეზე შენარჩუნება, რომელიც ქვეყნისა და ყარაბაღის დაცვისათვის იქნება საკმარისი.

დაეგეგმილია სამხედრო მოსამსახურეთა ხელფასების 10%-ით გაზრდა. მაგალითად, ოფიცერთა ხელფასი საშუალოდ 560 დოლარი, პრაპორშჩიკების - 338, კონტრაქტით მომსახურეთა 277 და სამოქალაქო პერსონ-

ალის კი 185 დოლარი გახდება.

სომხეთისთვის დიდი მუწუნა იყო 2007 წლის სექტემბერში ერევნის მახლობლად, ქალაქ აბოვანში კომპანია ადი ვეი არსს კორპორეიშნის“ საწარმოს ამოქმედება. საწარმო სხვადასხვა სახის გახრებს დაამზადებს. წელიწადში 100 მილიონის წარმოება დაეგეგმილი. როგორც კი სომხეთის შეიარაღებული ძალების მოთხოვნა დაკმა-

ყოფილება, პროდუქციას სხვა ქვეყნებში გაიტანენ.

აზერბაიჯანმა 2008 წლის ბიუჯეტში შემოსავლებში 7 მილიარდ 392 მილიონი მანათი, ანუ 8 მილიარდ 696 მილიონი 500 ათასი დოლარი და ხარვეზით ნაწილში 8 მილიარდ 518 მილიონი მანათი, ანუ 10 მილიარდ დოლარზე ცოტათი მეტი დაგეგმა.

აზერბაიჯანის თავდაცვის ხარჯები 2004 წელს 146 მილიონი დოლარიდან და 2007 წელს 1 მილიარდ 42 მილიონ დოლარამდე

სომხური არმიის სამხედრო ტექნიკის ალღუმი

სომეხი ქვეითები

გაიზარდა, ხოლო 2008 წლის ბიუჯეტში ამ მიზნით 1 მილიარდ 19 მილიონ 770 ათასი მანათი, ანუ 1 მილიარდ 200 მილიონი დოლარია გამოყოფილი.

2006-07 წლებში დიდძალი თანხები დაისარჯა იარაღისა და სამხედრო ტექნიკის შესყიდვასა და ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესებაზე. აიღო ახალი ყარაბაღი, შეკვიდა შტაბებისა და სავანმანათლებლო სამხედრო დაწესებულებების შენობა-ნაგებობები. გაუმჯობესდა პირადი შემადგენლობის კვება და ჩაცმა. მდომარეობის სასიყვთოდ შეცვლა დაშორებულ გარნიზონებს ნაკლებად შეუძლია. ვერ კიდევ არის საკვებით მოწოდების შემთხვევები, რაც უშუალოდ უზარისხო პროდუქტებით არის გამოწვეული.

2007 წლის პროგრამებიდან აღსანიშნავა უკრაინაში მიგ-29 ტიპის ავიაციასადგურებლების შექმნა, რომლებსაც დემონსტრირება 2007 წლის 29 მარტს ბაქის მსხლიბლად მდებარე ავიასაზენ ჩაუტარდა.

JF-17 პაკისტან-ჩინეთის ერთობლივი ავიაგამანადგურებელი JF-17

მიგ-29

პალიდის“ ტიპის ტანკით. 125 მმ-იანი ქუჩუხით აღჭურვილი ტანკი პაკისტანის, ჩინეთისა და უკრაინის ერთობლივი პროექტის შედეგია.

მოლაპარაკებები 2008 წლის თებერვალში დაფუძნდა, როცა აზერბაიჯანის თავდაცვითი მრეწველობის მინისტრი იაერ ჯამალიევი პაკისტანს ესწვება.

აზერბაიჯანმა გაზარდა საერთაშორისო სამშვიდობო ოპერაციებში მონაწილეობის მოცულობაც და 2008 წლის 4 ანგარს ავლანეთში დამტებით 23 სამხედრო მოსამ-

სამხედრო წყაროებზე დაყრდნობით გრცელდება მონაცემები, რომ 2008 წელს აზერბაიჯანი სამხედრო-საჰაერო ძალების მნიშვნელოვან გაძლიერებასა და რაიონებში გაზრდას გეგმავს. კრძილდ, მიგ-29 ტიპის ავიაციასადგურებლების რაიონშია 29 ერთეულამდე, ხოლო მი-24 ტიპის საბრძოლო შეკუდმფრენების კი 25-მდე გაიზარდება.

აზერბაიჯანი შეარაღებსა და სამხედრო ტექნიკის ნაწილს რუსეთში ყილვითობს. მძიმინარე წელს რუსეთიდან ბტრ-80-ის ტიპის 70 ჯავშანტრანსპორტიორი შეძოვა, თითოეული, სავარაუდოდ, 300 ათასი დოლარი დეველება.

მოსალოდნელია სახლვაი ძალების რაძინძიე კატრალითა და მტრალავი ზომადლით შეეცება.

2007 წლის მარტში აბუ-დაბიში მძინარე იარაღის გამოფენა IDEX-ზე ბაქო პაკისტან-ჩინეთის ერთობლივი ტაქტიკური, მრავალფუნქციური ზებგერაითი JF-17 ტიპის ავიაციასადგურებლით დაინტერესდა. გერცელებული მონაცემებით, ლაპარაკია აღნიშნული ტიპის 24 თვითმფრინავზე.

JF-17 თანამედროვე მოთხოვნებს პასუხობს. აღჭურვილია სხვადასხვა სახის რაკეტებით, შეუძლია საჰაერო ბრძოლების წარძება და სახმელეთო სამიზნეებისთვის დარტყმის მოქმეება.

გამოფენაზე ბაქო აგრეთვე დაინტერესდა მცირეკალიბრიანი ცეცხლსასროლი იარაღითა და პაკისტანში წარძებული „ალ-

პაკისტან-ტურკია-ჩინეთის საერთო პროექტით შექმნილი ტანკი Al Khalid

ჯავშანტრანსპორტიორი BTP-80

მიმდინარე წელს პროორიენტული იქნება სამაგრო სივრცის კონტროლის გაუმჯობესება, საზღვაო ძალთა შესაძლებლობათა განვითარება

სახურე ვაგზანა, რითაც კონტინენტი 45 კაცამდე გაზარდა.

დიდი ყურადღება ეთმობა ეროვნული თავდაცვითი მრეწველობის განვითარებას. ამ მიზნით 2006 წლის დეკემბერში თავდაცვითი მრეწველობის სამინისტრო შეიქმნა. 2007 წელს თავდაცვის მრეწველობის ხარჯები 127 მილიონი დოლარით და მიმდინარე წელს 137 მილიონი დოლარით განისაზღვრა.

უახლეს 2-3 წელიწადში ბაქო თავდაცვითი მრეწველობის პროდუქციით მსოფლიო ბაზარზე გასვლას აპირებს. პირველი რიგის ამოცანად ცეცხლსასრული იარაღის წარმოება რჩება.

აზერბაიჯანს აქვს ხელისწილობითი პოლიტიკის საწარმო, სადაც მაღალი ტექნოლოგიების გამოყენებით დამზადებული მიკროსქემები რუსეთში იგზავნება. არის სამხედრო ტექნიკის სარემონტო რამდენიმე ქარხანაც. ათეულობითაა ზაფხული ცეცხლის რეაქტიული სისტემებისა და მისი კომპონენტების, ნაწილაკების, ზოგიერთი სახეობის საბრძოლო მასალის წარმოება.

განხილვა თავდაცვითი მრეწველობის სფეროში ბელორუსიასთან, ისრაელთან, თურქეთთან, ირანთან, რუსეთსა და სხვა ქვეყნებთან თანამშრომლობა.

აზერბაიჯანი 2009-10 წლებისათვის კავშირის თანამშრომლობის ვაშტებს გეგმავს და პროექტს, საგარეოდ, 80-100 მილიონი დოლარი დაეძღვება.

„2007 წელს არამაში დეზერტირობის არც ერთი შემთხვევა არ ყოფილა“, – განაცხადა თავდაცვის მინისტრის პრესმდი-

ვანმა, პოლკოვნიკ-ლეიტენანტმა ვლადარ სპირიდოვსკიმ.

ერთ-ერთი მწვევე პრობლემად ითვლება უზინაობა რჩება. თვითნებურად 80-90%-ს ბინა არ აქვს და ნაქრავებიც ცხოვრობს. 2007 წელს, პრეზიდენტ ილჰამ ალიევის განკარგულებაში, სამხედრო მოსამსახურეებს 25 ბინა გამოეყო, მიმდინარე წელს კიდევ 165 ბინის გადაცემა მოსალოდნელია.

2008 წლიდან აზერბაიჯანის არმიის სამხედრო მოსამსახურეებს ხელფასი გაეზარდა, თუმცა ანაზღაურების ზრდა სამხედროების კეთილდღეობაზე ნაკლებად აისახება. ხელფასების მატებასთან ერთად სამომხმარებლო ფასებიც მატდებლობს.

საქართველოს 2008 წლის ბიუჯეტში შემოსავლებში 5 მილიარდ 155 მილიონ 360 ათასი ლარი, ანუ 3 მილიარდ 222 მილიონ 100 ათასი დოლარი და ხარჯებით ნაწილობა 4 მილიარდ 563 მილიონი 404 ათასი ლარი, ანუ 2 მილიარდ 852 მილიონ 120 ათასი დოლარია დაგეგმილი.

2008 წელს საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო 1 მილიარდ 100 მილიონ ლარს, ანუ 687 მილიონ 500 ათას დოლარს დახარჯავს. დაგეგმილია შეთარაზებულ ძალთა რეკონსტრუქციის 32 ათას 750 კაცამდე გაზრდა.

გასული 2007 წლის ბიუჯეტში თავდაცვის ხარჯები 513 მილიონი ლარის ოდენობით დაიცვალა, მაგრამ წლის მანძილზე შემოსავლების მატებამ თანხის ოთხჯერ შეცვლა გამოიწვია და საბოლოოდ 1 მილიარდ 494 მილიონ 215 ათას ლარს მიაღწია.

2008 წლის ხარჯების შეტყობინებას ფინანსსტრუქტურის ობიექტების მშენებლობის დასრულებითა და აუცილებელ შეთარაზებაზე უკვე გაკეთებული შესყიდვით არის გამოწვეული.

მიმდინარე წელს პროორიენტული იქნება სამაგრო სივრცის კონტროლის გაუმჯობესება, საზღვაო ძალთა შესაძლებლობათა განვითარება. იცეცხლავს ახალი ბუნების მშენებლობა ხონში, კობლეტარში, ქუთაისში, ქაბულეთსა და გორში.

სამხედრო ხარჯების ზრდიან კონფლიქტური რეგიონების სეპარატისტული ხელისუფლებებიც და ამ თანხების ბიუჯეტში ჩვენებას ერიდებიან.

აფხაზეთის თვითმართვადი ხელისუფლების 2008 წლის ბიუჯეტში უდღევითობა და შემოსავალგასაავალი 1 მილიარდ 610 მილიონ რუბლზე, ანუ 65 მილიონ დოლარზეა გათვლილი.

რამდენიმე წელია, რაც სოხუმი ბიუჯეტში სამხედრო ხარჯებს აღარ აკონტროლებს. გასული წლის ბოლოს ერთი ინტერვიუში ბადაფშმა აღიარა, რომ სამხედრო მიზნებისათვის ბიუჯეტის 22-25% იხარჯება. შესაბამისად, 2008 წელს ეს მაჩვენებელი დაახლოებით 14 მილიონ 250 ათასიდან 16 მილიონ 200 ათას დოლარამდე იქნება.

2007 წელს სეპარატისტთა შეთარაზებულმა ძალებმა 10-მდე სამხედრო სწავლება გამართეს და თითქმის ყველა მათგანში მოსახლეობის მოზიდვისათვის შექმნილი რეზერვისტთა ბრიგადები მონაწილეობდნენ.

რეზერვისტები თავდაცვის სისტემის ერთი მოყვანილი ელემენტია და სარეზერვო ბრიგადებში, გალის გამოკლებით, აფხაზეთის ყველა რაიონის მოსახლეობა შედის.

დიდი სწავლება ჩატარდა 2007 წლის 20-24 აგვისტოს. სწავლებაში 4 ბრიგადა, 2 ცალკეული პოლკი და 12 სხვადასხვა ქვეყნის მონაწილეობდა. დამუშავდა საბრძოლო ნაწილების სრულ სარბილობის მზადყოფნაში მოყვანის პროცესი და სხვა კონკრეტული დავალებები. აფხაზეთი მონაწილეობდა, სწავლებაში 6 ათას კაცი მონაწილეობდა.

სწავლების დროს მე-6 ცალკეულმა მოტივსობილობამ ბრუჯამდ მათეორიანტანდ აფილუმში ბრბობის ამოცანები დაამუშავა, ხოლო მე-2 ცალკეულმა მოტივსობილობამ ბრუჯამდ მოწინააღმდეგის კუბარ ძალებთან ბრბობის და საზღვაო დესანტის მოყვანის ობიექტები დასწავლა.

ნოემბერში სწავლება ჩატარდა მე-3 ცალკეულ საბო-მსროლიელ ბატალიონის ობიექტის შექმნის აუცილებლობა ბილავის

რამიან შტაბების შემდეგ დადგა.

სპარატისტთა სამხედრო სწავლებები, წვეულებრივ, 3-4 დღეს გრძელდება და დასრულებული პირადი აირადიდან და სპარტიული ტექნიკის სხვადასხვა სახეობიდან სწავლებები ემართება.

სწავლებლებს რეგულარულად ესწრებიან რუსი სამხედროები, ე.წ. სამწვლილო კონტინგენტიდან, და კახეთა წარმომადგენლები. ზოგიერთი რუსი სამხედრო შემდგომში სპარატისტთა ფორმირებებში სამსახურს აწარმოებს.

გამხრებული სწავლებების მოხდავად, აფხაზეთის არმია სპარტიული მასალების ნაკლებობას არ განიცდის და, როგორც ხანს, მისი შევსებაც ხერხდება. აირადის მღვდის წყაროებზე აფხაზეთი არ ლაპარაკობს, მიუხედავად იმისა, რომ ის უნდა იყოს.

გასული წლის 2 ოქტომბრის სოსოქში აფხაზეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტთან სართი-საჯარისო სამხედრო აკადემია გაიხსნა, სადაც უმაღლესი წოდების ოფიცრებს მოამზადებენ. სწავლა ერთწლიანი იქნება. აკადემიის გახსნით აფხაზ ოფიცრებს სამხედრო განათლების სრული კურსის გადის საშუალება მიეცა.

ოფიცრთა პირველად მომზადებას უკვე რამდენიმე წელია სოსოქის ორწლიანი საერთო-საჯარისო სკოლა უზრუნველყოფს.

სოსოქი დიდ ყურადღებას აქცევს სანაპირო ზოლს, რომელიც ომის შემთხვევაში, შესაძლოა, საქართველოს შეიარაღებულმა ძალებმა შეჭრისათვის გამოიყენოს.

სანაპირო თავდაცვის სტრუქტურაში რჩინოზის პლატფორმებზე დაყენებული KC-19-ის ტიპის ქვემეხთთან ერთად შეიარაღებული კატარალებია გამოყენებული. კატარალები ე.წ. აფხაზეთის ტერიტორიულ წლებში სხვადასხვა ქვეყნის, ძირითადად, თურქული სატერიტორიო გეგმების დაცვებით არან დაკავებული. არსებული მთავრობითი, 2007 წელს სპარატისტებმა რუსეთიდან

კოკოთი იარაღს
„კბილს თვითონ
უსინჯავს“

„გრიფის“ ტიპის ორი კატარა შეპიოცანეს და „გრაფის“ მაკარი დანადგარებით აღჭურვეს.

2008 წელს აფხაზეთის არმიის რეფორმირება იგეგმება. განზრახულია სამხედრო ნაწილების გამსხვილება, კონტრაქტით მომსახურებით დაკომპლექტებული კვანდაციელების მატერიალური უზრუნველყოფა და ა.შ.

კოკოთის რეგიონი თავის ბიუჯეტს არ ახმბაურებს. მცირეოდენ შემოსავალს ორიოდ სანახევროდ მომუშავე სანაპირო და როკის უღელტეხილთან მდებარე საბაფო იძლევა.

დაფინანსების მთავარი წყაროები ჩრდილო ოსეთისა და უშუალოდ რუსეთის ფედერალური ბიუჯეტებია, სადაცაც თანხების დიდი ნაწილი შეპიძის. მიუხედავად სამხრეთ ოსეთში მცხოვრებ რუსეთის მოქალაქეთა ინტერესების დაცვა სახელდება.

ჩრდილო ოსეთის ბიუჯეტს რუსეთის

ფედერალური ბიუჯეტი 55-60%-ით აფინანსებს. მომდინარე წელს ვლადიკავკაზი 13 მილიარდ 220 მილიონ რუბლს დასარგავს და ამ თანხებში კოკოთისათვის განკუთვნილი ფულიც შედის.

ცხენავლის სამხედრო ხარჯები დაახლოებით 2 მილიონ 500 ათასიდან 3 მილიონ ლლარამდე იქნება. ეს თანხა სამხედრო და სამოქალაქო პერსონალის ხელფასებს, კვებას, ინფრასტრუქტურის განვითარებასა და უზრუნველყოფის საშუალებათა შექმნას ხმარდება. აირადისა და სპარტიული მასალების მარაგის შევსება ვლადიკავკაზის გარნიზონიდან ყოველგვარი დაფინანსების გარეშე ხდება.

გასათვალისწინებელია, რომ კოკოთის განკარგულებაში თავდაცვის სამხისტროსთან ერთად შინაგან საქმეთა და უშიშროების სამხისტროების შეიარაღებული ფორმირებებაცაა, რაც სამხედრო ხარჯებს კიდევ უფრო ზრდის.

მოამბა კიდევ ერთი კონფლიქტის კერის – თეთიღარბული მიზანი ყარაბაღის სამხედრო ხარჯებს. 2008 წელს ბიუჯეტი 2007 წლისა 35%-ით აღემატება და 49 მილიარდი დრამი, ანუ 162 მილიონი დოლარია, ხოლო ხარჯეთა ნაწილი 52 მილიარდ 500 მილიონი დრამი, ანუ 173 მილიონ 200 ათასი დოლარი. სომხეთი ყარაბაღის ბიუჯეტს 20 მილიარდი დრამით, ანუ 66 მილიონი დოლარით დაეხმარება.

ყარაბაღი სომხეთის მსგავსად მთავარ მოწინააღმდეგელებზე აზერბაიჯანს განიხილავს და ბიუჯეტის მნიშვნელოვანი ნაწილი, დაახლოებით 38-40 მილიონი დოლარი, სამხედრო ხარჯებს მიუძღვნის.

თიუმურ ჩაჩინიძე

ბუნებრივი იმდენ
ფულს ხარჯავენ
სწავლებლებში, ნესით,
კი უნდა
ესწავლიათ
რამც...

ჩრდილო კავკასიის სახელმწიფო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის გეგმა

გასული 2007 წელი ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის შენაერთებისა და ქვედანაყოფებისათვის მრავალრიცხოვანი წვრთნებითა და სწავლებებით აღინიშნა. ოლქი რუსეთის ევროპული ნაწილის ყველაზე დიდ სერიოზულ-საჯარისო ოპერატიულ-სტრატეგიულ გაერთიანებად რჩება, რომლის მთავარი დანიშნულება რუსეთის სამხრეთის ამ ნაწილში ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფაა.

რუსეთის ეს ნაწილი კ სტაბილურობით არ გამოირჩევა. ჩრდილო კავკასიაში განლაგებულ ფედერალურ ჯარებზე ბევრეთა თავდასხმებმა ღამის ყოველდღიური ხასიათი მიიღო.

შესაბამისად, ოლქის შენაერთებსა და ქვედანაყოფებში მზადყოფნის მაღალი ხარისხის შესანარჩუნებლად საველე წვრთნებას და მესადინოებებს დიდი ყურადღება ექცევა. გასულ წელს პოლიგონებზე ათეულების, ოცეულების, ასეულების თუ ბატალიონების დონეზე 3100-ზე მეტი წვრთნა ჩატარდა. მუდმივ მზადყოფნაშია 20 შენაერთი და ქვედანაყოფი, რომლებშიც 43 ათასზე მეტი კაცი მსახურობს.

საველე-ტაქტიკურ სწავლებებზე დაბრუნდა ისეთი ამოცანების ცალკეული დეტალი, როგორც არის ექსტრემისტულ-ტერორისტული ფორმირებების ბლოკირება-განადგურება და შემოვილილი კონტინენტისათვის დახმარება მშვიდიდან მოქალაქეთა დამცავ ოპერაციებში.

ავიაციასა და საჰაერო თავდაცვის ძალებთან სახმელეთო ქვედანაყოფების უზიარებლობის დასაცემად 2007 წლის აპრილში ექსპერიმენტული სწავლება ჩატარდა, რომლის დროსაც სამხედრო-სტრატანსპორტი და საარბიო ავიაცია ამ სფეროში-მოიერიშე პოლკს ეროვნული რამდენიმე პოლიგონზე პრაპტებითა და დაჯდომის ხერხით დესანტირება გაუკეთა.

7-17 ივლისში მას-შტაბური სახე მიეცა ანტიტერორისტულ სწავლებას 58-ე არმიის (შტაბით ვლადიკავკაზი) შენაერთებისა და ნაწილების, მე-4 საჰაერო და საჰაერო თავდაცვის არმიის, მე-7 საღესანტო-მოიერიშე დივიზიის, შინაგანი ჯარებისა და სასაზღვრო რეგიონული სამხრეთ-ღოს დანაყოფთა მონაწილეობით.

ქვედანაყოფების რუსეთის სამხრეთ ნაწილზე ბოევიების მასობრივი რეჟები უნდა აღეკეთათ, სახელმწიფო სარეზერვები გადაეკეთათ, ხოლო მომდევნო ეტაპზე მთებში ბლოკირებულ ტერიტორიაში მსხვილი ბანდების განადგურებაზე უნდა გადასულიყვნენ. სწავლებაში მონაწილეობდა 6 ათასი სამხედრო მოსამსახურე, 250 ტანკი, ქვეითთა საბრძოლო მანქანა და თვითმავალი სარტყლიანი დანადგარი, 30 თვითმფრინავი და შეუღლებული.

გამოყენებულ იქნა სტრანსპორტი **□-76**-ები, ბომბდამშენი **Cy-24**-ები, გამანადგურებელი **Cy-27**-ები, მოიერიშე **Cy-25**-ები, შეუღლებული **მი-8**-ები და **მი-24**-ები. შესასრულებელ დავალებათა რიცხვში შევიდა ტვირთის ტრანსპორტირება, ცივხალი ძალისა და ტექნიკის დესანტირება, დახვერა, საჰაერო-სახმელეთო სპონზეების განადგურება, პოლიგონებზე რაკეტებითა და ბომბებით პრაქტიკული სროლების შესრულება.

სწავლების თაობაზე რამდენიმე კომენტარი გაკეთდა. ოლქის საინფორმაციო და საზოგადოებასთან კავშირის სამსახურის უფროსის, ანდრე ბობრუნოვის, განცხადებ-

ით, სწავლებას დიდი მოწინააღმდეგეები ჰყავდა ტერორისტებისა და ბოევიების სახით, რომლებიც ჩრდილო კავკასიაში სამხრეთიდან შემოვიდნენ.

ზოგიერთი რუსი ექსპერტის შეფასებით, სწავლება საქართველოს წინააღმდეგ იყო მომართული. ამასთან, განწმენის ოპერაციის უღელტეხილის მდამოებში პოზიციები დაიკავა. მოვიანებით გაეკეთდა ოფიციალური განცხადება, რომ სწავლებას სამხრეთ ოსეთის გარშემო შექმნილ მდგომარეობასთან კავშირი არ ჰქონდა.

31 ივლისიდან 9 აგვისტომდე კიდევ უფრო დიდი სამთავრო-სამშაბი სწავლება ჩატარდა. მასში 58-ე არმიის შენაერთებსა და ქვედანაყოფებთან ერთად ავიაციაც მონაწილეობდა.

სწავლების დროს დახვეწა ქვედანაყოფების საბრძოლო მზადყოფნის უმაღლესი ხარისხში მოყვანის პროცესი, დაბრუნდა ოპერატიული და საბრძოლო მოზარდების მთელი რიგი საკითხები.

სწავლებაში 8 ათასზე მეტი სამხედრო მოსამსახურე იყო დაკავებული და ავიაციასთან ერთად სხვადასხვა ტექნიკის 350 ერთეული იქნა გამოყენებული.

ავიაცია წვევტდა ისეთ ამოცანებს, როგორც არ დახვერა, საჰაერო საზღვრების დამრღვევთა დაკავება-თანხლება და განადგურება, მთაწი-ტყანი ადგილებზე საჰაერო დანტყმების მიყენება.

ნიუმბრის პირველ ნახევარში ოლქის პოლიგონებმა სწავლება „კავკასიის რუბე 2007“-ს უმასპინძლა.

სწავლება საქართველოში მიმდინარე მოვლენებისა და, იმავდროულად, ჩვენთან, დაღესტანში, ინგუშეთისა და ვაზრო-ბალყარეთში ბოევიეთა გააქტიურების ფონზე

საფრონტო ბომბდამშენები Cy-24M

2 ნივთების დაწყო.

რუსეთის შვიარალეული ძალების გენ-შტაბის უფროსის პირველი მდიალის, გენერალ-ლეიტენანტ ალექსანდრე ბურუ-ტინის განმარტებით, „კავკასიო რუბეე 2007“-ს არა სტრატეგიული ხასიათი ჰქონდა და შესრულული ძალების მონაწი-ლობის გამო ვაწრო მიმართულება მიტა. სწავლება 1500 კაციის მონაწილეობით, 100 დავაწმული საბრძოლო მანქანის, მოიერიე და ბომბდამწი ავიაციის, დაწვ-რების საშუალებების და ძალების, რა-დიოტექნიკური ბრძოლის საშუალებათა გამოყენება ჩატრდა.

დამუშავდა საწმდრო მართვის ორგა-ნიზის სხვა რდლოვანი სტრუქტურების შტაბებისა, არეონში რუსეთის ადმინი-ტრაციულ სტრუქტურებთან ურთიერთმო-ქმედების მოთხრობა. ქვედანაყოფებს დანიშ-ნულების არიონმდე მრავალკომპლექსი-ანი მარში სხვადასხვა საშუალებით, მი-შრის საწმდრო-სატრანსპორტო ავიაცი-ის თვითმფრინავების გამოყენებით განახ-ორციელეს, სადაც საწყისი პოზიციები დაიკავეს და ინჟინრულად მოაწყეს. სწა-ვლების დასკვნითი ნაწილი საბრძოლო სროლას დავით.

ავიაცია ყოველილოურად 20 ვაფრენას ასრულებდა. დაწერვაზე Cy-24-ები და Mi-8-ები დავრინადრენ, ტაქტიკური დე-სტრის ვადასხმას Mi-24-ები უსწრე-ყოფდა. სწავლების ძირითად ნაწილში გამოყენებულ იქნა მოიერიე Cy-25-ები, გამანადვურებელი MiF-29-ები და სა-პარო მართვის პურქტი Mi-22.

ავიაცია ოლქის ვარების ყველა დიდი სწავლების აუცილებული ელემენტია. თვით-მფრინავებისა და შეკულებურების ფრენებს ე ხმირად თან საქართველოს საპარო სერვისის დარღვევები ახლავს.

სახიოლო ხასიათი ჰქონდა 2007 წლის 6 ავისის ონიფენტს, როცა რუსული Cy-24M-ის ტიპის ბომბდამწიდან გამ-ყვებული „საერი-მიწა“ კლასის რაკეტა სოფელ თვითოლუბანთან ჩამოვარდა.

21 ავისტოს ზემო აფხაზეთში, კოდორის ხეობაში, რუსეთის მხრიდან თვითმფრინავ-მ საპარო სერვის ორავრ დარღვია.

4 სექტემბრის სტეფანწმინდისა და შატლის მდებარეებში ჩრდილოეთიდან სამი Cy-24 ტიპის საფრთხლო ბომბდამწი შემოფრინდა.

გენი შეზობული საქართველოს საპარო სერვისის დარღვევებზე პასუხისმგებლობას თავს მოხერხებულად არიდებს. თუმცა ზოგაობით რუსი კომენტატორის აზრით, სწავლების დროს თვითმფრინავის ფრთები შეზობული ქვეყნის საპარო სერვისის ვადა-გვთა ვადაზიანებას არ უნდა იწყვედეს.

2005 წლის ივნისში რუსეთის ავი-აციის მამხილდმას სარდალმას, გენერალმას

ვლადიმირ მიხაილოვმას საინტერესო კო-მენტარტები გააკეთა: აწვენ დავფრინავთ ჩვენს ტერიტორიაზე, ხანდახან ვილებთ ფოტო-სურათებს, ხანდახან უზრადოდ ვიზუალურად ვუყურებთ, რათა უღელტეხილებს სურათების ვასაკეთებლად დავუხელო. ბან-დობების შეიძლება მათთვის ხელსაწყოვად დროს გამოხინდნენ, ჩვენ ეს დროულად უნდა შევინწიოთ“.

გენერალი მიხაილოვი 2006 წლის ოქტომბრში ამტკიცებდა, – თუ აფხაზეთს და საწმდრო ოფთში რუს მშვიდობის-მყოფელებს საქართველო შეუტევის, რუსე-თი ამას უყურადებოდ არ დატყობის და გამოირეხული არ არის საავიაციო, სახე-ლავა თუ სახმელეო ძალების გამოყენება. მისივე განმარტებით, თანამებროვე კონ-ფლიქტებში ავიაციის ხვედრითი წილი 35-დან 75-80%-ია.

ასანინიანია, რომ ოლქის რადიოტე-ქნიკურმას ნაწილებმას 2007 წელს რუსე-თის საპარო სერვისის საწმდრიდან დარ-ღვევის არც ერთი შემთხვევა არ დავფი-სირეს. საპარო სერვისის დარღვევები, ძირ-ითადად, ვანაცხადისა და საფრთხოსო გეგ-მის ვარემე ფრენებს და მსებუქა საფრენი აპარატების ვადაფრენებს უკავშირდება.

სახმელეო სწავლებების მრავალეუ-რად, სექტემბრის დასაწყესში, შვი ზევის ადმოსავლეო ნაწილში, ფითთან, რუსეთის შვი ზევის ფლოტის ფრეგატი „ლადინ“ დიდი საღესტის ხიმაღლების „კამაღ-ისა“ და „კეზარ კენიკოვს“ თანხლებით ვამხილდა.

ხიმაღლებმას ერთობლივი მანევირება და საარტილერიო სისტემებიდან სროლა, საპარო თავდასხმის მოგერიების იმტირება მიახდინეს.

ფრეგატ „ლადინ“ ეკიპაჟისათვის საქართველოს სანაპიროს ახლოს სწავლე-ბების ჩატრება ნაცნობი ამოცანაა. აფხ-ზეთის კონფლიქტის დროს, 1992 წლის 22 ავისტოდან 18 სექტემბრამდე, „ლადინ“ აფხაზეთის სანაპიროსთან პატრულირება და საზღვაო სერვის კონტროლირება.

ოლქის სარდლობისათვის ერთ-ერთი მთავარ მიმართულებად ე. წ. ქართულ-აფხაზეთი კონფლიქტის ზონაში საწმე-დობო მისიების შესრულება რჩება. 2007 წლის 5 დეკემბრის დილით ორამხირეში მტარებელი მაიკოსის 131-ე ცალკეული მოტროსროლელი ბრივადის 600 ჭკუით, შესანგრე და ნაღმტყორცნილი ჩამოვდა.

131-ე ბრივად ოლქის ერთ-ერთი ყვე-ლაზე ბრძოლისუნარიანი და მუდამეო მზა-დყოფის შენართია, რომელიც ჩვენთვის ორივე ომის მონაწილეა. პირად შევადგენ-ლობას მდიდარი საბრძოლო გამოცდილე-ბა აქვს და ახლა მას საწმედობო მისიის შესასრულებლად იყენებენ.

კიდევ ერთი საწმედობო ქვედანაყოფი, პრივილეჟსკი-ურალის საწმდრო ოლქის

მე-15 ცალკეული საწმედობო ბრივადში 500 საწმდრო მოსამსხურე ორამხირეში 2007 წლის 18 დეკემბრის ჩამოვდა. პატალო-ინი ერთი წელი უსავფრთხოების ჩრდი-ლოეო ზონასა და კოდორის ხეობაში იმ-სახურებს.

რუსეთის თავდაცვის სამინისტრო თავის ოფიციალურ საიტზე რუსეთის არმიის ე.წ. საწმედობო ძალების ვადააღილებასთან დაკავშირებულ ინფორმაციაში საქართვე-ლო-რუსეთის სახელმწიფო საზღვარს რატომღაც რუსეთ-აფხაზეთის საზღვარს უწილავს.

დეკემბრში ცნობილი ვასდა, რომ აფხ-ზეთში იმყოფებოდ ოლქის 42-ე მოტრო-სროლელი დივიზიის ჩვენური პატალიონი „ხადაის“ სუკედანიშნულების დანაყოფი.

საწმედობო ოპერაციებში საბრძოლო ქვედანაყოფისა და მთ უფრო სუკედანიშ-ნულების დანაყოფთა მონაწილეობა არ შეიძლება. ამასთან დაკავშირებული ინ-ფორმაცია რუსეთის ფედერაციის სახმელე-თო ვარების საზღლის თანამუწეო, პოლე-ოენება ევიო კინიშენკომ უარყო, თუმცა მან საწმედობო პატალიონებში 42-ე დი-ვიზიის ჩვენ საწმდრო მოსამსხურეთა ყოფნა არ გამოიცივა.

აქ ერთი წინააღმდეგობაა. აფხაზეთში საწმედობო მისის 131-ე ბრივადის ორი და მე-15 ბრივადის ერთი პატალიონი ას-რულებს და წესით აქ 42-ე დივიზიიდან არავინ არ უნდა იმყოფებოდეს.

ყოფილი არმიის სარდლისა და ასლან აბაშიძის საწმდრო მჩრველის, გენერალ თური ნეტკაშვილის აზრით, „საქვრანშილე შეიძლება მშვიდობისმყოფლის, ინჟინრის, შესანგრის, დამკვირვებლის სახით ივის წარმოდგენილი“. რუსეთის თავდაცვის

სამინისტროდან სამშვიდობო ძალების შემადგენლობაში ასეთი ძალების ყოფნას არავინ დადასტურებს, თუ ისინი აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთში არიან. მათ აქვთ კოლოსალური საბრძოლო სულისკვეთება, გამოცდილება და, რა თქმა უნდა, გენშტაბმა ეს რეკორდებში უნდა გამოიყენოს, სადაც რუსეთს თავისი გეოპოლიტიკური ინტერესები აქვს“.

რუსეთის არმიაში ისევ ციციხლოს რეკორდების დამყარების ტრადიციები და ამჯერად რეკორდსმენად ოლქის ერთ-ერთი ახალშექმნილი შენაერთი მოგვევლინა. პირველად რუსეთის არმიის ისტორიაში ბოთლიხის 33-ე სამთო-მსროლელი ბრიგადის ასეული სრული სამტატო შეიარაღებით 12 აგვისტოს ათაღუზზე ავიდა. სამხედროებს თან ჰქონდათ 82 მმ-იანი ნაღმსატყორცები, 12,7 მმ-იანი მსხვილკალიბრიანი ტყვიამურქვევები „კორდო“, 7,62 მმ-იანი ხელის ტყვიამურქვევები РПК, ტანკსაწინააღმდეგო ფეხმარსატყორცები, ავირევი დაზვერვის, მართვისა და კავშირის თანამშრომელი სისტემა „სტრელცი“.

14 აგვისტოს დამით ბრიგადის ასზე მეტმა ჯარისკაცმა და ოფიცერმა 4500 მეტრზე გაბატონებული სიმაღლეები დაიკავა, სადაც ბანდიტური დაჯგუფებისათვის სამხრეთიდან გადმოსვლაში ხელის შემშლის მიზნით ასეულმა ყველა სახის სამტატო შეიარაღებიდან სროლები განახორციელა.

სამთო-მსროლელთა მომზადებით კმაყოფილი ვლადიმირ პუტინი თავდაცვის მინისტრ ანატოლი სერდუკოვს 2014 წლის სოჭის ოლიმპიურ თამაშებზე სამთო-მსროლელთა უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ელემენტად გამოცენებს ურჩევდა.

დასრულდა ჩრდილო კავკასიაში სახელმწიფო საზღვრის კეთილმოწყობა, რაც 20 მილიარდი რუბლი დაჯდა. რუსეთი დაინტერესებულია საზღვრების კეთილმოწყობით.

ოლქის ჯარების სწავლების ერთ-ერთ ეპიზოდი

ობით, რაც ვეროპასთან უფიზო რეჟიმის შეტოლების ერთ-ერთი პირობაა.

პირველად ოლქის ქვედანაყოფების შემადგენლობაში სხვა ქვეყნების მოქალაქეები გამოჩნდნენ. 2007 წელს შესაბამისი დოკუმენტების გაფორმების გამარტივების შემდეგ უკრაინისა და აზერბაიჯანის მოქალაქეებმა სერვანტებად და ჯარისკაცებად სამსახური დაიწყეს.

მიმდინარე 2008 წელს ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქში 2285 სამეთაურო-სამტატო და ტექნიკური სწავლება, ოცეულებისა და ათეულების საბრძოლო სროლა არის დაგეგმილი. ღონისძიებათა 30% დამით ჩატარდება.

სწავლებებზე მთავარ ამოცანებად დარჩება: მართვის ორგანიზებისა და ჯარების მზადყოფნის მაღალი ხარისხის შენარჩუნება, ოფიცერთა შემადგენლობის პროფესიული მომზადების ამაღლება, სამხედრო მართვის ორგანიზებში შეთანხმებული მუშაობის მიღწევა და სხვა.

სამობილიზაციო მზადყოფნის მაღალ დონეზე შესანარჩუნებლად კომსარიატების მონაწილეობით 12 სამეთაურო-სამტატო სწავლება ჩატარდება.

პროცედურული იქნება მუდმივი მზადყოფნის შენარჩუნება და სამხედრო ნაწილების კონტრაქტით მოსამსახურეების საჭირო რაქციონობის შენარჩუნება.

დიდი გეგმბა ოლქის შემადგენლობაში მყოფი მე-4 საჰაერო არმიის ნაწილებში გადაიარაღებასთან დაკავშირებით. 2008 წელს საავიაციო პოლკები ახალი Ми-28Н ტიპის შვეულმფრენებსა და მიდრინაზებული Cy-25СМ ტიპის მიიერიშებს მიიღებენ.

რუსეთის არმია 2010 წლამდე 60 შვეულმფრენი Ми-28Н „ღამის მონადირის“ მიღებას გეგმავს. პირველი სამი შვეულმფრენი 2008 წლის ანგარაში მზად იქნება და გადაეცემა კრასნოდარის მხარის ქალაქ კორენოვსკთან განლაგებულ 55-ე საბრძოლო შვეულმფრენთა ცალკეულ

პოლკს, რომელიც ამჟამად Ми-24 და Ми-8 ტიპის შვეულმფრენებით არის აღჭურვილი.

„ღამის მონადირეს“ რთულ მეტეოპირობებსა და დამით ფრენა-მოქმედებას შეუძლია. შეიარაღებულია 30 მმ-იანი ქვემეხით, ტანკსაწინააღმდეგო „შტურმის“ ან „ატაკა“ ტიპის რაკეტებით, ტყვიამურქვევებითა და ავტომატური ფეხმარსატყორცებით.

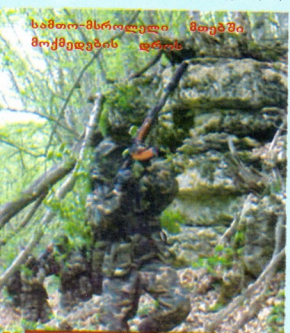
55-ე პოლკმა მდიდარი საბრძოლო გამოცდილება შეიძინა: ავღანეთისა და ჩეჩნეთის ომებში, ოსეთ-ინგუშეთისა და აფხაზეთის კონფლიქტებში, 2001 წლის შემოდგომაზე აფხაზეთში რეიდის დროს გილავეის რაზმის წინააღმდეგ ჩატარებულ ოპერაციებში და სხვა.

Cy-25СМ საყოველთაოდ ცნობილი მიიერიშის მიდრინაზებული ვარიანტია, რომელსაც ახალი სამიზენ-სანავეიციო კომპლექსი და კაბინის მოწყობილობა აქვს. რუსეთის ავიაციას 2006 წლის ბოლოდან მიეწოდება.

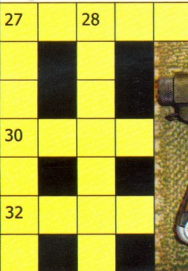
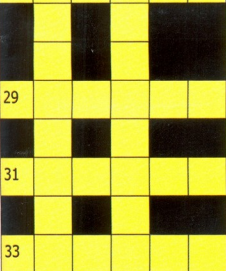
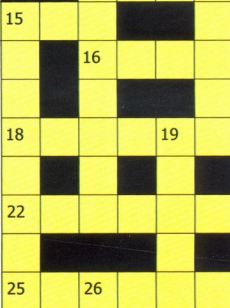
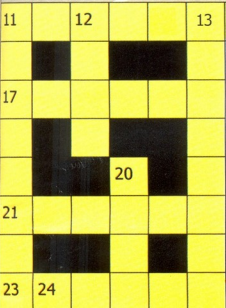
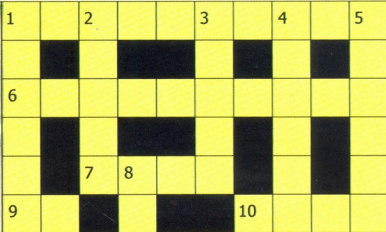
მიდრინაზებული მიიერიშები I-ული ვეარდიული შერეული ავიადივიზიის მიიერიშეთა სამი პოლკიდან ერთ-ერთის გადაცემა. საქართველოს საჰაერო სერვისის დარღვევებში ამ დივიზიისა და მე-11 ცალკეულ მხვერავთა საავიაციო პოლკის თვითმფრინავებია შექმნილი.

სიახლეები მოქლის სამთო-მსროლელ ბრიგადებს. ორივე ბრიგადა ას-ას საბაღენი ცუხნს მიიღებს. აგრე მიიერს ტვირთის საზიდავად ვირებს იყენებდნენ, მაგრამ გაირკვა, რომ მეტისმეტად ვიოტ ვირებს მგრძობიარე ნერეულ სისტემა აქვთ, რაც შეიძლება საბრძოლო დაჯალების შეუსრულებლობის მიზეზი გახდეს.

ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის ქვედანაყოფები კვლავინდებურად მაღალ ბრძოლისუნარიანობას ინარჩუნებენ, რომელიც შეიარაღების ახალი ნიშნუების მიღების შემდეგ ოლქის სამხედრო პოტენციალს კიდევ უფრო ამაღლებს.

სამთო-მსროლელი მიტებში მოქმედების დროს

კრისპორდი

თარაზულა:

1. ავსტრიული პისტოლეტი; 6. იტალიური სპორტული ავტომობილი; 7. საარჩევნო ყუთი; 9. ჩინური სამკვრივ თამაში; 10. მრგვალწვერა ხანჯალი; 11. ამერიკული პისტოლეტ-ტყვიამფრეკე; 14. ინგლისური მსუბუქი საბრძოლო მანქანა; 16. კამეჩის ნაშვარი; 17. ამერიკული რევოლვერის აივარ ჯონსონის მოდელი; 18. სამხედრო ფორმის პალტო; 21. ციმბირის დამკრები; 22. ქვეწარმავალი; 23. სწრავე შტეტვა მოწინააღმდეგეზე; 25. ატალის ფესბურთის გუნდი; 27. ავსტრიული პისტოლეტი; 29. საფრანგეთის სამხედრო მოედანზე, მარშალი, ნაპოლეონის თამაშობილი - და დის ქსარი; 30. იარაღის მწარმოებელი შვეიცარიული ფირმა; 31. რევივრის ჩინი რევოლუციამდელ რუსეთში; 32. ლიბანის სამხედრო-სახლავო ძალების ხომალდების ტიპი; 33. პირველი ქართველი ქრისტიანი მღვწე.

ზვიულა: 1. ისრაელის სამხედრო-სახლავო ფლოტის კატერი; 2. აბონური პისტოლეტი; 3. ვეტრანი ქართველი მოჭიდავე; 4. ავსტრალიური განამაღველი დის-ტანკი; 5. თაისინობა რაიბე საქმეში; 8. მუხის ნაყოფი; 10. სამხედრო ნაწილების საცხოვრებელი შენობა; 11. რუსი ავიაკონსტრუქტორი; 12. ისრაელის წარმოების შვედონდონის მოდელი; 15. ხანძარზე პრესკონფერენცია; 19. ჯგუფ არილზე სიონ-ზის სოლისტი; 20. ფრანგული რევოლვერი; 24. შვეიცარიული სახინტო-სარტყილური დანადგარი; 26. რუსული თვითმფრინავი; 27. მძიმე გარდამავალი პერიოდი; 28. ჩანჩქერი ჩრდლოეთ ამერიკაში.

ამერიკული „შავი შაშანის“ „შვილობილი“ ქართულ არმიას გაემოხნდა

ახალ 2008 წელს ქართული არმია ახალი იარაღით, ამერიკული ავტომატური კარაბინებით M4-ებით შეივსდა.

დასავლური წარმოების იარაღი აქამდე ზედღობდა ქართველი სამხედროების პოლიციელებისა თუ სპეცრაზმელების ხელში. ვაფსენით სამთავრობო დაცვის ბელგური High Power-ები, გერმანულ-შვეიცარიული „ზიგ-ზაუერ“ P226-ები, ავსტრიული Glock-ები, გერმანული პისტოლეტ-ტყვიამურქვევი MP5-ები, პოლიციელების იტალიური Tanfoglio T95-ები, თავდაცვის სამინისტროს ხელმძღვანელობისთვის ნაყიდი ჩეხური პისტოლეტები CZ75-ებო...

მაგრამ ყველა ეს იარაღი მკირე პარტიით შემოდიოდა საქართველოში. იგივე ითქმის პატარა პარტიებით ნაყიდ ულტრაიანაწებროვე გერმანულ ავტომატურ შაშანა G36-ებსა და ებრაულ Tavor-21-ებზე. ეს იარაღი, ძირითადად, მხოლოდ მცირერიცხოვანი სპეცდანიშნულების რაზმების შესაიარაღებლად იყო განკუთვნილი.

ამერიკული M4-ების შესყიდვით კი, ეტყობა, თავდაცვის სამინისტრო მნიშვნელოვანი გადაიარაღების პროგრამას იწყებს, რის შემდეგაც ქართული არმიის დიდი ნაწილი, ალბათ, NATO-ის სტანდარტების გახსნაზე გათვლილი ავტომატური შაშანებითა და კარაბინებით შეიარაღდება.

თავიდანვე აღენიშნაო, რომ M4-ი ლეგენდარული ამერიკული „შავი შაშანის“ M16-ის მოდიფიცირებული ვარიანტის M16A2-ის მოკლეულოვანი ვარი-

**ამერიკული ავტომატური
კარაბინებით ჯერ შეიარაღებული
კალაზის სპეციალური ოპერაციების
დაჯგუფების მებრძოლები
შეიარაღდნენ**

რადგან იგი ძირითადი მოდიფიკაციის AK-74-ის ისეთივე დამოკლებულლულიან ვარიანტს წარმოადგენს, როგორც M4-ი M16A2-ისას.

პირველი, რაც M4-ის სროლისას აღინიშნება, ეს არის მოხერხებულობა. ტელესკოპურად დასაკეცი კონდახი ოთხ მდგომარეობაში ფიქსირდება და მსროლის გაძღვას საშუალებას, კონდახი და მოლიანად იარაღი ისე მოიწვოდ, როგორც ვესუს.

უკუდარტვმა სროლისას მცირე, ავტომატური ჯერებითაც სროლის დროსაც. ამას განაპირობებს თავად M4-ის (ისევე როგორც M16-ის) კონსტრუქცია

ანტს წარმოადგენს. აქედან გამომდინარე, მისი ავტომატიკა იმერობს M16A2-ისას, ძირითადი განსხვავება კი ორ ნიუანსშია – დამოკლებული ლულა და ტელესკოპურად დასაკეცი კონდახი.

იარაღის კონსტრუქციაში შეტანილი ის ცვლილება თვალნათლევ მიუთითებს პენტაგონის მცდელობას ავტომატური მშპნანის უფრო კომპაქტური მოდელი შექმნა. თავდაპირველად ასეც იყო. 1994 წელს M4 შეიარაღებაში მიიღეს როგორც ჯავშანმანქანების ეკიპაჟებისათვის და არტილერისტებისთვის განკუთვნილი იარაღი, ანუ მათ შესაიარაღებლად. ვისაც ერთმეტრიანი M16-ი არ სჭირდებოდა.

მაგრამ მალე აშშ-ის სპეციალური ოპერაციების მეთაურობა დაინტერესდა ასალი ავტომატური კარაბინით და იგი მოიწონა სპეციალური ოპერაციების ძალების ყველა დანაყოფის აღსაჭურვავად.

ასე აღმოჩნდა M4-ები იმ ამერიკული სპეცრაზმელების ხელში, რომლებიც ღრესაც იბრძვიან ავღანეთის მიდებში თუ რაფის ქალაქების ქუჩებში.

თავად ამერიკული სამხედროები დიდად არ ემდობიერებინ M4-ს. მათი ძირითადი შინაშენები შემდეგნაირად: 508 მმ-დან (M16A2) 308 მმ-მდე (M4) ლულის დამოკლებას შემდეგ შემცირდა ტყვიის სიჩქარე და შესაბამისად, დაცვა ცეცხლის ეფექტიანი მანძილი. კარაბინის ლულა ავტომატური ჯერებით სროლის დროს მალე ხურდებდა. ლულის დამოკლების გამო აირგამომტანი ნახვრები გადატანეს უფრო მაღალი წნეების ზო-

ქართველი სპეცრაზმელები სწრაფი ტემპებით ითვისებენ მათთვის ახალ იარაღს

ნაში, რამაც გაზარდა სროლის ტემპი, შესაბამისად, გაიზარდა დეტალების ცვეთა და შემცირდა იარაღის სისტემის საიმედოობა.

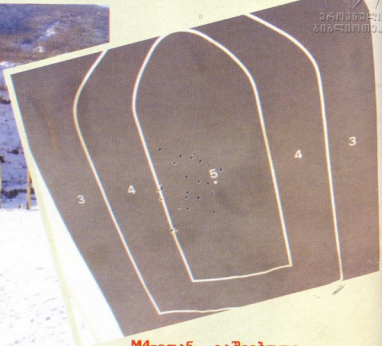
„არსენალმა“ თავად გადაწყვიტა M4-ის გამოცდა. თავიდანვე აღინიშნა, რომ ამ სტატიის ავტორს ამერიკული M16-ისა და რუსული AK-74-ის შედარებით სროლები ჯერ კიდევ 1997 წელს, უკრაინის ერთ-ერთ სასროლეოზე აქვს ჩატარებული. მას შემდეგ დიდი დრო გავდა, თანაც დამოკლებულლულიანი M4 სროლისას, რა თქმა უნდა, განსხვავდება M16-ისგან.

უფრო სრულყოფილი რომ ყოფილიყო გამოცდა, „არსენალმა“ სროლა AKC-74-ით და AKC-74Y ტიპის „კალაშნიკოვების“ ავტომატებითაც განახორციელა. AKC-74Y შემთხვევით არ ამოვირჩიეთ,

– იარაღის ლულა და კონდახი ერთ გზივც წრფეზე ძეგს.

M4-ის სროლის შემდეგ, როდესაც ხელში AKC-74Y-ს იჭერ, იძულებული ხარ, შევეყო დასაკეცი კონდახის ერთ მდგომარეობას. მოკლულულიანი „კალაშნიკოვი“ ავტომატური ჯერებით სროლისას ხელში ბერავ უფრო ხტის, ვიდრე M4, შესაბამისად, სროლის შედეგაც უარესია. სხვათა შორის, მოკლულულიანი AKC-74Y ავტომატური ჯერებით სროლისას უფრო მეტად ხურდება, ვიდრე M4. ამის ახსნა იმითაც შეიძლება, რომ AKC-74Y-ის ლულის სიგრძე მხოლოდ 210 მმ-ია (AK-74-ის ლულის სიგრძე 415 მმ-ია), მაშინ როდესაც M4-ისა 370 მმ-ია.

M4-ისა და გრემულულიანი AKC-74-ის სროლის შედეგების შედარებისას კი მათ შორის დიდი განსხვავება არ

პოზიციაზე — M4

M4-იდან გაშვებული პირველივე ავტომატური ჯერი მიზანს ცენტრში კარგი მიჯრილობით მოხვდა

შეიძწევა, დაკეცილი კონდახით AKC-74-ის სიგრძე 700 მმ-მდე იკლებს, მაშინ, როდესაც ტელეკოპურად დაკეცილი კონდახით M4-ის სიგრძე 757 მმ-ია. გამოდის, თვით გრძელლულიანი AKC-74-იც კი დაკეცილი კონდახით M4-ზე კომპაქტურია.

სამაგიეროდ, M4 ბევრად უნივერსალურია რუსულ „კალაშნიკოვზე“. ჯერ

M4-ის არასრული დაშლა

პოზიციაზე — AKC-74Y

ერთი, M4-ს 5,56 მმ NATO კალიბრის ლულის სხვადასხვა ვარიანტი (ისინი სიგრძით განსხვავდება) შეიძლება დაუყენდეს ან სულაც შეიცვალოს ლულის კალიბრი – 9X19 მმ, 10 მმ AVTO და სხვა ვაზნებზე გათვლით.

M4-ის გადასატანი სახელურის მოხსნისა და მის მაგიერად Picatinny-ს სამაგრისა დამონტაჟებების შედეგ, ავტომატური კარაბინის თავზე აყენებენ ოპტიკურ, კოლიმეტრიულ სამიზნეებს, ღამის ხედვის მოწყობილობას. ლულის ქვეშ ანალოგიურ სამაგრზე შეიძლება განთავსდეს ლაზერული მიზანმარეზებელი, ტაქ-

ტიკური ფარანი, ხელის წინა მოსაკიდებელი ან დამოკლებულლულიანი ყუმბარასატყორცი.

რაც შეეხება M4-ის საიმედოობას, იგი „კალაშნიკოვზე“ არანაკლებ გამძლე და ულაღატო იჭრება, თუკი სათანადოდ მოუვლი.

M16-ებს ვიეტნამის ჯუნგლებში იმითიმ გაუტყდათ სახელი, რომ პენტაგონის მაშინდელმა ხელმძღვანელობამ სიტყუნე გამოიჩინა. M16-ის მწარმოებელმა ცნობილმა ფირმამ „კოლტმა“ სარეკლამო მიზნით მიულ მსოფლიოს მოსდი, რომ მის ახალ ავტომატურ შაშხანა M16-ს

ჩვენი ფოსტა: ავტომატური კარაბინი M4-ის ავტომატიკა იმორტებს M16A2-ისას. M4 მჭიდობს 2,52 კგ-ს ინონის, მჭიდობს და 5,56 88 NATO-ს სტანდარტის 30 ვაზნით კი 3 კგ-ს. ავტომატური კარაბინის სიგრძე 838 მმ-ია და იგი 757 მმ-მდე მცირდება ტელესკოპური კონდახის დაკეცივს შემდეგ, სროლის ტემპი ნუთში 700-დან 950 გასროლამდე მერყეობს (ლულის სიგრძიდან გამომდინარე). სროლის მაქსიმალური ეფექტიანი მანძილი 400 მეტრამდეა, თუმცა, როგორც წესი, M4 ბევრად უფრო ახლო მანძილზე გამოიყენება.

ზემოდან — M4; AKC-74 და AKC-74Y

თითქმის არ სჭირდება გაწმენდა, ისეთი დახვეწილი კონსტრუქცია აქვს. ამ სარეკლამო ტრიუკზე წამოგებულმა პენტაგონმა აღარ შეიძინა ავტომატური შაშხანების საწმენდი ატრიბუტიკა, რის გამოც ვიეტნამის ჯუნგლებში ამერიკელი ჯარისკაცები ძალზე გაჭუჭყიანებული (ამას დაუმტკიცებდა ჯუნგლებისთვის დამახასიათებელი სინესტე) და ნაკლებ-ბრძოლისუნარიანი M16-ის აპარა დარჩნენ.

M4 ნამდვილად იშასურებს მოწონებას და ქართული სპეცდანიშნულების რაზმებს ქუჩებსა თუ საზღვებში ოპერაციების ჩატარებისას იგი ბევრად გამოადგება, ვიდრე დამოკლებულულიანი „კალაშნიკოვი“ – AKC-74Y.

თუმცა პოზიციური ბრძოლების დროს, როდესაც იარაღის კომპაქტურობას გადამწყვეტე მნიშვნელობა არა აქვს, M4-ზე მეტად ქართულ ჯარს, ალბათ, ავტომატური შაშხანები M16A2-ები უფრო გამოადგებოდა.

ისე კი, ვისაც გერმანული G36 უსურია, დავიდასტურებს, რომ ყველაზე ოპტიმალური ვარიანტი იქნება ქართული არმიის „კალაშნიკოვიდან“ G36-ზე მეტიანი გადაიარაღება, მაგრამ ეტყობა, ეს პროცესი დიდი დანახარჯის გარდა, პოლიტიკური სახის პრობლემებსაც უკავშირდება, – შეიძლება გერმანიის მთავრობას სულაც არ სურს ჯერ კიდევ არცთუ მთლად სტაბილური საქართველოს არმია თავისი თანამედროვე ავტომატური შაშხანებით შეიარაღოს.

ირაკლი ალადაშვილი

USA93944

6226/2

M4

ISSN 1087-5061

